

THEOLOGIAI TANULMÁNYOK

Új folyam - 13. kötet

DR. PARKAS IGNÁC

JÉZUS PÉLDÁZATAI ÉS HASONLATAI

Gyakorlati bibliamagyarázat

W. S.

BUDAPEST, 1978

A KIADÁSÉRT FELELŐS

A MAGYARORSZÁGI REFORMÁTUS EGYHÁZ
ZSINATÁNAK TANULMÁNYI OSZTÁLYA

Eng. szám: ÁEH 21.551/1978.

T a r t a l o m

JÉZUS PÉLDÁZATAI

a. Isten országáról

A magvető és a négyféle talaj /Mt 13,3-23/.....	5
Konkoly a tiszta búzában /Mt 13,24-30; 36-43/.....	12
A mustármag /Mt 13,31-32/.....	18
A kovász /Mt 13,33/.....	22
A magától felnövő mag /Mk 4,26-29/.....	25
A szántóföldben elrejtett kincs és a drágagyöngy /Mt 13,44-46/.....	28

b. Isten kereső és hazaváró szeretetéről

Az elveszett juh /Lk 15,1-7/.....	36
Az elveszett dragma /Lk 15,8-10/.....	39
A tékozló fiú /Lk 15,11-32/.....	41

c. A farizeusok ellen mondott példázatok

A két fiú /Mt 21,23-32/.....	46
A gonosz szőlőmunkások /Mt 21,33-46/.....	49
A nagy vacsora /Lk 14,15-24/.....	53
A királyi menyegző /Mt 22,1-14/.....	57
A farizeus és a vámszedő /Lk 18,9-14/.....	63
A különböző időben munkába álló szőlőmunkások /Mt 20,1-16/.....	67
Az irgalmas samaritánus /Lk 10,25-37/.....	72
A gazdag és Lázár /Lk 16,19-31/.....	78

d. Eszkhatológiai példázatok

A tíz szűz /Mt 25,1-13/.....	85
A talentumok /Mt 25,14-30/.....	89
A terméketlen fügefa /Lk 13,6-9/.....	98
Az adós és ellenfele /Lk 12,54-59/.....	102
A tengerbe vetett háló /Mt 13,47-50/.....	105

e. Példázó elbeszélések

A könyörtelen szolgál /Mt 18,21-35/.....	107
A két adós /Lk 7,36-50/.....	112
A bolond gazdag /Lk 12,13-21/.....	117
A hamis sáfár /Lk 16,1-8/.....	121
A kenyeret kérő barát /Lk 11,5-13/.....	125
Az özvegy és a bíró /Lk 18,1-8/.....	129

JÉZUS HASONLATAI

A só és a világosság /Mt 5,13-16/.....	135
Az ég madarai és a mező virágai /Mt 6,25-34/.....	141
A kétféle házépítés /Mt 7,24-27/.....	147
Az ó és az új /Mt 9,14-17/.....	151
A piacon játszó gyermekek /Lk 7,29-35/.....	154
Intés vigyázásra /Lk 12,35-40/.....	158
A hü és bölcs sáfár /Lk 12, 41-48/.....	162
A szoros kapu és a bezárt ajtó /Lk 13,22-30/.....	166
A főhelyek vábogatása - Vendéglátás viszonzás nélkül /Lk 14,7-14/.....	168
Jézus követése /Lk 14,25-33/.....	172
Az érdemtelen szolga /Lk 17,7-10/.....	175
A rügyezni kezdő fügefa /Lk 21,29-30/.....	178
-	
Jegyzetek a példázatokhoz	183
Jegyzetek a hasonlatokhoz	192
-	
Felhasznált forrásművek	193

E L Ő S Z Ó

Istent soha senki nem látta: "az egyszülött Fiú, aki az Atya kebelében van, az jelentette ki őt" /Jn 1,18/. Isten megismerése Jézus Krisztus által lehetséges, aki ezt mondta: "senki sem mehet az Atyához, hanemha én általam" /Jn 14,6/, "az Atya énbennem van" /Jn 14,11/, és: "aki engem látott, látta az Atyát" /Jn 14,9/.

Az eljövendő Isten országáról, annak rendjéről is egyedül Krisztus adhat hiteles tanítást, Jézus Krisztus, akiben Istennek az emberhez hajló mélységes szeretete öltött testet. Ez a szeretet hatotta át Jézus Krisztust, amikor az Isten országáról tanított. Példázataiban és hasonlataiban az ember számára elérhetetlen, és értelme számára felfoghatatlan Isten országa csodálatos módon mégis közel kerülhet az ember szívéhez, azáltal, hogy Jézus ismert dolgokhoz hasonlítja az ismeretlent. Ez a mindent áthidaló, magát megismertetni akaró szeretet sugárzik és válik érzékelhetővé Jézus példázataiban és hasonlataiban olyan páratlan, és minden kor embere számára megragadó módon.

A példázatos tanítási mód nem ismeretlen Isten népe történetében. Az Ószövetség nagy tanítói és bizonyágtevői, a próféták gyakran éltek a példázatok és a hasonlatok eszközével annak érdekében, hogy az emberek számára érzékelhetővé tegyék Isten üzenetét és akaratát /Bir 9,7-15; 14,14; 2Sám 12,1-6; És 5,1-7; Ez 37/. Jézus Krisztus azonban példázataiban és hasonlataiban egyedülálló és kivételes módon tanít Isten országáról és annak rendjéről.

Farkas Ignác munkája Jézus Krisztusnak a példázataiban és hasonlataiban adott egyedülálló tanításait, az Isten országáról szóló hiteles bizonyágtételt segít megérteni. Ezért a most kiadásra kerülő munka a gyülekezet tagjainak építő olvasmány, az igehirdetők számára pedig hasznos eszköz, különösen azok részére, akiknek nem áll módjukban más, idegennyelvű forrásmunkákat használni szolgálatukra való felkészülésükhöz.

Egyházunk azzal az imádságos reménységgel bocsátja közre e Jézus példázataival és hasonlataival foglalkozó gyakorlati biblíamagyarázatokat tartalmazó munkát, hogy a gyülekezetek épülésére szolgál és Isten gazdag áldása kíséri útján.

Bartha Tibor

J É Z U S P É L D Á Z A T A I

A magvető és a négyféle talaj

/Mt 13,1-23/

1. "Isten képeskönyve." Nagyon találóan adja ezt a címet az Ur Jézus példázatairól írt szép könyvének az egyik nagy német igehirdető¹. Jézus példázatai valóban festők esetjére kívánczoló szemléletességgel mutatják az üdvösség útját, tanítanak Isten királyi uralkodása megvalósulásáról, erről a nagy örömhirről, Jézus messiási igehirdetésének főkérdéséről.

Nem véletlen az, hogy a csodálatos mélységeket oly egyszerű eszközökkel feltáró példázatokat mindig szívesen festették meg a festők, köztük a legnagyobbak is. Számtalan világhírű művészi alkotáshoz adtak tárgyat ezek a példázatok.

Jézus példázatai valóban Isten képeskönyve, amelyet felnőttek és gyermek, egyszerű, műveletlen ember és tudós egyaránt nagy lelki haszonnal olvashat minden időben, míg a világ világ lesz; mindig időszerű és fontos tanításokat nyerhet az ember belőle. Mindenki megértheti azt az elvont igazságot, amelyet Jézus egy közismert képpel vagy képanyaggal meg akar magyarázni.

2. Ebben a példázatban a magvető, a mag, a magvetés művelete és a négyféle talaj adják a képanyagot.

Maga a példázat a genezárreti tó partján hangzott el Jézus ajkáról. Olyan tömeg vette körül - olvassuk az evangélistánál -, hogy a part mellett beült egy hajóba, s onnan beszélt a parton letelepedett sokaságnak.

Tanítását, a példázatot így kezdte: "Ime, kiment a magvető vetni, és vetés közben némely mag az útfélre esett, aztán jöttek a madarak és felkapdosták." /13,3-4/

Jézus korában Izrael földjén - mint akkor mindenütt a világon - kézzel szórták a magot a földbe. Ez úgy történt, hogy a magvető egy zsákot félig megtöltött vetőmaggal, a zsák szájához varrt zsineget hozzákötötte a zsák végének egyik csücskéhez, azután nyakába akasztotta a zsákot úgy, hogy annak egyik szája elől esett; így könnyen benyulhatott a zsákba a vetőmagért. Elkezdett vetni. Kimarkolt a zsákból egy marék magot, s azt egy széles karmozdulattal maga előtt enyhe félkörben elszórta jobbra és balra. Ezután egyet lépett előre s közben benyult ismét a zsák szájába, s újabb marék vetőmagot vett ki onnan, és elszórta hasonló módon. Aztán ismét előre lépett és hintett egyet; és így folytatta tovább, egyet lépett, egyet hintett a vetőmagból, míg az egész vetésterületet be nem vetette.

Vetés közben némely mag az útfélre esett - olvassuk a példázatban -. Ez úgy történhetett, hogy a példázatbeli magvetőnek a földje dűlőút mellett feküdt. Ezért aztán, amikor földjének az útmenti részét vetette, némely mag kiperdült az útra. E magvakat a madarak, amelyek mindig ott járnak a szántóvető ember nyomában, felkapdosták és megették. Így az útra hullott mag sorsa a pusztulás lett.

"Mások sziklás helyre estek, ahol kevés volt a föld, és hirtelen felsarjadtak, mert nem volt mély a talaj; de amikor a nap felkelt, megperzselődtek, és mivel nem volt gyökerük, kiszáradtak." /13,5-6/

Hegyes vidékeken a sziklatömböket rendszerint csak egy kis vékony földréteg borítja, s ezért a belevetett mag nem tudja gyökereit mélyen a földbe bocsátani, s ha kisüt a nap és a növény nedvességkipárolgása nagy, nem tudván honnan pótolni az elvesztett nedvességet, lekókad és elszárad, mielőtt gyümölcsöt hozott volna.

Jézus földi hazája, Palesztina is ilyen terület, ahol Jézusnak alkalma volt megfigyelni a köves helyre esett mag sorsát. Palesztinában a kősziklát borító vékony földréteget az eső és az itt esőszámba menő dús harmat gyorsan átnedvesíti; amikor pedig kisüt a nap, a keleti nap gyilkos melege előbb dunasztos meleget teremt a vékonyka földrétegben, s ennek következtében az odahullott mag hamar kikél. Ugyanakkor azonban a növény kipárolgása igen nagy, s mivel gyökereit nem tudja mélyen leeresztetni a földbe, ahonnan az elvesztett nedvességet pótolhatná, megsárgul és kiszárad. Ha búzáról van szó, csupasz szár marad kalász nélkül².

"Mások tövisek közé estek, és amikor a tövisek megnőttek, megfojtották őket." /13,7/

A tövis egy nálunk is jól ismert, kártékony gyomnövény; a búzánál jóval erősebb növéssű, tövises, vastag törzsű, hosszú levelű, szétágazó, dús gyökérzetű növény, amely elveszi a körülötte levő növényektől a napfényt, a táplálékot, az esőt, harmatot, a levegőt; megfojtja, előli azokat. Ezért már kicsi korában irtják a búzavetésből. Régen bot végére erősített aszatoló késekkel irtották, ma gyomirtó vegyszerekkel pusztítják.

A példázatban nincsen szó ilyen védekezésről. Jézus csak annyit mond, hogy a tövisek megölték a közéjük vetett nemes magból kikelt palántákat.

"A többi pedig jó földbe esett, és termést hozott az egyik százannyit, a másik hatvanannyit, a harmadik harmincannyit." /13,8/

A nagy Palesztina-kutató G. Dalman³ szerint Palesztinában az elvetett mag általában hét és félszeres termést ad; a tízszeres termés már egészen rendkívüli termés hozamnak számít. Amikor Jézus itt 30, 60, sőt 100-szoros termést mond, ezzel valami rendkívülit akar mondani.

Amikor a sokaság a tanítás után eloszlik, a tanítványok megkérdezik Jézust a példázat értelme felől /Lk 8,9/. Jézus ezt válaszolja nekik: "Amikor valaki hallja a mennyek országának igéjét, és nem érti, eljön a gonosz és elragadja azt, ami szívébe van vetve: ez olyan, mint akinél az útfélre hullott a mag." /13,19/

Jézus itt az útfélre esett mag sorsát úgy magyarázza, hogy amikor valaki hallja az ígét és nem érti meg, eljön a gonosz - a "madarak", a sátán madarai - és elkapdossa, hogy az ember ne higgyen és ne idvezüljön /Lk 8,12/. A megértés itt nem csupán értelemmel történő megragadást jelent, hanem befogadást és engedelmisséget is.

Hogy az igehirdetést - a magvetésnél ugyanis erről van szó -, az igehallgató ne értse meg, arról a gonosz mindig igyekezik gondoskodni. Kifogyhatatlan a szórakoztató ötletekben, hogy elterelje a figyelmet az ige hallgatásáról, és akadályt gördítsen az ige befogadása elé; nemcsak gyermekek között, hanem felnőtteknél is. Szemet, fület, képzeletet, vágyat foglalkoztatva mi mindent elkövet az Istennek és az embernek ez az ősi ellensége, hogy megtorpedózza az igehirdetést! És, sajnos, nem eredménytelenül. Folyik a magvetés, hull az igemag a szívek földjébe, de sokszor, bizony hiába; ezek a fekete szárnyú madarak elkapdossák.

Belső ellensége is van az ige megértésének, befogadásának és megtartásának ennél az embertípusnál. Olyan keresztyénekről van itt szó, akiknek a szíve az úthoz hasonló: állandó forgalom van rajta. Olyan keresztyénekről, akiket teljesen befog a mindennapi élet; akik reggeltől estig lótnak-futnak, gondokkal, vágyakkal, gondolatokkal, tervekkel naponként sulykolódik a szívük, mint ahogy a járművek kerekei mind keményebbre döngölik a földutat. Ilyen útkemény szívűek azok az emberek, akiknek az élete még vasárnap is a hétköznapi forgalmas útjának a képét mutatja. Nincsen nyugodt idejük naponként csendben megállni Isten előtt, hogy hulltasson szívükbe a mag. S ha egyszer-egyszer betérnek a templomba, ahol a mennyei magvetés folyik, szívük ott is, ilyenkor is keményre döngölt "út" marad, amelybe hiába hull az ige drága magvetése; elkapdossák és eltüntetik az igemagvakat a gonosz "madarai". Nincsen fogékonyság szívükben Isten igéjének üzenete iránt; akkor is, ott is más vágyakkal, más gondolatokkal, más tervekkel és más álmokkal vannak tele. Csak szokásból járnak el a templomba, a nem lelki szomjuság és éhség viszi oda őket.

A sziklás talajra esett magról a következő magyarázatot adja Jézus a tanítványoknak:

"Akinél pedig sziklás talajra hullott, az hallja az ígét, és azonnal örömmel fogadja, de nem engedi, hogy gyökeret verjen, hanem a pillanatnyi helyzethez igazodik, s amint nyomorúság vagy üldözés támad az ige miatt, azonnal eltántorodik." /13,20-21/

A sziklás talajra esett mag az ige sorsát az olyan ember életében mutatja - mondja itt Jézus -, aki hallja az ígét,

örömmel is fogadja, de az nem tud mélyen gyökeret verni; csak a szív felszínét érinti meg. A vékony termőréteg, az ige iránti fogékonyosság mögött ugyanis ott van a bűnös ember önistenítő, hitetlen, érzéki, büszke "én"-je, amely nem engedi be az igét a szív mélyébe, s így nem láthatja meg, milyen menthetetlenül bűnös, sem a betlehemi csillag fényét, a bűnös embert kereső, hazaváró kegyelmes Atya bűnbocsátó szeretetét. Az ilyen igehallgatót nem vezeti bűnbánatra, hitre, megtérésre az ige. Itt csak egyfajta elérzékenyedésről lehet szó még egy u.n. "remekbe szabott" prédikáció hatása alatt is; semmi többről.

Csak természetes, hogy ha azután kisüt a nap és erősen tüzni kezd, vagyis ha jönnek a megpróbáltatások, a nehéz idők, gond, betegség, koporsó, elszárad a hit gyenge palántája. Az ilyen keresztyén pl. könnyekig meghatva hall igehirdetést Isten szeretetéről, de amikor váratlanul, derült égből villámcsapásként rázúdul a bánat, a szenvedés, a kereszt, eltűnik a szívéből még az a parányi kicsi hit is, és úgy zúgolódik az Isten ellen, és olyan vigasztalhatatlan, mint a többiek, akiknek nincsen reménységük.
/1Thess 4,13/

Mikor az első keresztyéneket üldözőbe fogták, közöttük is voltak, akik megtagadták Urukat, mivel féltek a szenvedésektől és a kinhalástól. Az I. Lipót császár alatti protestáns üldözések idején perbe fogott protestáns lelkipásztorok és tanítók közül is csak kevesen maradtak meg szilárdan hitükben a gályarabságot is vállalva; a szörnyű szenvedések, megalázások próbatétele alatt elszáradt szívében a hit gyenge palántája. Még a próféták szíve is néha ilyen sziklás földnek bizonyult a próbatétel idején. /1Kir 19,1-9/

"Akinél pedig tövisek közé hullott, hallja az igét, de az élet gondja és a gazdagság csábítása megfojtja az igét, és nem hoz termést" - /13,22/ - halljuk tovább Jézus magyarázó szavait.

A tövises föld, mondja Jézus, azt az embert jelenti, aki hallgatja ugyan az igét, de az élet gondja és a gazdagság csábítása megöli benne azt s nem teremhet gyümölcsöt.

A "töviseket" Jézus az élet gondjai, a gazdagsággal járó csábítások, kísértések mellett még az élet gyönyöreiben nevezi meg /Lk 8,14/. Ezek a jó mag megfojtói az emberi szívben. Ezek azok az élősdiek, amelyek elszívják a lélek tápláló nedveit, s megakadályozzák abban, hogy az ember élete jó gyümölcsöket termő élet legyen. Olyan emberekről van itt szó, akiknek jelszava a bibliabeli bolond gazdag jelszava: "En lelkem..., egvél, ígyél, gyönyörködjél!" /Lk 12,19/. Olyan emberekről, akiknek még az éjszakai nyugalom is megrontja a pénz utáni rohanás; akik életük értelmét és boldogságát az anyagi javak halmozásában, az élvezetekben látják. Ezek között a gyilkos "tövisek" között szükségképpen el pusztulnak a hit, a szolgáló szeretet, az Isten akaratának való engedelmesség palántái, amelyek a magvetés nyomán keltek életre a szívben, mert elnyomják és megfojtják az igéből sarjadt új életet.

Világi győtrő gondok, vágyonimádás, élvezethajhászás! Akinek a szíve vérét csak egy is szívja e sátáni gyomok közül, ott nem teremhet a belehintett mennyei mag Isten dicsőségét s a többi ember javát szolgáló jó gyümölcsöket.

"Akinél pedig jó földbe hullott, az hallja és érti az igét, és terem: egyik százannyit, a másik hatvanannyit, a harmadik harmincannyit" /13,23/ - fejezi be Jézus a példázatot magyarázatát.

Az első három talajnál az elvetett mag kárbaveszett, semmi termést nem hozott; a vetésre fordított nehéz munka is hiábavaló fáradozásnak bizonyult. Itt, a negyedik talajnál, a jó földnél viszont sokszorososan megtérül az elvetett mag; gazdagon megjutalmazódik a szántóvető munkája. Jézus megállapítása szerint itt, a jó földben a mag egy része harmincszorosát, másik része hatvanszorosát, harmadik része pedig százszorosát adja vissza a gazdának. Itt aztán van gyümölcsstermés! Ha tudjuk, hogy Palesztinában az elvetett búzamazag átlag hét és félszeres termést ad, lehetetlen észre nem venni, hogy Jézus itt valami egészen rendkívüli eredményt akar szemléltetni a tanítványok előtt. Míg az első három talajnál teljes kudarcról, hiába végzett munkáról és kiadásról kellett beszélnünk, itt, a negyediknél minden emberi számítást és reménységet felülmúló eredmény áll előttünk.

Ilyen eredményre képesek azok az emberek, akik nemcsak hallgatják, hanem megértik és megtartják a hallott igét. Az Ó- és Újszövetség s a keresztyén egyháztörténet el egészen napjainkig tele van ilyen gyümölcsstermő, csodálatos életekkel.

3. Feltűnő a példázatban, hogy itt a magvető nemcsak a gazdag termést hozó jó földbe hinti a magot, hanem az útfélre is, a sziklás talajra is, sőt még a tövises földre is; válogatás nélkül végzi a vetés nem könnyű munkáját.

Ez annál kevésbé érthető, mivel Palesztinában a vetés előtti alászántást Jézus idejében egyáltalán nem ismerték. A szántást aratás után végezték júniusban, a vetés idejéig, novemberig-decemberig volt, aki többször is megszántotta a földjét. Közvetlenül vetés előtt nem szántottak. A szántóföld így közben telenőtt mindenféle gazzal, tövissel⁴.

A magvető tehát láthatta, milyen földbe szórja a magot. Láthatta az útfélet s tudhatta tapasztalatból, hogy az oda-szórt magból soha termést nem lát; mégsem törődött vele. Ismerhette a sziklás talaj természetét is, s tudhatta az odavetett mag sorsát. Láthatta a mindenféle gazzal, tövises gyomnövényekkel benőtt földet, s tudhatta, hogy ezek mind megölő ellenségei lesznek majd a kikelő nemes veteménynek. És Jézus példázatában mégis, itt is végzi a magvető a vetést. Vajon miért teszi? Miért veti a magot az útfélre is, a sziklás talajba is, a tövises földre is?

a/ Ezt csak úgy érthetjük meg, ha a négyféle talajban Jézussal együtt az embervilágot, mégpedig az egész embervilágot látjuk. Itt akarja Isten végeztetni a magvetést, vagyis az igehirdetést azért, hogy a bűnös ember az igéből Isten akaratát megismerje, Istenhez térjen, s életét Isten akaratának engedelmesen alávetve áldás legyen embertársai számára, maga pedig üdvre jusson. Tehát azért akarja a magvetést, mert szereti az embervilágot /Ján 3,16/. Az igehirdetést tehát végeznünk kell, mert Isten akaratja az, áldozatokat kell hozni az igehirdetés lehetőségének biztosításáért és imádságunkban kell hordozni ezt a szent szolgálatot, nohasem felejtve el, hogy az igehirdetés Isten kegyelmi ajándéka életünkben.

Hogy ennek a lelki magvetésnek a sorsa Istennek szivügye, kitűnik abból is, hogy Ő nemcsak akarja a szolgálatot, amely az Ő királyi uralmának megvalósításáért s az ember üdvösségeért folyik, hanem Ő maga áll emögött az emberfeletti szolgálat mögött isteni, csodatevő erejével. Ezt bizonyítja a "jó föld", a negyedik embertípus emberi erővel el nem érhető óriási terméshozama, a harmincszoros, hatvan-szoros, százszoros termés; és méginkább az első három embertípusból lett megtért, újjáteremtett életek gyümölcse.

b/ A példázatnak ez a része, ahol Jézus a magvetővel az útfélre is, a sziklás földbe is, a tövises talajba is veteti a magot világosan mutatja, hogy Ő tudja ezt, és éppen mert Isten áll a magvetés mögött a maga isteni erejével és szeretetével, hisz abban, hogy ezekből a talajokból is válhatik jó termőföld, az első három embertípusból is lehet jó gyümölcsöket termő élet.

Ha egy kőkeményre döngölt földűtát ősszel felszántanak mélyre hasító, súlyos, nagy ekével, s a felszaggatott, sziklakemény fekete földet megdolgozzák a téli kemény fagyok, ráhull a hó, paskolja, áztatja az eső, tépi a szél, puhítja a meleg napsugár, tavaszra olyan sima lesz, mint az asztal és puha, mint a hamu. Ez az így megdolgozott talaj gyönyörű, buja termést ad; különbet, szebbet, többet, mint a mellette fekvő, u.n. "jó föld". S a sziklás és tövises földből is jó termő föld válik, ha kellőképen előkészítik a vetésre, ha művelésbe veszik.

Igy van ez a lelkek világában, az embervilág nagy szántóföldjén is. Nemcsak az u.n. "jó föld", a születésűktől fogva elhívottak adnak jó termést, tudják munkálni Isten dicsőségét és embertársaik javát, hanem hozhatnak gazdag termést azok az életek is, akiket később ragadott meg, vett "művelésbe" és szült újjá a Szentlélek Isten. Tömerdek példát mutat erre nemcsak a Biblia világa, hanem a keresztyén egyház története is el egészen napjainkig.

c/ Jézus ezzel a képpel bátorítani is akarja tanítványait, akik a magvetés szolgálatát élethivatásul kapták Uruktól. Azt akarja megmutatni nekik a példázatban, hogy igehirdetésük minden látszólagos sikertelenség, sőt minden kudarc ellenére sem hiábavaló, értelmetlen fáradozás; ellenkezőleg, gazdag eredményekkel jár majd, mivel ez a szolgálat Isten

akarata, Ő áll e munka mögött isteni hatalmával, s az ige, amit nekik hinteni kell, az Ő igéje, s annak sorsa az Ő kezében van.

Nagy bátorítás ez a példázat számunkra, mai magvetők, mai igehirdetők számára is, akik nem egyszer elcsüggedünk, amikor látjuk, hogy munkánknak kevés az eredménye vagy egyenesen kudarcba fúl.

Természetesen nemcsak az egyház hivatalos igehirdetői a magvetők; magvető minden hívő keresztyén, akinek a mindennapi tápláléka az Isten igéje, s ismerve Isten akaratát és üdvtervét, mások előtt bizonyosságot tesz a teremtető Istentől, a gondviselő és Krisztusban megváltó kegyelmes Atyáról, s Istenhez akarja őket elvezetni. Minden ilyen tanítványt bátorítani akar Urunk ezzel a példázattal, hogy ne csüggedjenek el, amikor azt tapasztalják, hogy az általuk hintett mag az "útfélre" hullott s elkapdosták a "madarak", vagy "aziklás" helyre, vagy a "tövisek" közé esett, és nem lett semmi termés magvetésük nyomán, semmi jó gyümölcs. Hívő édesapáknak, édesanyáknak és lelkipásztoroknak egyaránt mondja Jézus a példázatban, hogy legyenek állhatatosak a hitben, kitartók a magvetésben akkor is, amikor falra hányt borsónak tűnik a szívekbe hintett igemag, amikor a templom padjai továbbra is üresen maradnak. Arra buzdít, hogy higgyünk magvetésünk eredményében; higgyünk abban, hogy Isten, aki kegyelmesen megadja ma is az igehirdetés lehetőségét, hatalmas arra és kegyelmes, hogy eredményessé tegye ezt az Ő megbízásából, az Ő akaratából végzett szent szolgálatot; talán úgy, hogy egy nagy téli alvás után szökken szárba a halotti sírnak vélt barázdából az elhintett igemag.

Molnár Mária, a mártírhalált halt magyar misszionáriusnő, akkor is hűségesen és hittel hintette az ígét a mánusiak szívébe, amikor egy egész év folyamán egyetlen bennszülött sem keresztkedett meg. Tudjuk, hite nem szégyenült meg.

Mint a szántóvető embernek, az igehirdetőknek is reményesség alatt kell vetni a magot. Vetni az Ézsaiás próféta könyvében olvasható drága ígéretben bizva: "Mert ahogyan az eső és a hó lehull az égből, és nem tér oda vissza, hanem megöntözi a földet, termővé és gyümölcsözővé teszi; magot ad a magvetőnek és kenyeret az éhezőnek, ilyen lesz az én ígém is, amely számból kijön: nem tér vissza hozzám üresen, hanem véghezviszi, amit akarok, eléri célját, amiért küldtem."
/Ezs 55,10-11/

d/ Ahhoz azonban, hogy a meghallgatott és befogadott ige gyümölcsöt teremhessen életemben, az is szükséges, hogy magamba nézzek, önvizsgálatot tartsak, s megkeressem, mik azok a sötét erők, amelyek rámnőttek, mint a tövisek a nemes növényre, s megakadályozták a gyümölcsstermésben? S ha megtaláltam, fel kell vennem a harcot ezek ellen az élősdik, bénító, pusztító erők ellen. Harcolnom kell talán gőgös, önistenítő, hitetlen szívem ellen; talán a világ anyagi javainak, a pénznek, a hatalomnak, az uralkodni vágyásnak a bűvölete alól kell megpróbálnom kiszabadulni; vagy a vér rabságából,

vagy más egyéb "idegen" istenektől, amelyek szeretetem legfőbb tárgyai lettek. Erre gondol Luther, amikor így ír: "Azt nem tudom megakadályozni, hogy a madarak /ti. a sétán madarai/ ne repkedjenek a fejem felett, de azt igen, hogy fészket rakjanak a fejemben."⁶

Az kétségtelen, hogy ez a harc az ősi ellenség, a gonosz ellen folyik, s itt nem lehet emberi erővel csatát nyerni. De az is bizonyos, hogy ebben a harcban a gyenge ember nem áll egyedül. Isten ugyanis nemcsak akarja az igehirdetés szolgálatát, hanem valamiképpen ott van az igében; következésképp az Ő igéje nem emberi beszéd, hanem életformáló erő, világosság, békesség, öröm, üdvösség. Ez a hit mondatja Pál apostollal Timóteusnak, hogy: "hirdesd az igét, állj elő vele akár alkalmas, akár alkalmatlan az idő..." /2Tim 4,2/

Ezért tehát nemcsak az igehirdető végezheti reménység alatt a magvetés szent szolgálatát, bármennyire emberfeletti feladat is ez, hanem az igehallgató is azzal a hittel hallgathatja az igét, ha alázatos és vágyó szívvvel hallgatja, hogy az őbenne is el tudja végezni az új életre juttatás szent csodáját.

Ez a magvetőről szóló példázat nagy örömezenete.

Konkoly a tiszta búzában

/Mt 13,24-30. 36-43/

Jézus a magvetőről mondott példázatban Isten országa megvalósulásának belső akadályairól tanít. Itt, ebben a példázatban az Isten országa terjedésének külső akadályairól beszél; arról, hogy - ha jó földbe hull is a mag -, ott is van ellensége a tiszta búza növekedésének, mert ott van a búza között a konkoly.

1. A példázat így kezdődik: "Hasonló a mennyek országa ahhoz az emberhez, aki jó magot vetett a földjébe. De amíg az emberek aludtak, eljött az ellensége, konkolyt vetett a búza közé, és elment." /13,24-25/

Az arám nyelv szerint, amely nyelven Jézus e példázatot mondta, e sorok nem úgy értendők, hogy a mennyek országa egy emberhez hasonló, hanem, hogy az Isten országa olyasféle, mint a szántóföld világa, ahol a tiszta búza és a konkoly együtt van¹; hogy nincsen olyan szántóföld, amelyben csak tiszta búza lenne; mindig van benne valami gaz is, ami akadályozza a búza kifejlődését és rontja annak minőségét, értékét. Éppenígy az emberi életnek sincsen olyan területe, ahol együtt ne lenne a jó meg a rossz, Isten országának fiai és a gonosz fiai.

2. A kérdésre, hogy honnan van ez így, Jézus a példázat első soraiban azt válaszolja, hogy mert kettős magvetés² folyik az embervilág nagy szántóföldjén: nemcsak az Emberfia vet, hanem vet az a félelmetes, démoni hatalom is, akit a Biblia sátánnak nevez. Az Emberfia veti a tiszta búzát,

ellensége pedig, a sátán a fekete, keserű magot, a konkolyt a tiszta búzával bevetett földbe. Az emberi szív egyaránt vetésterülete az Isten igéjének és a sátáni magvaknak.

Nincsen olyan területe az emberi életnek, ahol ez a sötét éjszakai hatalom ne hintené a konkolyt, hogy megtoptódózzon minden szép és jó törekvést.

Ott van az egyházban is, a gyülekezeti életben is, az istentiszteleteken is. A templomokba elsőnek mindig ő megy be. Ott mindig két magvető van; a másik ő. Ezt a félelmetes igazságot akarja szemléltetni a wittenbergi Stadtkirchében, Luther templomában, a szószék koronáján kuporgó kis kő ördögszobor is. Két magvetés folyik a templomok szószékein is. Az ősi ellenség még az igehirdetést is felhasználja életölő céljainak megvalósításához. Folyik pl. az igehirdetés arról a nagy örömezenetről, hogy Isten elfogad engem úgy, amint vagyok, sok bűn alatt; mint a tékozló fiút az édesatyja. Tese pedig ezt azért, mert Jézus Krisztus a golgotai kereszten elszenvette Isten büntető haragját minden bűnömért; nincsen tehát semmi akadály a többé az Ő bűnbocsátó kegyelmének.

És amikor ezt hallom az igehirdető szájából, az ördög is belehint a szívembe egy magot, egy fekete konkolyt, azt a gondolatot, hogy "ha ilyen végtelen nagy az Isten kegyelme, akkor nem számít, hogy eggyel több vagy kevesebb bűn terheli a lelkemet; majd megbocsát Isten, hiszen úgyis olyan jó!... megfér ez a bűn, bele fog férni ez is abba a nagy kegyelembe." S akad olyan lélek, akiben ez a mag termékeny talajra talál.

Ezért vannak azután ott a gyülekezetben is egymás mellett az Isten országának fiai és a gonosznak fiai; az Istennek átadott életű keresztyének mellett az álszent, a kétéletű, a látszatkeresztyének.

A sátán magvetése, sajnos, nem marad eredmény nélkül. Hogy ez így van, arról megcáfolhatatlan bizonyítékokat szolgáltat az emberi történelem számos szomorú eseménye, így pl. Kain testvérgyilkosságától a II. világháborúig.

És mégcsak azzal sem nyugtathatja magát a mai kor embere, hogy a műveltség fokozatos emelkedésével, a technika hallatlan méretű és iramú fejlődésével a konkoly kipusztul majd a búzából, a rossz az emberi életből. Inkább az a benyomása az embernek, hogy fejlődik a konkolyhíntő is: alkalmazkodik a megváltozott emberi viszonyokhoz, és új, modern csaláthoz kapcsolódik, vagy új csomagolásban kínálja a régiakat. Egy tekintetben azonban a régi marad: úgy manőverezik, hogy az ember ne lásson bele a kártyájába. Jelenlétének legbiztosabb jele a hazugság. Maga Jézus mondja róla, hogy "...hazug és hazugságnak atyja." /Jn 8,44/

Hogy tehát az emberi életben annyi a könny és a vér, annak nem Isten az oka. Az Emberfia jó magot vet a szívekbe: az igazság, békeesség, szeretet magvait. Hogy a világban mégis annyi a hazugság, féktelen önzés, gyűlölet és békétlenség véres háborúkkal, soha véget nem érő harccal, hulláhe-

gyekkel, földig lerombolt városokkal, ezért Isten nem vonható felelősségre. Ő soha senkit nem akar bűnre csábítani. Ő senkit sem kísért /Jak 1,13/. Ellenkezőleg: minden gondolata, egész üdvterve arra irányul, hogy az embert a gonosz hatalmából kiszabadítsa és boldoggá tegye. A konkolyhintés, amely minden emberi nyomorúságnak a forrása: a sátán műve. Ő a felelős, s a reá hallgató ember minden rosszért, ami a világban van.

A gazda ezt félreérthetetlenül meg is mondja a szolgáknak, amikor azok megkérdezik tőle, hogy hogyan került a konkoly a búzába? "Amikor kizöldült és kalászbá szökött a vetés, megmutatkozott a konkoly is. A szolgák ekkor odamentek a gazdához és azt kérdezték tőle: Uram, hát nem jó magot vetettél a földedbe? Honnan van akkor benne a konkoly? Ellenség tette ezt!" felelte nekik. /13,26-28/

Jézus itt egy általánosan ismert és gyakorolt galád szokást választ szemléltető képnek, amikor a sátán kárt, pusztulást okozó eljárását akarja érzékeltetni hallgatóival. A zsidóknál a bosszuállás egyik módja az volt, hogy kártékony gyomnövény magvait szórták annak az embernek a földjébe, akit valami miatt gyűlölték, és akinek ártani akartak. G. Dalman mesél el egy ilyen esetet már idézett nagy művében. Az egyik zsidó azon a másikon, aki őt feljelentette a gazdánál, hogy jószágait annak földjén legeltette, úgy állott bosszút, hogy telerakta ruhájának erre alkalmas hajlásait sásmaggal, s éjjel, amikor nem látták, teleszórta vele az őt feljelentő ember szántóföldjét. A következő évben már sűrűn tele volt a föld sással; két év után pedig annyi volt benne a sás, hogy az olajfák is kiszáradtak miatta⁴.

3. A konkolyos búzaföld esetében az emberi okoskodás szerint az lenne a gyökeres megoldás, ha kitépnénk a konkolyt a búza közül, mihelyt annyira nő, hogy felismerhető. Így gondolkoznak a gazda szolgái is, amikor megkérdezik: "Akarod-e, hogy elmenjünk és összeszedjük a konkolyt? Ő azonban így válaszolt: Nem, mert miközben a konkolyt szednétek, kiszaggatnátok vele együtt a búzát is." /13,28/b-29/

A szolgák kérdése, s a kérdés mögött meghúzódó vágy első pillanatra ésszerűnek és teljesen indokoltnak látszik. Ők ugyanis tudják, hogy a gazda jó magot vetett a földbe; a gazda szájából is hallották most, hogy honnan van a konkoly a búzában: "En tiszta magot vetettem, a konkoly benne valami ellenség műve." /28. vers/

Am amennyire magától értődőnek tűnik a szolgák kérdése, annyira meglepő a gazda válasza: "Nem!" Nem engedi, hogy a szolgák kitépjék a konkolyt a búza közül. Pedig a szolgák jót akarnak és igazság szerint járnának el. Azt akarják, hogy a rossz pusztuljon, a jó pedig megszabaduljon a rossz ártó hatásától. A szolgák jól ismerték a konkolyt, ezt a káros gyomnövényt. Tudták tapasztalatból, hogy a konkoly koromfekete magvai egybeőrölve a búzával nemcsak a liszt hófehér színét rontják el, hanem a konkolymagvak belsejében levő bódító, mérgező anyag /a lollin/ a mindennapi kenyeret keserűvé és élvezhetetlenné teszi.

Ki a konkollyal! Pusztuljon a rossz! Tiszta búzatáblát! Éljen a jó! Így diktálja ezt a józan ész és az emberi igazságérzet.

A választott nép körében, Izráelben is mindig megvolt az a törekvés - éppen a legkegyesebb izraeliták, a farizeusok között -, hogy egy minden konkolytól mentes, tiszta messiási gyülekezetet kell létrehozni.

Az "esszénusok" felekezete is egy minden tévtantól és minden büntől megtisztított gyülekezet, szent nép akart lenni.

Mint félelmetes tisztogatót várja a megígért Messiást, Jézust Keresztelő János is. Ugy jelenti be a már közöttük levő Messiást, mint akinek szórólapát van a kezében, megtisztítja szérűjét, s a polyvát megégeti olthatatlan tűzzel /Mt 3,11-12/. Azt várja Jézustól, hogy kitépi majd a konkolyt a búza közül, hogy a gonoszokat mind megsemmisíti; azokat is, akik őt, a Messiás előhírnökét bebörtönözték.

Igy gondolkoznak a "konkoly"-ról Jézus tanítványai is, amikor egy jeruzsálemi útjuk alkalmával rájuk esteledik egy samaritánus falunál s a falu lakói nem adnak nekik éjjeli szállást. Két tanítvány, Jakab és János, tüzet kér Jézustól a falura, hogy égjen el és vesszen oda a falu egész népe.

Tudjuk, Jézus nem teljesíti kérésüket, sőt megfeddi őket: "Nem tudjátok, milyen lélek van bennetek, mert az Emberfia nem azért jött, hogy az emberek életét elveszítse, hanem hogy megmentse." /Lk 9,55-56/

Ez a példázatbeli gazda sem engedi meg a szolgáknak, hogy kitépjék a konkolyt a búza közül. Döntését azzal indokolja meg, hogy amikor a konkolyt kitépik, azzal együtt esetleg a búzát is kiszaggatják. Tehát félti a búzát; fél, hogy a szolgák kért tesznek benne. A konkoly tudvalevően jóval vastagabb, erősebb törzsű, bujább gyökérzetű növény a búzánál. Ha az ember egy szál konkolyt kitép, akár 15-20 szál búzát is kiszakaszthat vele a földből.

Talán a szolgáknak erre az oktalán túlbuzgóságára is számít a sátán, amikor konkolyt vet a búza közé, hiszen egy szál konkolyért akár 20 búzaszálat is kaphat zsákmányul.

A mennyei Gazda - mert hiszen Ő áll a példázatbeli gazda mögött -, szintén félti, mert szereti a maga búzavetését, az Ő országának fiait, s nem akarja, hogy a gonoszok elpusztításával ők is szenvedjenek vagy elpusztuljanak. Isten nem hive a kollektív büntetésnek. Nem azért nem sújt le rögtön a gonoszsra - ahogy azt mi, emberek szeretnénk és elvárnánk Tőle -, mert nem ítéli el a gonoszt, vagy mert nincsen hatalma a gonosz megbüntetéséhez, megsemmisítéséhez, hanem azért nem, mert egyfelől nem akarja, hogy a gonoszok kiirtásával a jókat is sújtssa, másrészt azért nem, mert lehetőséget, kegyelmi időt akar biztosítani az embereknek arra, hogy bűneikből megtérjenek és boldog életre jussanak.

Krisztus tanítványainak, nekünk, mai keresztyéneknek sem szabad hát a példázatbeli szolgák módjára gondolkozni, ami-

kor felismerjük a búzában a konkolyt, Isten országának fiai között a gonosz fiait; soha, semmi körülmények között sem szabad, hogy a kitépés, a megsemmisítés indulata vezessen bennünket. Ez ellenkeznék Isten idévezítő akarataival /Tit 2, 11; 2Pt 3,9/. De különben is az ember - veleszületett gyarlóságánál fogva - súlyosan tévedhet a másik ember megítélésében. S az is előfordulhat, hogy egy konkolynak tűnő ember szívében már ott van a jó mag, csak kikelésre vár. Emberi szem még nem látja, de ott van. Ha mármost egy ilyen embert kitépnénk a földi élők sorából, nem véténénk-e Istennek bűnből és kárhozatból szabadító szent akarata ellen, a nem károsítanánk-e meg súlyosan a világot is?

Ha pl. Agostont, ezt a tisztátalan életű ifjút, ezt a buja növésű konkolyt kitépette volna a Gazda az élők sorából, nemcsak édesanyjának, a mélyhitű keresztyén Monika asszonynak, ennek a tiszta búza-életnek borult volna gyászba a lelke, hanem az egész keresztyén világ szegényedett volna meg egy felmérhetetlen hatású igehirdetővel, biblia-tudóssal és imádkozóval, akinek a bizonyágtétele még ma, közel 2000 év távolából a betűk útján is lelkeket visz Istenhez.

Vagy gondoljunk István vértanu megkövezésére. Ezt a drága tiszta búzáját a mennyei Gazdának Krisztusról tett bátor bizonyágtételéért agyonkövezték. Azok a keresztyének, a jeruzsálemi gyülekezet tagjai, akik szemtanúi voltak a kivégzésnek, s látták a dühtől tajtékzó gyilkosokat, vajon nem tartották volna-e igazságos istenítéletnek, ha Isten ezeket az embereket villámával agyon sújtja?! Pedig milyen kár lett volna, ha ez az istenítélet bekövetkezik ott! Hiszen a gyilkosok között ott volt Saulus is, a későbbi Pál apostol; akkor még tévelygő, gyilkos indulatokkal tele, konkolyos élet, később oly fáradhatatlan és bátor apostola Istennek.

A konkoly és a tiszta búza, a jók és a gonoszok tökéletes különválasztása az emberi szívnek és Isten üdvtervének oly mély ismeretét előfeltételezné, amire földi ember soha nem lehet képes. Ha mégis megpróbálja ezt - akár egyén akár közösség -, megpróbál nagytakarítást végezni, kiirtani minden olyan embert, aki emberi megítélés szerint valamilyen vonatkozásban konkoly, az Isten akarata ellen tesz. Történeti példák egész sora igazolja ezt az egyház történetében éppenúgy, mint a világtörténelemben.

Amikor pl. a keresztyén egyházból az u.n. "tiszták", "jók" Isten országát akarták létrehozni, véres üldözéseket folytattak a kereszt jegyében azok ellen, akik Isten országa fiainak vallották magukat. Tudjuk az eredményt: éppen a legszebb búzaszálakat tépték ki az Isten szántóföldjéből. /Eretneküldözés, inkvizíció, a párizsi vérnász, a pápas egyház ellenreformációs kegyetlenkedései, a magyar gályarabok stb./

Krisztus tanítványainak, a keresztyén egyháznak sohasem szabad az egyházfegyelem gyakorlásában a konkoly kitépéséig menni.

S ha meggondoljuk, hogy nincsen olyan balandó, akinek az élete tiszta búzamező lenne egyetlen szál "konkoly" nélkül, ugyan ki maradhatna meg az élők földjén Isten előtt, Aki tudja minden dolgunkat /Jel 3,1/? Ahogy a 130. zsoltárban énekelni szoktuk: "Ha, Uram, bűnünk szerint minket büntetnél meg: Uram, e világ szerint ki állhatna úgy meg?"

Ez természetesen nem azt jelenti, hogy a keresztyén embernek és társadalomnak nem szabad védekezni a rossz élet-rontó és életölő mo. ilvánulással szemben. Szabad, sőt szükség is oltalmazni a jót, és üldözni, büntetni a gonoszt. Ezért van az államhatalom, a kard. Az államhatalomnak, tudjuk, Isten ígéjében gyökerező joga és kötelessége védeni az embert a rossz ellen /Róm 13,1-7/. Az államhatalom e tekintetben valóban olyan az emberi társadalomban, mint a lavinatörő gátak a magas hegyek oldalain⁶: fékezi, gátolja, mérsékli az emberben levő rossz élet- és közösségromboló erejét, s így lehetővé teszi az emberi együttélést. Igazságszolgáltatás, jog és büntető eszközök nélkül anarchia lenne a társadalomban. Államhatalom nélkül, amely - akármilyen furcsán hangzik is - az embert védi az ember ellen, nem volna lehetséges közösségi élet a földön. Eppen itt, ebben a feladatban van az államhatalom méltósága és felelőssége. Ezért imádkozunk templomainkban rendszeresen az államhatalom vezető, felelős tagjaiért.

Jézus tanítása szerint, amint azt e példázatban olvasunk, Isten akarata ebben a kérdésben a következő: "Hadd nőjön együtt mind a kettő az aratásig, és az aratás idején megmondom az aratóknak: Szedjétek össze először a konkolyt, kössétek kővébe és égessétek el, a búzát pedig takarítsátok be csűrömbé." /13,30/

Az aratás képét a világ végén, e földi világkorszak elmúlása után bekövetkező ítélet szemléltetésére használja itt Jézus. Az aratást, mint az utolsó ítélet szemléltető képét, a Bibliában több helyen megtaláljuk /Jóel 4,13; Ézs 27,12; Mt 3,12/. A középponti mondanivaló: lesz ítélet e mostani világkorszak végén. A gonoszság fiainak összegyűjtését az Emberfia végezteti az ő angyalaival; tehát e kiválogatásnál nem lesz tévedés. A megítélést pedig ő maga végzi, amikor beül az ő dicsőségének királyi székébe /Mt 25, 31/, s amikor a gonoszság minden fia elveszi büntetését.

A tüzes kemence, a sirás és fogcsikorgatás azt a rettenetes gyötrelmet akarja itt szemléltetni, ami azoknak jut osztályrészül, akik földi életükben megkeményedett szívvel végig a gonoszság útján jártak. Az igazak pedig Isten országának boldog részesei lesznek.

4. Az ítélet napjáig tehát a bűnös ember megtérésére vár a kegyelmes Isten. Addig "felhossa napját mind a gonoszokra, mind a jókra, és esőt ad mind az igazaknak, mind a hamisaknak." /Mt 5,45/ Pedig ismeri és tudja jól, ki a megátalkodott bűnös, és gyűlöli a bűnt. De szereti a bűnöst, és arra vár, hogy tiszta búza legyen a konkolyból. Mert a búzaföldi

konkolyból ugyan sós nem lehet búza, de a konkolyos életű embernél megvan erre a lehetőség Krisztus áldozatáért, Isten irgalmas szeretetéből.

Ez az irgalmas szeretet azonban nem tart vég nélkül. Egyszer eljön a nagy szétválasztás és a megítéltetés napja. Hogy mikor, azt senki sem tudhatja, csak az Atya /Mt 24,31/. De nem is ez a fontos, hiszen én csak addig készülhetek erre a napra, amíg földi életem tart. Tovább nem lesz lehetőségem rá. S mivel nem tudhatom, mikor dobban utolsót a szívem s kell elmennem a minden élők útján, úgy kell töltenem minden napomat, ahogy azt mennyei Atyám akarja, és várja tőlem, Krisztusban megváltott bűnöstől.

Boldog ember az, aki úgy igyekszik felhasználni földi életében a kegyelmi időt, hogy amikor majd az angyalok megkezdik az aratást, mint tiszta búza, megtért bűnös, Istennek szentelt élet takaríttassák be a mennyei csűrbe.

A mustármag

/Mt 13,31-32/

"Más példázatot is mondott nekik: Hasonló a mennyek országa a mustármaghoz, amelyet fog az ember, és elvet a földjébe. Ez kisebb ugyan minden magnál, de amikor felnő, nagyobb minden veteménynél, és fává lesz, úgyhogy eljönnek az égi madarak és fészket raknak ágai között." /Mt 13,31-32/

1. Izráelben, ha valami nagyon kicsit akartak kifejezni, azt mondták, hogy "mustármagnyi"; ahogy mi "mákszemnyit" mondunk ilyenkor. A mustármag ugyanis, különösen a fekete mustár magja, a legkisebb volt valamennyi veteménymag között. Mikor azonban felnőtt, nagyobb lett minden más veteménynél, sőt fává nőtt, amelynek lombos ágain fészket raktak a madarak. Palesztinában, főleg a Genezáreti-tó környékén 3-4 méter magasra is megnő ma is a mustármagból lett cserje¹.

Ehhez a piciny maghoz hasonlítja itt Jézus az Isten országát. Milyen kicsi volt kezdetben az Isten országa, az Ő királyi uralmát vállaló emberek társasága! Először egyetlen ember: Jézus Krisztus. S milyen jelentéktelen személy volt ő is a zsidók és a pogányok szemében! Maga az Ur mondja egy embernek, aki követője akar lenni: "A rókáknak barlangjuk van, és az égi madaraknak fészkek, de az Emberfiának nincs hova fejét lehajtania." /Lk 9,58/ Amikor messiási működésének kezdetén Isten királyi uralmáról beszél a názáreti zsinagógában, nem hisznek a szavában, nem hallgatnak rá, sőt megbotránkoznak benne, kicsúfolják és annyira felháborodnak beszédén, hogy kiviszik a város szélére s ott le akarják taszítani a hegyről /Lk 4,14-30/. Az Isten országáról mondott későbbi tanításainak sincs látszólag semmi eredménye, sőt megbotránkoznak rajta /Mk 6,1-3/.

Mikor a Gecsemáné-kertben elfogják, tanítványai mind elmenekülnek; magára hagyják Mesterüket, akinek ajkáról pedig oly sok szép tanítást hallottak Isten országáról. Még a szik-

lahitűnek mondott tanítvány, Péter is megtagadja /Mt 26,69-75/. Azután a teljesen magára maradt Istenfiát igazságtalanul halálra ítélik, királykoronázási komédiát üznek vele, megköpdösik, arcul verik, s a gyilkos rabszolgáknak kijáró, borzalmas kereszthalállal megölik.

Feltámadása után változik a helyzet. Péter apostol pünkösdi prédikációjának hatása alatt Jeruzsálemben háromezren térnek meg és lesznek Krisztus tanítványaivá, Pál apostol térítői útjain pedig a meghalt és feltámadott Krisztusról tett bátor bizonyágtétele nyomán keresztyén gyülekezetek sora jön létre zsidók és pogányok között.

Ma már a föld népességének harmadrésze keresztyén, ami - ha a keresztyén egyházat nem is lehet Isten országával egynek venni - mégiscsak Isten királyi uralmának a terjedését mutatja a földön².

A kezdetben kicsi mustármag alig 2000 esztendő alatt te-
rebélyes fává nőtt. Az eddig megtett utat az egyháztörténelem bizonyossága szerint sok kudarc és szenvedés jelzi, de a mártírok vére magvetésnek bizonyult, ahogy ezt Tertullianus egyházi atya annakidején, a nagy keresztyénüldözések korában megjövendölte. Tőle ered a szép mondás: Semen est sanguis christianorum /A keresztyének vére mag/.

-

2. De vajon jól értjük-e Urunkat, hogy így magyarázzuk a példázatot, vagyis a mustármagból lett cserje által jelképezett Istenországnak a keresztyének külső, számbeli gyarapodását, növekedését értve? Vajon csakugyan azt akarja mondani Jézus e példázatban, hogy a keresztyénség egyszer meg fogja hódítani az egész embervilágot?

Igen elgondolkoztató kérdés. Mert igaz ugyan, hogy a föld jelenlegi népességének kb. 30%-a megkeresztelt keresztyén, de ennek a többszáz milliós tömegnek csak egy egészen kicsi része tart kapcsolatot az egyházzal, és vállalja Isten királyi uralmát maga felett. Még a megkeresztelt embereket sem lelkesíti az Isten országába tartozás vágya. Kevesen járnak templomba, hogy ott az Isten országának evangéliumát hallgassák. Sokan vélekednek közülük úgy, hogy az igehirdetés, a Krisztus keresztyénjéről szóló evangélium, s az egész templomi kultusz idejétmúlt, elavult kegyességi gyakorlat. Eljárt az idő, mondják, a keresztyén egyház felett; ma már sem nem oszt, sem nem szoroz az embervilág nagy problémáinak megoldásában. Az autonóm, a magának törvényt szabó modern ember nem tud mit kezdeni Isten királyi uralmának az igényével; mindenben és minden értékével a maga ura akar lenni. Isten országa, az Ő királyi uralma az emberi életnek felett, amiről ez a példázat is beszél, nem érdekli. Boldogságának útjait maga akarja kijelölni magának. Nincs szüksége Isten országára.

Van olyan modern szentírásmagyarázó³, aki e példázat magyarázatánál úgy látja, hogy Jézus nem arra gondol itt a kicsi mustármag fává növekedésének említésével, hogy tanítványainak a gyülekezete mind nagyobb és nagyobb lesz, a végül meghódít-

ja az egész világot, hogy lassanként minden ember keresztyén lesz, Isten országának a gyermeke, hanem azt akarja mondani, hogy tanítványeiban, akik az ő beszédét hallgatják és befogadják, valami olyan csodálatos ható erő van, mint a parányi mustármagban, amiből terebélyes fa nő ki. Tehát nem külső nagyság létéről, számbeli növekedésről van itt szó, hanem egy csodálatos, emberilegtől hatóerőről.

A példázatban valóban nem azt olvassuk, hogy a mennyek országa a fához hasonló, amely a kicsi mustármagból nő ki, hanem, hogy a mustármaghoz hasonló az Isten országa, amelyben ilyen csodálatos erő van. Jézus itt egy kicsi magról beszél és nem egy fáról. Olyan kicsi mag ez, hogy szinte kézbe se lehet fogni; magában véve jelentéktelen és teljesen passzív magvacska. De csak addig marad ilyen, amíg el nem vetik a földbe. Ha földbe kerül, megmozdul benne valami csodálatos életerő. Kicsirázik, áttöri a felette levő - a parányi mag nagyságához mérve óriási súlyú és vastagságú - földréteget, kibúvik a föld színére, majd több méter magas cserje lesz belőle erős ágakkal, dús lombozattal. Azután, mint a többi fa, kivirágzik, gyümölcsöt terem, magvakat hoz, úgy-hogy menedéket talál lombjai között az égi madár a nap tűző heve, a pusztító viharok ellen, táplálékot apró kis magvaiban, és fészket rakhat ágain; még a levegőt is megváltoztatja maga körül, frissé, kellemessé téve azt a környezet számára.

A példázatban tehát nem a parányi mag fává növéseiről, nem a külső növekedés nagyságáról van szó, hanem a picike magban levő csodálatos hatóerőről, s arról, ami ennek a belső erőnek a nyomán támad.

Ez a parányi, jelentéktelennek tűnő mustármag a példázatban Isten ígéjét⁶ jelenti, amely ha behull egy emberi szívbe, megmozgatja azt s nagy dolgok támadnak a nyomában. Mert, mint a mustármag a földben, az ige magva sem tud ott maradni a lélek mélyén csendben, mozdulatlanul; kinő, láthatóvá, érezhetővé, megtapasztathatóvá válik, áldás lesz környezetének; a körülötte élő többi ember számára, a családban, a munkahelyen, a nagyobb közösségekben, mindenütt, ahol embereket talál. Az a keresztyén ember, akinek a szívében gyökeret vert a kicsi "mustármag", az Isten ígéje, úgy él a többi ember között, mint együttörülő és együttműködő, mint a másikért felalósságot érző testvér; úgy áll a világban, mint szolgáló, megbecsülő, vigasztaló szeretet, bizonyosságtévő hit az Isten megváltó kegyelméről; úgy áll a világban, mint annak a másik világnak, a mennynek a levegőjét árasztó "mustárfá", amely után úgy vágyakoznak az emberek.

A példázatban tehát nem arról van szó, hogy Isten országa egyszer teljesen megvalósul a földön, mint egy parányi magból kinőtt, nagy fa; hogy egyszer minden ember keresztyén lesz. Ez sohasem következik be, hiszen tudjuk, hogy nem mindenkié a hit /2Thess 3,2/; s maga Jézus mondja, amikor a világ végéről beszél, hogy "Két asszony örül a kézimunkával: az egyik felvétel, a másik otthagytat." /Mt 24,41/ Az utolsó ítéletkor, amikor a megdicsőült Krisztus beül az ő dicsőségének királyi székébe, hogy megítélje az embervilágot,

csak a jobb keze felől állókat nevezi az Atya "áldottai"-nak - ezek az Isten országának fiai -, a bal keze felől állókhoz így szól: "Menjetek előlem, átkozottak, az örök tűzre..." /Mt 25,41/

Isten országa e mostani világkorszak elmúlása után abban a másik világban jut teljességre, amikor az idvezültek, akik földi életükben szívükbe fogadták a kis mustármagot, az Isten ígését, vállalták életük felett Isten királyi uralmát, így szolgálva Isten dicsőségét és embertársaik javát. Isten országának ez a teljességre jutása pedig azt jelenti az Isten országa fiainak számára, hogy élük az Isten-nel együttélés kibeszélhetetlen boldog életformáját, amelyben nem lesz többé sem könny, sem gyász, sem fájdalom, sem halál, hanem tökéletes boldogság /Jel 21,4/.

S mert így van, a mi számunkra ma a legfontosabb kérdés ez: vajon befogadtuk-e már szívünkbe ezt a csodálatos hatóerejű, kicsi "mustármagot", Isten ígését? Vajon, a mi életünkben ilyen fává nőtt-e már ez a drága mag, s életünk a menny levegőjét árasztja-e körülöttünk, s hogy olyan menedék, jótétemény, áldás vagyunk-e embertársaink számára, mint amilyen a parányi mustármagból kinőtt mustárfa az égi madarak számára? És látszik-e közvetlen környezetünkön, családtagjainkon, munkatársainkon, barátainkon - ha csak egyen-kettőn is közülök -, hogy ott van bennünk a csodálatos hatóerejű kis "mustármag", az Isten ígéje? Vették-e valami hasznát annak a hitnek, örömnök, szolgáló és megbocsátó szeretetnek, békességnek, amelyek az Isten országa fiainak életét jelzik? Frissült-e, erősödött-e, vigasztalódott-e az élete azoknak, akik annak a fának a lombjai alatt élnek, amelynek a mustármagját szívünkbe plántálta a kegyelmes Isten?

Ha nem látszik, ez annak a jele, hogy kegyességünkkel megmaradtunk Isten szeretetének a puszta ismeretében, hogy elástuk a kapott talentumot, hogy nem vagyunk teste az értünk földi testbe öltözött és kereszthalált halt Jézus Krisztusnak.

Egy ilyen ellenőrzése annak, hogy valóban Isten országának a fiai vagyunk-e bűnbánatra és önvizsgálatra kell, hogy indítson bennünket: gondoljuk-e az ige kis magvát életünkben, hogy az termést hozzon. Mert Isten a maga irgalmas szeretetéből nem csupán azért adja szívünkbe a "mustármagot", hogy annak csodálatos életformáló ereje újjászüljön bennünket, és boldoggá tegyen már itt, a földön, hanem hogy rajtunk keresztül változást hozzon létre a többi ember életében és körülményeiben, egymáshoz való viszonyában, így árasztva bele a világba országának útmutató fényét, életadó melegét, örömet, békességét, szépségét és a menny levegőjét.

Igen, Isten munkatársai vagyunk /1Kor 3,9/ a másik ember földi boldogságának és örök üdvének a munkálásában.

A kovász
/Mt 13,33/

"Más példázatot is mondott nekik: Hasonló a mennyek országa a kovászhoz, melyet fog az asszony, belekever három mérce lisztbe, és végül az egész megkel." /Mt 13,33/

Ebben a példázatban, amely a mustármagról szóló példázatnak ikerpárja, Jézus a szemléltető képet a zsidó családok mindennapi életéből veszi. A zsidó családok mindennap sütöttek kenyeret és mindig csak egy napra valót, mert a nagy hőségben keményre száradt volna a többnapos kenyér. A kenyérsütést mindig napfelkelte előtt végezték. A háziasszony - még az előző sütésből meghagyott és félretett - darabka tésztát vízzel és kevés liszttel összekeverve beletette a lisztbe. Hajnalban ezt a kicsi kovászos tésztát összekeverte az egész teknő liszttel - ahogy nálunk mondják: bekovászolta -, a 1-2 óra múlva ez a kicsi kovászos tészta az egész teknő lisztet megkelesztette, s lehetett sütni belőle a kenyeret.

Jézus a példázatban három mérce lisztről beszél, ami a zsidó ürmérték szerint egy éfának felel meg; ez kb 36 liter lisztet jelent¹. Érdekes, hogy Ábrahám is ennyi lisztből süttetett pogácsát feleségével, Sárával, a hozzá betért három angyalnak /Imóz 8,6/. Ennyi lisztből nem süttött egy család kenyeret. Az Úr Jézus itt nyilván csak a kicsi kovász nagy megmozgató, összetartó, átformáló és áldást hozó erejét akarja szemléltetni vele.

1. Ilyen csodálatos ereje van az Isten igéjének az egyén, a család, a társadalom, az egész embervilág életében; csak idő kell hozzá, hogy e képességét kifejtthesse. Tudjuk, hogy pl. a széthullás előtt álló római birodalom számára Nagy Konstantin császár idejében az evangélium volt a széthullástól megmentő erő, s hogy a Kálvin korabeli Genf széthullt társadalmi életét szintén az evangélium kovásza mentette meg a pusztulástól.

Sok szó esik ma a családi élet válságáról. Hazánkban is ijesztően megnőtt a válások száma. Bizonyosra vehetjük, hogy amint a millió és millió részecskére elkülönült lisztösszegekben a kovász, az Isten királyi uralmát vállaló házastársak és gyermekek életében is elvégzi az evangélium kovásza az együttmaradás, az összerendezés szent csodáját, együttörülő és együttíró, boldog közösséggé alakítva a családot.

2. A kovász elenyészően kicsi a megkelesztendő liszt tömegéhez viszonyítva; szinte eltűnik benne. De kicsisége és elrejtettsége mellett is benne van a hatalmas átformáló és életet adó erő². Az evangélium, ez a kicsike kovász - még ha oly gyarló emberi segédkezéssel is -, belekavarva az emberi társadalom egymástól elkülönült egyedekből álló óriási tömegébe, éppúgy el tudja végezni a lelki átformálás nagy munkáját, mint ahogy a pici kovász, a félmaréknyi kis tészta megkeleszti reggelre az óriási tömegű lisztet és tápláló kenyér lesz belőle az ember asztalán.

Mint a kovász a lisztben, a hívő keresztyének is kisebbségben vannak az emberi társadalom óriási tömegében. Szinte elveszni látszanak benne. Látszólag sem nem oszتانak, sem nem szoroznak. De tudjuk a Bibliából, hogy nem a szám a fontos, hanem a bennük levő mennyei erő, amit Isten adott a szívükbe, hogy kovász legyenek a többi ember számára. Adta azért, hogy a széthuzó emberszíveket eggyéformálja, együtt-érző testté, testvérekké, boldog, békés közösségekké.

Itt - éppen a hatóerőnél fogva - nem a mennyiség, nem a tömeg a döntő tényező; nem a liszt, hanem a kovász. Más bibliai képpel élve: nem a leves, hanem a só, ami a levest izletessé, élvezhetővé teszi; és nem a mérhetetlen sötétség, amely éjszaka ráborul az országutakra, hanem az a kicsi fény, amely a járművek lámpájából kisugárzik és megvilágítja az utat, hogy közlekedni lehessen rajta.

Krisztus tanítványainak, e szent kisebbségnek tehát Isten akaratából küldetés van a világban; a családban, a munkahelyeken, az élet minden területén. Ne legyen hát kisebbségérzés bennünk az óriási tömegű "liszt"-ben, a nálunk számbelileg több, gazdagság, rang, hatalom, dicsőség tekintetében magasan felettünk álló emberek között, hanem merjünk örömmel bizonyosságot tenni mindenütt és mindenkor hitünkről, élet- és világszemléletünkről. És nem szabad elfelejtenünk azt sem, hogy a körülöttünk élő többi embernek, akik még Isten nélkül élnek, szükségük van a kovászra, az idéző e-vangélium átformáló erejére, hogy így eljuthassanak Istenhez; s amit eddig más utakon hiába kerestek, megtalálják a boldogságot.

3. A kovászba kivülről, az élesztő gombák révén kerül az a bámulatos erő, amely a liszt millió és millió kicsi szemecskére hullt, mozdulatlan tömegét átjárja, megmozgatja, szerves, élő egységgé formálja és így kenyér lehet belőle.

Az emberi szívbe is, amely sok vonatkozásban olyan, mint a liszt, kivülről, Isten atyai szívéből jön az a szent erő, az ige nyomán támadt hit, amely a bűnös embert Isten országának gyermekévé, s egyben munkásává teszi.

Hogy hogyan jutok ennek az erőnek a birtokába, annak sok útja, módja van. Legfőbbképpen az Isten ígéje útján. Ahogy Pál apostol a római gyülekezethez írt levelében mondja: "A hit tehát hallásból van, a hallás pedig a Krisztus beszéde által." /10,17/ A hallott és olvasott ige az a szent vezető közeg, amelyen át a "kovásszal" való megajándékoztatás szent csodája végbemegy az emberi szívben. Félreérthetetlenül mutatják ezt a hitrejutások és a nagy lelki ébredések, s az azok nyomán létrejött nagy változások. Innen van a semmi más-sal nem pótolható, fontos szerepe a gyülekezeti istentiszteletek látogatásának, az igehaligatásnak, s a "csendes percek" tartásának, amikor "titkon, ajtómat behajtva" minden nap olvasom Isten ígét, azon elgondolkozom, imádságban kérem annak szívembe jutását, hogy így erőt, útmutatást, világosságot és bátorítást nyerjek további életútamra, s életemmel úti jel és segítség lehessenek mások számára. Mert hiszen adni csak az tud, aki már kapott. Utat mutatni csak az, aki már látja az utat; különben vak vezet világtalant és mind a ketten a verembe esnek.

A napi "csendes percek" tartása nélkül valóban olyan a keresztyén ember élete, mint a gyökér nélküli fa³. Nincs mivel felszívnia azokat az éltető erőket, amelyeket nem adhat emberi tudás, pénz és hatalom. Itt, az Isten előtt napenkénti megállás csendességében kérheti élete megszentelődését, vagyis Isten szolgálatába állítását, hogy Isten akaratára minél teljesebben érvényesüljön embertársaihoz és munkájához való viszonyulásában.

Maga Jézus is megtartotta minden nap ezeket a "csendes percek"et, amikor tanítványaitól félrevonulva - néha egész éjszakán át -, teljesen egyedül, magányosan imádkozott az Atyához /Mt 14,23/.

4. A kovásznak bele kell kerülni a lisztbe, hogy meg tudja keleszteni azt. A hívő keresztyén embernek is benne kell lenni a világban, hogy Istentől kapott küldetését betölthesse. Ha a kovászt nem teszik bele a lisztbe, egy bizonyos idő után összeaszik, megkeményedik, az élesztő gombák elpusztulnak benne, s nem való lesz egyébre, mint hogy kidobják a szemétre. Eppenigy a hívő keresztyén ember is csak akkor tudja elvégezni küldetését a világban, ha benne él abban. A csak magának élő keresztyén olyan, mint az a só, amely a sótartóban marad s nem kerül bele az ételbe; vagy mint a gyertya, amely véka alá van rejtve.

Hogy a keresztyén embernek benne kell élni a világban, arra Jézus külön megtanította tanítványait. A Máté írása szerinti szent evangéliumban olvassuk, hogy három tanítvány Jézussal nagyon jól érzi magát a megdicsőülés hegyén, szeretnének ottmaradni és állandóan ott lakni. Ezt az egyik tanítvány, Péter meg is mondja Jézusnak: "Uram, jó nekünk itt lennünk. Ha akarod, készítünk itt három sátrat: egyet neked, egyet Mózesnek és egyet Illésnek." /12,4/ Jézus azonban nem teljesíti Péter kérését, hanem lemegy a hegyről a tanítványokkal vissza a világba, a mindennapi életbe.

A hívő keresztyén embernek benne kell lennie a világban, az emberek mindennapi életében.

Ez bizony nem könnyű feladat. Emberi erő nem is elég hozzá. Az ezerarcú élet megannyi konkrét helyzet elé állítja a keresztyén embert, s neki ezekben állást kell foglalni, véleményt kell nyilvánítani: családban, munkahelyen, a legkülönbözőbb társadalmi helyzetekben és kérdésekben, az egész embervilágot érintő nagy problémákban. S itt kiderül, hogy ott van-e a szívében a "kovász", hogy Isten akaratának engedelmeskedik-e, amikor állást foglal valami mellett, vagy valami ellen. A mindennapi élet eseményeiben, ahol az élet zajlik, a vér és az arany harcában, a kísértések között, a keresztek alatt a keresztyén ember vizsgázik. Itt kiderül, hogy van-e reménysége a feltámadott Krisztusban, amikor korporsó mellé kell állnia, vagy ő is úgy összetörik a bánat súlya alatt, mint azok, akiknek nincsen reménységük /1Thess 4,13/. Amikor az anyagiakról, az érdekekről van szó, kiderül, hogy Istennél van-e a kincse és a szíve. Hogy tud-e lemondani, áldozatot hozni a másik ember javára. Itt a mindennapi életben kiderül, hogy a munkához való viszonyulásában "jó és hü" szolgálja-e a legfőbb Munkaadónak, Istennek.

vagy hűtelen és lusta sáfár a rábízott feladatok elvégzésében. Még halálával is, ahogy a nagy út előtt viselkedik, lehet áldott bizonyosságtevés hitéről, hogy hazamegy, a menyeyei hajlékba; de ugyanakkor lehet botránkoztatás is azok számára, akik nem hisznek a Feltámadásban és abban a másik életben. Nem a világ járattja le a keresztyénséget, hanem az "Uram, Uram!"-keresztyén.

Boldog ember az, aki "kovász" tud lenni a világban s így áldás a világ számára.

A magától felnövő mag

/Mk 4,26-29/

"Jézus azt is mondta: Ugy van az Isten országa, mint mikor az ember elvetette a magot a földbe, azután alszik és felkél, akár éjjel, akár nappal: a mag sarjad és nő, ő pedig nem tudja, hogyan. Magától terem a föld, először zöld sarjzat, azután kalászt, azután ott az érett mag a kalászban. Amikor pedig a termés engedi, azonnal nekiereszti a sarlót, mert itt az aratás." /Mk 4,26-29/

1. A kép, amit Jézus ebben a példázatban használ, szintén az Isten királyi uralmának megvalósulásáról tanítva, egy földművest ábrázol, aki - miután elvetette a magot - folytatja tovább a maga mindennapi életét, mint azelőtt: este lefekszik, reggel felkél és dolgozik. Az elvetett mag közben kikél és felnő anélkül, hogy a gazda tudná, hogyan is történt mindez.

Dehát hogyan is érthetné? Hiszen ahhoz, hogy az elvetett búzaszem parányi gyöngé csírája - már maga a kicsírázás is valami csodálatos fejlemény a búzaszemben - a barázda mélyéről feltornázza magát a föld felszínére, hacsak egy 20 cm. mélységű barázdát veszünk is, testmagasságának kb. a 40-szeresére terjedő utat kell megtenni. Olyan teljesítmény ez, mintha egy két méter magas ember 80 méter mélyről szabadítaná ki magát, leküzdve a felette levő, óriási súlyú földréteget.

A mag azután kalászbba szökken, megéri, és eljön az aratás ideje; a gazda pedig learatja a termést, amiből mindennapi kenyér lesz a család asztalán.

2. De míg idejut, sok minden történik az elvetett búzával. Sok munka, sok törődés van mögötte. Am abból a tömérédek munkából, amelynek eredményeképpen az elvetett búzából kenyér lesz, a földműves vajmi keveset végez, még ha soknak tűnik is a munkája. Ő csak annyit tesz, hogy megszántja a földet, beleszórja a magot, és elboronálja felette a földet; majd amikor kikelt a búza, irtogatja belőle a gatz, a töviset, a káros gyomnövényeket. Mind a többi a gondviselő Isten végzi. Ő ad esőt az elvetett magra; anélkül talán soha ki nem kelne, hiszen a kicsírázásához nedvességre van szüksége. Tudjuk, hogy aszályos őszykőn nem kél ki az elvetett mag, vagy foltos lesz a vetés. Ilyenkor rá kell ismét vetni, vagy az egész földet újból bevetni. Isten ad a vetésre élte-

tő napsugarat, meleget is. Napfény és meleg nélkül, hűvös, borus időben megsárgulnak a búzamezők. Isten ad a kikelt búzavetésre télen meleg hótakarót, hogy kibírja a hideget, száraz téli fagyokat, s ő ad hólevet rá, hogy ki ne száradjon a földje. És ő ad a már szépen zöldelülő búzatáblákra tavasszal tisztító szeleket, hogy levegősek legyenek, nyáron pedig, hogy meg ne szoruljon a mag a kalászsban a fülledt hőségben, és tönkre ne menjen.

Hogy dajkálkodik a gondviselő mennyei Atya a parányi búzaszemmel! Mint az édesanya kicsi, gyámoltalan gyermekével. Enélkül az atyai dajkálkodás nélkül sohasem lenne kenyér belőle.

De mindenekelőtt Isten adja a kis búzaszembe azt a csodálatos életerőt, amely csírást hajt benne és feltornáztatja a barázda mélyéről a föld felszínére. Ez a beleteremtett életerő formálja aztán aranyló kalásszá s így lesz végül belőle kenyér, áldás.

A földmivelő ember mindezt jól látja. Megfigyeli ezt és hiszi, hogy van egy emberfeletti Hatalom a világban, aki a búzaszem körül sok-sok emberi fáradozást messze felülmúló többletmunkát végez, ami nélkül soha nem lenne kenyér az elvetett magból, gondosan végzi, soha el nem felejtkezik róla. Ezért meri elszórni a drága magot a földbe. S bár látja, tudja, mennyi veszélynek van kitéve a kicsi mag, nem esik kétségbe. Türelemesen és hittel várja az aratást. És hitében nem is csalódik.

3. Valahogy így történik Isten országának a megvalósulása is, tanítja Jézus e példázatban. A magától felnövő és kalászt termő búzaszem példájával ugyanis az Isten csodateremtő hatalmáról és atyai szeretetéről mond nekünk örömhírt. Azt mondja el a képes beszéd nyelvén, hogy amint a kis búzaszemben levő titokzatos erő, amit a teremő Isten helyezett bele, új kalászt nevel az elvetett magból, benne új kiveret adó búzaszemekkel, úgy lesz a bűn által megrontott emberi termékéből Isten ígéje által új élet: az ő királyi uralmát engedelmes szívvel vállaló, boldog, új ember és új világ. Ez azért örömhír nekünk, mert egy olyan létfontosságú kérdés megoldását jelenti, amit semmiféle emberi pedagógia, semmiféle emberi erőfeszítés nem tud megoldani. Ezért nagy vigasztalás és örömezenet ez a békés, boldog életre vágyó ember számára.

4. Mi, modern emberek hovatovább mindent meg tudunk már csinálni. Az utóbbi évtizedek hallatlan méretű és iramú technikai fejlődése következtében az ember olyan bámulatos eredményeket hozott létre, amilyenekkel ember még soha nem dicsekedhetett eddig a történelem folyamán¹. Hovatovább mindent le tud már győzni a természetben; a parányok világában éppenúgy, mint tömegóriások, az égitestek világában. Nincsenek távolságok, leküzdhetetlen akadályok számára. Az ember már csak önmagával áll szemben. Nincsenek többé ellenfelei; csak az ember, a másik ember. Csak ezzel nem boldogul és saját magával. Csak az embert nem tudja átformálni, megváltoztatni, olyanná alakítani, amilyennek látni szeretné: erősenek, nyugodtnak, jónak, derü-

látónak, békességben élőnek, boldognak. A természeti világban már csak idő kérdése, hogy minden erőt meghódítson és a maga szolgálatába állítson. Csak az emberben levő sötét erőkkel szemben bizonyul tehetetlennek minden erőfeszítése mellett is.

Új embert teremteni, a megkötözött és boldogtalanná tevő erőktől felszabadítottat, csak az Isten tud. Az újjászületés, a megtérés egyedül a kegyelmes Isten műve lehet csak. És Ő akarja ezt, szüntelenül munkálkodik ezen. Egész üdvterve erre irányul. Jézus Krisztust is azért küldte a földre, hogy Isten országának az evangéliumát hirdesse tanításaival, csodatételeivel és áldozatával. Ezért fundálta az egyházat s ezért van az igehirdetés.

Ezért lehetnek az igehirdetők minden gyarlóságuk mellett is derűlátók az ember és az embervilág boldog jövője felől. Aki ugyanis úgy tekint a mennyai búzaszemre, az Isten ígésére, mint a szántóvető ember az elvetett magra², és olyan hittel végzi az igehirdetés szolgálatát, mint a szántóvető a magvetést, az tudja, hogy amiképpen a kis búzaszemet senki és semmi nem tudja megakadályozni abban, hogy az Isten által beleadott életerő kalászt ne teremjen, és kenyeret ne adjon az embernek, úgy az ige gyümölcstermését, az új ember megszületését sem tudja senki és semmi megakadályozni a világon.

5. Ez persze nem jelenti azt, hogy Krisztus tanítványainak ölbetett kézzel, tétlenül kell várniuk a mennyei országának eljövetelére, amikor Isten lesz minden mindenkben, s az ember minden bűntől megszabadított, boldog ember lesz. Akik Isten megváltott gyermekeinek tudják magukat Jézus Krisztusban, azoknak fáradhatatlanul buzgálkodniuk kell azon, hogy mind a saját életükben, mind embertársaikéban már itt, a földön minél teljesebben érvényesüljön Isten akarat. /2Pt 3,11-14/

A hívő keresztyén ember szükségképpen aktív ember, jól lehet tudja, hogy Isten királyi uralma és az ember boldogsága nem valósul meg teljesen ebben a mi világkorszakunkban, de elkezdődött és halad előre a teljes megvalósulás felé. Tudja, hogy ezt a felszabadítási harcot a kegyelmes Isten kezdte el, s Ő győzelemre is viszi ezt, mert az Ő ereje ellenállhatatlan erő.

A hívő keresztyén ember Isten munkatársa az Ő országának munkálásában. "...Pélelemmel és rettegéssel munkáljátok üdvösségeteket," - olvassuk az apostol intelmét /Fil 2,12/ -, de rögtön utána teszi: "...mert az Isten az, aki ébreszti bennetek az akarást és a cselekvést is az Ő tetzésének megfelelően." /2,13/ Igen, Isten a maga királyi uralmának - s ami ezzel együtt jár, az ember boldoggá tételének - munkálásában nem hagyja magára az embert, mert szívügye az ember boldogsága. Szívügye, hogy a bűnös ember megszabaduljon a gonosz rabságából, és Teremtőjének engedelmeskedve ismét boldog legyen, mint volt egykor, a bűnbeesés előtt, a teremtés hajnalán.

Ezért áll mellé isteni hatalmával és könyörülő szeretetével, mint ahogy ott áll a szántóvető mellett, hogy a bú-

zaszemből kenyér legyen. Ott áll az ember mellett, mellettünk is, hogy az Ő országáról szóló evangélium magvetéséből - anélkül, hogy tudnánk, hogyan is - élet, boldog élet fakadjon. Ezer áldott jele van az Ő ilyen mellettünk állásának. Legékebben beszél erről az ősi ellenség felett aratott győzelemről Krisztus golgotai keresztje és a húsvéti üres sír.

Ne legyünk hát kishitűek, borulátók, amikor Krisztus Urunk húsvéti győzelme után az "utóvéd-harcokat" vívjuk magunkban és a világban Isten királyi uralmának megvalósításáért, akaratának érvényesítéséért, az ember boldogságáért, a világ jövődjéért.

Életünk, családunk, népünk és az egész világ jövő sorsára úgy tekintünk, mint a példázatbeli szántóvető nézett az elvetett kis búzaszem sorsára: a mindenható és gondviselő kegyelmes Istenbe vetett, okoskodás nélküli, gyermeki hittel.

E pársoros kis példázat tehát egyfelől alázatra int, másfelől vigasztal, bátorít és boldogító reménységet ad.

A szántóföldben elrejtett kincs és a drágagyöngy

/Mt 13,44-46/

Ebben a pársoros ikerpéldázatban szintén az Isten országáról tanít Urunk, Jézus.

1. Az elsőben egy kincshez hasonlítja: "Hasonló a meny-nyek országa a szántóföldben elrejtett kincshez, amelyet az ember, amint megtalál, elrejt, örömeiben elmegy, eladja mindenét, amije van, és megveszi azt a szántóföldet." /44.vers/

A példázat megértéséhez tudnunk kell, hogy Palesztina, a választott nép hazája két nagy ország, Egyiptom és Mezopotámia között feküdt, s e kedvezőtlen földrajzi helyzeténél fogva örökös csatatere volt a két nagyhatalom háboruskodásainak. Ezért aztán az itt élő emberek igyekeztek értékes tárgyaikat, elsősorban aranyneműiket, drágagyöngyeiket, ékszereiket, sőt még - amint ezt Jeremiás próféta könyvében olvashatjuk /Jer 41,8/ - búzájukat, árpájukat, olajukat és mézüket is jól elrejteni az ellenség elől. Ezeket az értékes holmikat nem a házban rejtették el, hanem a földbe ásták; nem is a ház közelében, hanem távolabbi helyeken, kinn a mezőn, szántóföldjeiken vagy legelőiken¹. A lakóházat ugyanis az ellenség kirabolhatta, felgyújthatta, sőt földig lerombolhatta; ott tehát nem lett volna biztonságban a kincs. A föld volt a legbiztosabb rejtékhely. Ezért a kincsek elásása általános gyakorlat volt az ókori népeknél.

Igy védték az emberek értékeiket abban a korban a tolvajok és a rablók ellen is, amint erre Jézus egyik beszédében célzást is találunk: "Ne gyűjtsetek magatoknak kincseket a földön, ahol a rozsa és a moly megemészti, és ahol a tolvajok kiássák és ellopják." /Mt 6,19/ Szintén Jézus

egyik példázatában olvassuk, hogy a gonosz és rest szolga a gazdájától kapott talentumot elássa. /Mt 25,25/ Hazánk területén is találtak ilyen elrejtett kincseket a régi időkből, amint erről a múzeumi leletek tanúskodnak. Debrecen környékén pl. csak a közelmúltban is több mint száz darab értékes arany tárgy került napvilágra a honfoglalás korából.

Ezt a példázatbeli kincset egy olyan ember áshatta el tolvajok vagy ellenség elől, aki hirtelenül halt meg és nem tudott végrendelkezni vagyoná felől, sem megjelölni nem tudta a helyet, ahol a kincs feküdt; vagy talán nem voltak vérszerinti örökösei, idegenre hagyni pedig nem akarta.

Egy ilyen kincsre, vagy inkább kincses ládára bukkan ez a példázatbeli ember szántás közben. Amint meglátja a kincset, roppant megörül, de mivel nem az övé a szántóföld, amelyben találta, elássa azt ugyanabban a földben, hazamegy, eladja mindenét, és megvásárolja a szántóföldet. Így kellett tennie, mert ha a kincset úgy rögtön hazaviszi és értékesíteni akarja, meg kellett volna mondania, honnan szerezte; ekkor pedig kiderült volna az igazság, és át kellett volna adnia a kincset a szántóföld tulajdonosának, akinek a földjében találta.

Boldogan tette pénzzé minden vagyonát és vásárolta meg a földet, hogy övé lehessen a nagy kincs. A római jog és a zsidó jogszokás szerint ugyanis az, akié a föld, mindent birtokol, ami a földön vagy a földben van².

Barátai, ismerősei, a mindazok, akik csak tudtak a földvételről, biztosan elítélték e tettéért; talán bolondnak is tartották, hogy ekkora összeget fizetett érte. Ő azonban tudta, hogy jó vásárt csinált, hogy bölcsen járt el, mert most lett igazán gazdag és boldog.

2. Tartalmilag rokon e példázat a másik példázattal, amelyben Jézus Isten országát egy gyöngykereskedőhöz hasonlítja: "Hasonló a mennyek országa a kereskedőhöz is, aki szép gyöngyöket keres. Amikor egy nagyértékű gyöngyre talál, elmegy, eladja mindenét, amije van, és megvásárolja azt." /45-46. vers/

Ha a példázat bevezető sorait értelemszerűen fordítjuk - ismét hasonló a mennyek országa ahhoz, amikor a kereskedő igazgyöngyöt keres -, akkor itt az igazgyöngyhöz van hasonlítva a mennyek országa. Az első példázatban a kincshez, itt az igazgyöngyhöz.

Tudjuk, hogy az igazgyöngyöt az ókorban igen értékes ékszernek tekintették; többre tartották az aránynál és a drágaköveknél. Ezért sokan foglalkoztak gyöngyhalászással főleg a Vörös-tenger, a Perzsa-öböl és az Indiai óceán bizonyos partvidékein, ahol leginkább találtak igazgyöngyöket; s a gyöngykereskedelem is virágzott. Nagyértékű gyöngyök voltak forgalomban. Plinius római történetíró írja, hogy Kleopátrának egy olyan nyaklánc volt igazgyöngyökből, amely mai pénzben kb. 200 millió forintot érne.

Ez a példázatbeli gyöngykereskedő egy nap egészen váratlanul egy olyan gyöngyre talált, hogy azonnal eladta minden vagyonát és megvette a gyöngyöt. Pedig gazdag ember lehetett. De mint szakember látta, hogy ez a gyöngy hasonlíthatatlanul többet ér minden eddig szerzett vagyonánál. Ezért nem sajnál megválni addig szerzett gyönyörű gyöngyeitől. Érti és tudja, hogy most lesz igazán gazdag és boldog, ha ezt az igazgyöngyöt a magáénak mondhatja.

Mindkét példázatnak egy a főmondanivalója: Isten országa olyan drága kincs, amelyért mindent érdemes odaadni.

3. Mit jelent az Isten országavagy a mennyek országa?

A Biblia szerint jelenti Istennek a mostani világkorszak elmúlása után bekövetkező, minden felett akadálytalanul érvényesülő királyi uralmát, amikor az ember gyermeki engedelmisséggel engedelmeskedik Urának, Vele zavartalan életközösségben él, és boldogan, mint élt a bűneset előtt. Jelenti Isten országa azt az új világkorszakot, amelyben nem lesz sem bűn, sem betegség, sem fájdalom, sem gyász, sem halál, sem semmiféle emberi nyomorúság, hanem valami kibeszélhetetlen boldogság /Jel 21/.

Tévesen értelmeznők azonban Isten királyságát, ha azon csupán egy, a világ végén bekövetkező boldog életformát értenénk. Isten királyi uralma ugyanis betört már a földi világba Jézus Krisztussal, amint ez Jézusnak abból a válaszából kitűnik, amit a farizeusoknak adott, amikor azok az Isten országa eljövételének idejéről faggatják. Ezt mondja nekik: "...az Isten országa már közöttetek van!" /Lk 17,21/

Isten országa - a drága kincs, az igazgyöngy - tehát Jézus Krisztusban már megjelent a földön; megjelent abban az új életben, amit ő a földön élt. Ez az élet jelentette az ő mindhalálíig való engedelmisségét az Atya iránt és mindhalálíig tartó szeretetét a bűnös ember iránt, amely szeretet a golgotai kereszten érte el a tetőpontját.

Ha az ember életét nézzük, Isten országa itt is egy új életet jelent: az újjászületett, megtért ember életét, amely az Isten ingyen kegyelemből való szeretetének a műve a Szentlélek által. "A mennyek országa - írja Kálvin - nem más, mint az élet megújulása... Isten... a bűn és halál szolgaságából kiragadva önmagának tulajdonít bennünket, hogy még e földön jártunkban birtokoljuk hitünkkel a mennyi életet." /Ef 1,4/

Aki ebben az új életben jár, az Isten akaratának igyekszik engedelmeskedni minden vonatkozásban; legfőbbképpen embertársaihoz való viszonyulásában. Csak természetes, hogy az élete felett Isten királyi uralmát vállaló ember nem lehet álmódzó lélek, aki tétlenül várakozik a boldog jövőre, hanem nagyon is aktív élet. Olyan ember, aki minden erejével arra törekszik, hogy Isten akaratát érvényesüljön egyéni életében, családjában, munkahelyén, s mindenütt, ahol megfordul; ezért imádkozik, ezért dolgozik, ezért küzd, s ha kell, ezért szenved, bár tudja, hogy ez az ország, Istennek országa csak a végső időkben, abban a másik világban jut teljességre, valósul meg tökéletesen az ember szíveiben.

4. A kérdésre tehát, hogy hol lehet megtalálni a példázatheli kincset, az Isten országát, csak azt felelhetjük, hogy Jézus Krisztusban. Őbenne találták meg az első tanítványok; az ő tanításaiban, szolgáló, megbocsátó szeretetében, mennyei Atyjához való viszonyulásában, páratlan ember-szeretetében, és kereszthalálában, egyszóval az ő életművében. Őbenne ismerték fel a drága kincset, az igazgyöngyöt, amiért mindent érdemes odaadni, s mindent és mindenkit odahagyva azonnal követték.

Pál apostol a damaszkuszi országúton talált rá erre a páratlan értékű kincsre, amikor Jézus megszólította őt. /ApCsel 9,1-6/ Ő is Krisztusban találta meg a kincset, amelyért mindent érdemes odaadni. E csodálatos módon talált kincsről így ír az apostol: "...kárnak ítélek mindent Krisztus Jézus, az én Uram ismeretének páratlan nagyságáért. Őérte kárba veszni hagytam és szemétnek ítélek mindent..." /Fil 3,8/ Pedig ezeket a sorokat börtönben írja mint fogoly. Nem szegényedett hát meg, amikor Krisztusért mindent odahagyott.

Lidia, a Thiatira városbeli, bíborfesték árus asszony, aki Isten igéjére szomjas szívvel ott ül asszonytársaival szombatnapon a folyó partján, ahol imádkozni szoktak, és hallgatja a harmadik térítő útján éppen ott járó Pál apostol igehirdetését Krisztusról, az Uról megnyitott szívvel talál rá a drága kincsre, tér meg és keresztemelkedik meg azonnal házanépével együtt. /ApCsel 16,13-15/

Hányféle úton-módon keresi a "kincset" Ágoston, ez a tüneményes tehetségű ifju, Monika és Patricius gyermeke! Az első nagy ifjúkori megtévelyedések után, amikor a tékozló fiú útját járja messze az atyai háztól, azt gondolva, hogy így lesz boldog, hány filozófiai és vallási rendszeren rágja át magát, míg végre Isten kegyelmes szeretetéből megtalálja a "kincset" egy gyermekhangban őt megszólító Isten szavában: "Vedd, olvasd! Vedd, olvasd!", a e titkos szavakat hallva kezébe veszi a Bibliát, olvassa az ígét, amelyre éppen rányitott /Róm 13,12-14/, zokogni kezd bűnei miatt, és megtér.

Hány éjszakát virraszthatott át a kincskeresésben a fiatal szerzetes Luther Márton kolostori cellája hideg kővén, imádságban tusakodva, magát sanyargatva, keresve a boldog élet titkát, míg egyszer aztán megtalálta az addig talán már százszor is olvasott ígében: "Az igaz ember pedig hitből él." /Róm 1,17/

A mi számunkra, ma élő emberek számára is legfőbbképpen Isten igéje az a szántóföld, amelyben Isten könyörülő szeretete a drága kincset elrejtette számunkra. Az olvasott, hallott és a látható ige /a sákramentumok/ nem csupán emberi bizonyosságtétel Isten idézője, új életet munkáló szeretetről, hanem a Szentlélek által maga az Isten beszéde. Ahogy ezt a reformátorok megfogalmazták: Isten igéjének prédikálása maga az Isten igéje a Szentlélek által. Isten beszéde pedig nem üres beszéd, hanem "élő és ható" erő, amely megtisztít, feloldoz, megszabadít, engedelmességre képesít, egyszóval: új életet tud teremteni a bűnös emberben.

Olvassuk hát és hallgassuk az ígét a gyöngykereső buzgóságával. Olvassuk, hallgassuk alázatos szívvel, vágyakozó lélekkel, könyörögve a Szentlélek Isten ajándékáért: a hitért, az új életért, Isten országának szívünkbe plántálásáért. És éljünk a sókramentumokkal szinte bűnbánattal, bűnvallással, és megváltó Krisztusunk tökéletes egészítő áldozatának hasznában reménykedő szívvel, mert valamiképpen ott van a kincs, ott van a drágagyöngy, a mi boldog új életünk.

5. Azt, hogy mikor találunk rá a drága kincse, nem tudhatjuk. Mert "Isten ugyan tervszerűen végzi a maga elhívó és kiválasztó munkáját, de az ember számára ez a munka a ennek az eredménye sokszor úgy jelentkezik, mintha talált tárgy, meglepetésszerűen eléje bukkanó lehetőség volna"⁶. Járjuk az életünk útját, a egyszer csak váratlanul, minden keresgélés nélkül, mint a kincset talált szántóvető ember, rátalálunk Isten országára.

Ugyan gondolt-e arra pl. Bodelschwing Frigyes, a porosz miniszterfiú, a német evangélikus belmisszió későbbi, nagy munkása, a betheli szeretetintézmények megalapítója, hogy azon a vasárnap délelőttön talál rá a "kincse", amikor kastélyukból átlovagolt a szomszéd községbe, hogy arató munkásokat fogadjon apja birtokára? Mivel a falu népe akkor a templomban volt, ellovagolt a templomhoz, hogy megvárja az istentisztelet végét. A templom előtt megkötötte a lovát és bement az istentiszteletre. S amikor ott az egyszerű falusi prédikátor igehirdetéséből hallotta az Ur Jézus buzdító szavait: "Az aratnivaló sok, de a munkás kevés, kérjétek tehát az aratás Urát, hogy küldjön munkásokat az aratásába" /Lk 10,2/ - úgy érezte, ez a felhívás neki szól, őt hívja munkába. Rátalált a "kincse", a pátatlan értékű igazgyöngyre: új életre jutott, s attól kezdve minden idejét, erejét, vagyonát az elgurult drakhmák, a pusztulásnak indult, a testi-lelki nyomorúság terheit hordozó életek felkeresésére, összegyűjtésére, gondozására, megmentésére fordította. Hűséges segítőtársa volt ebben a felesége, aki szintén megtért, hitre jutott élet volt; mert hiszen itt, a kincse találásánál a megtérésről van szó.

Albert Schweitzer sem gondolt arra, hogy az a szürke délelőtt ott a strassburgi egyetemen, amelynek professzora volt, a "kincse" találás napja lesz számára. És milyen egyszerűen történt. Napi postája között ott találta a Párizsi Missziói Társaság felhívását egy folyóiratban. A Társaság elnöke missziói munkásokat kért az afrikai missziói munkához. A felhívás így végződött: E sorok olvasói között bizonyára vannak olyanok, akikre már ráesett a Mester tekintete. Az egyháznak ezokra a férfiakra és nőkre van szüksége a misszióban, akik már így tudnak felelni a Mester hívására: Megyek, Uram."⁷ A cikk elolvasása után A. Schweitzer elhatározta, hogy lemond professzori állásáról, és elmegy Afrikába misszionáriusnak a négerek közé. Így döntött, és a Jézus által megszólított tanítványok módjára mindent odahagyott - egyetemi katedráját, a hangverseny-dobogót, a hirt, dicsőséget, gazdagságot jelentő lehetőségeket -, és elment Lambarenebe szolgálni több, mint 50 éven keresztül: haláláig. Ott is van eltemetve.

De lehetséges a "kincsre" találásnak más módja is az életünkben. Isten meg tud szólítani és újjá tud teremteni bennünket, nemcsak igéje által, hanem emberek által is.

Egy barátom az első világháborúban a nyugati fronton harcolt Verdun környékén. Egy este megkapták a parancsot, hogy ostromoljanak meg egy magaslatot, amit a katonák egymás között csak "haláldomb"-nak hívtak, mert bár sokszor próbálkoztak a magaslat elfoglalásával, soha nem sikerült, és egyetlen rohamnál sem maradt életben senki. Ezen a borzalmas éjszakán is mind elhullottak mellőle bajtársai a pokoli gépfegyvertűzben. Csudával határos módon egyedül ő maradt életben; mégcsak egy karcolás sem esett a testén. Így került francia fogságba. Ez az ember, aki addig még templomba se igen járt, ott, azon a halálos éjszakán talált rá - saját bevallása szerint - a "drága kincs"-re: akkor tért meg.

Ugyan gondolt-e ez a katona arra, amikor a biztos halálba indultak, hogy ez az iszonyatos éjszaka lesz számára a "kincs"-re találás alkalma, Isten királyi uralmát vállaló döntésének, új életének a kezdőnapja?

Vagy gondolt-e rá Tokishi Ishi, a japán rablógyilkos, aki 19 éves korától kezdve 20 évnél többet töltött fegyházban, hogy nem sokkal kivégzése előtt a tokiói börtön cellájában találja meg a "drága kincset", a mindennél értékesebb "drágagyöngyöt": idvességét, az egyik angol misszionáriusnő által hozzá eljuttatott Bibliában olvasva Jézusnak a kereszten elmondott imádságát /Lk 23,34/?

Érdekes megfigyelni a példázatban azt is, hogy a szántóvető akkor akad rá a "kincs"-re, amikor az addig simán haladó ekéje hirtelen megakad és nagyot ránt rajta. A rántás következtében alighanem ki is ugrott az eke a nyomból, s az eke szarva kicsúszhatott a gazda kezéből. Biztosan dühbe is hozhatta ez a kőnek vélt akadály, amikor beleakadt az ekevas a kincset rejtő ládikóba, nagyot rántott rajta és megállította munkájában. Talán még fel is kiáltott dühében: Ó, ez az átkozott kő! S íme, ez a kellemetlen ütközés és megállítás juttatja olyan kincs birtokába, amelyért érdemesnek tartotta minden vagyonát eladni.

Milyen zokon esik nekünk, mai embereknek is, hogy lázongunk, sőt perbe szállunk Istennel, amikor az életünk ekéje valami "kőbe" - csalódások, betegség, bajok, koporsó - ütközik; pedig a mindennél többet érő "kincs", az Isten királyi uralmát vállaló, Neki odaszentelt, új életünk sokszor éppen ezekben a megpróbáltatásokban van elrejtve számunkra.

6. Hogyan találhatom meg a "kincset", amelyért mindent érdemes odaadni?

Ezen a ponton van az egyik alapvető különbség a két példázat között. A szántóvető ember ugyanis egyáltalán nem keresi a "kincset". Minden keresés nélkül, váratlanul bukkan rá. Viszont a gyöngykereskedő keresi az igazgyöngyöt, a legértékesebbet, és úgy jut a birtokába. Tehát van, aki keresi és úgy találja meg, és van, aki minden keresés nélkül talál rá.

De akár így, akár úgy történik, sohasem az ember erőfeszítésének az eredménye az, hanem mindig a kegyelmes Isten műve, mint ahogy a "kincs", az "igazgyöngy" is az Ő ajándéka.

Hány ember szánthatott azon a szántóföldön, amelyben a kincses ládikó volt elrejtve, és ez a szántóvető talált rá. Hány gyöngykereskedőnek lehetett a kezében a páratlan értékű igazgyöngy, amelyért a kereskedő minden vagyonát odaadta, és mégis csak ez a kereskedő látta meg, ismerte fel benne a páratlan értékű kincset. Miért épen ő? Titkok ezek. A predestináció levegője csap meg bennünket e csodálatos mélységű példázatpár soraiból.

7. Nem elég rátalálni a "kincs"-re. Mindent oda kell érte adni, olvassuk a példázatban. - Istennek ezt az igényét jól szemlélhetjük a gazdag ifjú példáján. Ez a fiatalember kereste a "kincset", boldog, új életét, hiszen ezzel a kérdéssel fordul Jézushoz: "Mester, mi jót tegyek, hogy elnyerjem az örök életet?" /Mt 19,16/ De amikor Jézus megmutatja neki az élet útját, nem engedelmeskedik, nem hajlandó minden vagyonát eladni a felkínált kincsért.

A példázatbeli két ember se jutott volna a páratlan értékű kincs birtokába, ha mindent oda nem ad érte.

Nekünk is mindent oda kell adni a "kincsért". Hogyan értsük ezt?

Nos, Isten nem akarja, hogy az Ő országa e földi, tökéletlen formájában is koldus-szegény, műveletlen, tétlen, szomorú emberekből álljon. Ellenkezőleg: anyagi gondokkal nem küzdő, vidám, dolgos, boldog embereket akar. Nem akar elvenni tőlünk semmi szépet, semmi jót, semmi értéket. A gazdag ifjunak nem azért tanácsolja Jézus, hogy adja el minden vagyonát, mert szegénnyé akarta tenni, hanem azért, mert látta, hogy nagy vagyona megakadályozta abban, hogy Istent és embertársait teljes szívvél szeresse.

Isten nem akar megszegényíteni bennünket. Hiszen Ő teremtettenek nekünk ezt a csodálatosan gazdag világot minden szépségével, értékével, titkaival. Teremtette és adta nekünk azért, hogy őrizzük és műveljük - ebben adva van a munka, a tudomány, a kultura parancsa -, hogy így szép, gazdag és boldog legyen az életünk. Azt is mondta Isten a teremtés után az embernek, amikor e világnak szép és gazdag kertjében elhelyezte, hogy: "A kert minden fájáról szabadon ehetsz..." /1Móz 2,16/ Nem azért adta hát Isten nekünk e világ gazdagságát, kincseit, izgató titkait, hogy azután elvegye tőlünk.

Nem! Isten a "kincsért", az Ő országának birtoklásáért csak egy bizonyos szerepcserét kíván az önző, csak magát szerető, önmagának törvényt szabó embertől: azt kívánja, hogy az ember életében Ő legyen az úr, a Neki való engedelmestség határozza meg életét minden vonatkozásban.

Akinek az életében ez a döntő fordulat megtörtént, annak megváltozik a viszonyulása Isten felé és ember felé egyaránt. Az ilyen ember egészen másképpen fog viszonyulni élettársához, gyermekéhez, szüleihez, anyagi javaihoz, mun-

katársaihoz, munkájához, szórakozásaihoz; mindenhez és mindenkihez, ami vagy aki körülötte van; a mindennapi élet kis és nagy kérdéseire, a társadalmi és politikai kérdésekhez egyaránt. Az ilyen embert szeretet, aktivitás és felelősség hatja át. Új teremtmény, aki az Istennek való engedelmességhez Istentől kapja naponként az erőt, a szeretetet, az embereknek szolgáló jóságot.

Hadd álljon itt a megtért, új életre jutott - "kincse" talált - ember életében végbement változásról egy gyönyörű példa a Bibliából. Amikor a filippibeli börtönőr, aki a bírúk által vérsére veretett Pál apostolt és munkatársát, Szilászt kalodába szorítja, az apostolok csodálatos kiszabadulása után öngyilkos akar lenni, mert fél, hogy gendatlansága miatt kivégzik. Pál apostol megakadályozza ebben, és társával együtt bent marad a börtönben, jóllehet elmene-külhetnének, mert az ajtók kinyitlak. E mentő szeretet hatása alatt megtér - rátalál a "kincs"-re, új életére - s még azon az éjszakán megmesogatja az apostolok vérző sebeit, asztalához ülteti és megvendégeli őket. /ApCsel 16,22-34/

Addig nem volt szeme meglátni a másik emberben az éhező és szenvedő testvért; most első dolga a segítség. Krisztus együttérző, szolgáló szeretetének a melege süt át ennek a "kincs"-re talált börtönőrnek a tétén.

8. "...Örömben elmegy, eladja mindenét, amiye van, és megveszi azt a szántóföldet". /44. vers/

A példázatnak igen fontos mozzanatát találjuk itt az öröm szóban. Van olyan szentírásmagyarázó, aki egyenesen az örömben látja a példázat alapgedolatát.¹²

Az öröm valóban elmaradhatatlan velejárója a "kincse" találásnak. A megtért ember magától értődően örvendező és optimista ember. Zákheusról, a jerikói fővámszedőről pl. azt olvassuk, hogy amikor Jézus megszólította a fűgefán, hogy be akar menni hozzá, sietve leszállt és örömmel fogadta őt. /Lk 19,5-6/ A "kincs"-re talált 3000 jeruzsálemi is örömmel vette Péter apostol bizonyágtételét az üdvösséget adó Krisztusról, és megkeresztelkedett. /ApCsel 2,38-41/

S ez az öröm a megtért ember szívében nem pusztá érzés, hanem vonzó, mozgató, közösséget teremtő erő. Olyan ez a megtalált kincs feletti öröm, mint a rugó az órában: hajt és aktívá tesz. Éppen az első jeruzsálemi gyülekezet életében jól szemlélhető ez. Ez a gyülekezet valóban közösség volt; tagjai, mint egy test tagjai együtt örültek és együtt sirtak. Szűkölködő senki sem volt közöttük, s naponként szaporodott a száma az idvezülőknek.

Örültek Isten szabadító szeretetének, a Krisztus keresztjében nyert üdvnek, s kimondhatatlan örömmel tölti el őket az a hit, hogy ettől a szeretettől senki és semmi nem szakaszthatja el őket. /Róm 8,35/

Ma is jellemzi az öröm a hitre jutott embert, még ha kereszt van is a vállán. Ahol nincs meg a gyülekezetben ez az örvendezés, ott nincs igazi kereszttyén közösség; nincs hit, nincs reménység, nincs aktivitás és nincs növekedés.

Ott a gyülekezet csak egy "egyháztörténeti múzeum"¹¹, amely őrzi a templom épületét, a műemlékeket, de nem a "kincs"-re talált lelkek élő, aktív, vonzó közössége.

Az öröm azonban nem okozója a kimondhatatlan értékű "kincs" megtalálásának, hanem a következménye; nem ok, hanem okozat.

9. Még egy nagy tanítás van a példázatban számunkra. Az, hogy amikor a szántóvető ember meglátja a földből előkerült kincset, s a gyöngykereskedő a soha nem látott szépségű gyöngyöt, egy pillanatig sem habozik, hogy mit is tegyen. Egyik se mondja, hogy most nem ér rá foglalkozni vele, majd, ha legközelebb ilyen talál. Nem így gondolkoznak, hanem azonnal pénzzé teszik minden vagyonukat s megveszik, mert tudják, hogy ezt a talán soha vissza nem térő alkalmat nem szabad elszalasztaniok.

Jézus e képpel arra akarta felhívni haligatói figyelmét, hogy a megtérés nagy lehetőségét, amikor a kegyelmes Isten azt elhozza életükben, ne szalasszák el.

Van olyan szentírásmagyarázó, aki egyenesen ebben a mozzanatban látja a példázat főmondanivalóját, s a példázat magyarázata elé ezt írja címnek: "Az egyszeri alkalom"¹².

Az érti tehát jól a példázatot, aki - ha eljön életében a drága kincs megtalálásának, hitre jutásának nagy alkalmának - nem vár egy ilyen újabb lehetőségre, hanem azonnal dönt Isten mellett, mint ahogy a két első tanítvány, Péter és András, amikor halászás közben megszólította őket Jézus: "Kövessetek engem!", azonnal otthagyták hálójukat, és követték őt. /Mt 4,18-20/

Az elveszett juh

/Lk 15,1-7/

-

A Lukács írása szerinti szent evangéliumban olvasható három példázat - az elveszett juhról, az elveszett drakmáról, és a tékozló fiúról - szervesen összetartozik, s mindhárommal Isten könyörülő szeretetét és a bűnös ember megtérése feletti örömét akarja szemléltetni Jézus. Mindhárom példázat úgy tekinthető, mint Jézus válasza a farizeusoknak és az írástudóknak, akik felháborodtak Jézusnak a vámszedőkkel és a többi, közismert bűnösökkel szemben tanúsított magatartásán, és ezért támadták őt. Az első, az elveszett juhról szóló példázat így kezdődik: A vámszedők és bűnösök mindnyájan igyekeztek Jézushoz, hogy hallgassák. A farizeusok és az írástudók pedig így zúgolódtak: "Ez bűnösöket fogad magához, és együtt eszik velük." /1-2 vers/

Azt olvassuk itt, hogy a farizeusok és az írástudók, a zsidó kegyesség vezető képviselői megbotráncolnak és zúgolódnak amiatt, hogy Jézus nemcsak szóba áll a hozzá menő és őt hallgatni kívánó vámszedőkkel és más bűnösökkel, hanem leül egy asztalhoz és együtt eszik velük, ami Izráelben asztalkö-

zösséget, belső, lelki összetartozást jelentett. Jézust mélyen megvetik ezért. Kitűnik ez abból, ahogyan felháborodásuknak kifejezést adnak: "Ez - ti, Jézus - bűnösöket fogad magához...". A tékozló fiú történetében beszél ilyen megvetéssel és gyűlölettel a nagyobbik fiú a hazatért öccséről, így szólván apjához: "Amikor pedig megjött ez a fiad..." /Lk 15,30/ Tehát nem szólítja testvérének.

A farizeusok viselkedésének megértéséhez tudnunk kell, hogy Izráelben nem volt szabad érintkezni, barátkozni a közismert bűnösökkel, így elsősorban nem a vámszedőkkel, akik közutálat és gyűlölet tárgyai voltak a választott népben. Ezek az emberek kiközösítettek voltak. Kegyes zsidó, így a farizeusok és az írástudók sem érintkeztek ezekkel az emberekkel, még kevésbé engedték, hogy velük egy asztalhoz leüljenek. A bevett gyakorlat szerint csak külsőképen is megmutatott, látható bűnbánat, böjtölés és bűnbánattartás után álltak a bűnös emberekkel szóba. Mivel ez szerintük hiányzott a Jézussal egy asztalhoz letelepedett vámszedőknél és a többi bűnösöknél, ezért háborodnak fel és zúgolódnak Jézus ellen.

Jézus a maga igazolására válaszképpen mondja el e példázatot - és a másik kettőt is - az őt elítélő farizeusoknak és írástudóknak. Ezeket mondja nekik:

"Ha valakinek közületek száz juha van, és elveszít közülök egyet, nem hagyja-e ott a kilencvenkilencet a pusztában, és nem megy-e addig az elveszettért, amíg meg nem találja? És ha megtalálta, felveszi a vállára örömeiben, hazamegy, összehívja barátait és szomszédait, majd így szól hozzájuk: Örüljetek velem, mert megtaláltam az elveszett juhomat. Mondom nektek, hogy ugyanígy nagyobb öröm lesz a mennyben egyetlen bűnös megtérésén, mint kilencvenkilenc igaz miatt, akinek nincs szüksége megtérésre." /Lk 15,3-7/

A példázat egy pásztorról szól, akinek száz juha van, és azok közül egy elvesz.

A nyáj és pásztor képe általánosan ismert volt Izráelben már az ószövetségi szentiratokból. /Zsolt 23, 77, 80; Ézs 40,11; Ez 34,6, 31; Zak 10,3/. Izráel népe Isten nyája, a Isten Izráel pásztora. Jézus ezt a közismert, szép képet használja fel a példázatban.

Keleti, palesztinai pásztorról van szó. Palesztina hegyekkel borított ország. A legelők a hegyoldalakon és a völgyekben vannak.

Nem könnyű itt a pásztor dolga. Sok veszedelem fenyegeti a nyájat, a juhokat, kecskéket, bárányokat. Elszakadhatnak a nyájtól, elkóborolhatnak és eltévedhetnek. Magukra maradvá, védtelenül lecsaphatnak rájuk a ragadozó vadok, farkas, medve, oroszlán, és felfalhatják őket; vagy a forró naptól felhevített kövek alján meghúzóódó mérges kigyók zsákmányai lehetnek. A pásztor vigyázó szeme elől kikerült, elkódorgott juh ki van téve a szakadékba zuhanásnak is. Összetöri magát és menthetetlenül elpusztul. Ezért a pásztor Keleten mindig előtte jár a nyájnak, nem mögötte, mint nálunk.

Am a pásztor minden ébereége mellett is megtörténhetik, hogy elvész a nyájból egy-egy juh. Ilyenkor a jó pásztor, mint ez a példázatbeli is tette, otthagyja a nyáját, s elmegy a hiányzó századik után, míg meg nem találja, mert tudja, hogy ha magára hagyja az eltévedt jószágot, menthetlenül elpusztul. A nyájtól elszakadt juh egy éjszakát sem élhet át a pusztában. - Ha pedig megtalálta, boldogan vállára veszi, s hazaérve elmondja örömét szomszédainak, barátainak, hogy azok is együttörüljenek vele.

Az első, ami a példázatbeli pásztor viselkedésében szembevetünk, az, hogy tudja, hány juha van, számontartja őket, és állandóan szemmel tartja; valamennyit ismeri, és rögtön észreveszi, ha csak egy is hiányzik a nyájból. Saját tulajdonának tartja mindegyiket.

De nemcsak ismeri valamennyi juhát, hanem szereti is azokat. Ez abból látszik, hogy rögtön utánamegy az elveszettnek. Nemcsak azért, mert anyagi kára lenne belőle, ha végképp elvész, hanem mert szereti az elveszettet, a nyájból kiszakadtat is. Ezért vállalja a kereséssel járó fáradságot és életveszélyt. S ha megtalálta, vállalja a megtalált jószág visszacipelését a nyájba. Őlben vagy vállon cipelni kilométereken keresztül csak kis bántást is, rendkívül fárasztó, s nem minden veszedelemtől mentes munka lehet hegyes vidéken. És mégis vállalja.

De a legjellemzőbb erre a pásztorra az elveszett és megtalált juha feletti túláradó öröme. Olyan nagyon örül, hogy nem bírja magában megtartani, el kell mondani szomszédainak, barátainak; meg kell osztani másokkal is.

Izráel Pásztoráról, Istenről van itt szó, és az Egyszülött Fiúról, a jó Pásztorról. Isten a maga tulajdonának tartja az egész nyáját, s annak minden tagját ismeri és szereti; az elveszettet is. Ezért megy utána Szent Fiában az elveszettnek, s örül kimondhatatlanul egy bűnös ember megtérésén. Számára nincs nagyobb öröm ennél. A tékozló fiú atyjának örömről van itt szó, aki így okolja meg a kisebbik fia hazatérésekor rendezett nagy lakomát: "Együnk és vigadjunk, mert ez az én fiam, aki meghalt és feltámadott; elveszett és megtaláltatott." /Lk 15,23-24/

Ezt az örömet akarja kifejezni Jézus azzal, hogy nemcsak leül a vámszedő asztalához a többi megtért bűnös közé, hanem együtt örül a megtért bűnösökkel, akik szeretnék őt hallgatni; tehát már ott van szívükben a bűnbánat és az új élet utáni vágy. A farizeusok és az írástudók, a "kegyesek" ahelyett, hogy együtt örülnének Jézussal, megbotránkoznak benne és megvetik; ezért mondja bűnösöknek őket Jézus. /7. vers/

Ki ne látná, hogy a példázatbeli pásztor alakja mögött a "jó Pásztor", Jézus Krisztus áll, aki azért jött a földre, hogy megkeresse az Atya eltévedt gyermekeit, és aki minden áldozatot meghozott azért - életét adta a juhokért /Ján 10, 11/ -, hogy visszavigye őket Isten országának gyermekei közé.

Mennyi eltévedt gyermeke van Istennek a mi világunkban is! Mennyi eltévedt gyermek van a családokban, fiúk és lányok, akik elszakadtak a családi közösségtől, mint a példázatbeli juh a nyájtól, ezer veszélynek téve ki testüket, lelküket!

Hány eltévedt férj és feleség veti le magáról a házassági köteléket, csinál magának "zöld utat" úgy, hogy az eltévedt juh veszélyekkel teli, sokszor öngyilkosságba kergető útjára lép!

S mennyi értékes felnőttet, férfit és nőt visz az alkohol, a pénz, a kártya, a vér és más egyéb szenvedély a testi-lelki lezüllés, a pusztulás útjára!

A példázat arról beszél, hogy Isten ezeket az eltévedteket is szereti még így, eltévedt voltukban is, mert gyermekeinek, saját tulajdonának tekinti őket; és ha - mint a vámszedők és a többi bűnösök - vágyakoznak Krisztus közelébe, vágyakoznak egy új, egy más, egy boldog élet után, megbocsát nekik és visszafogadja őket atyai szeretetében.

Minket pedig, akik az Ő pásztorkodását vállaljuk életünkben, arra kér e példázatban, hogy ne a farizeusok gőgjével és szívtelenségével nézzünk megtévedt embertársainkra, és ne közönsítsük ki őket magunk közül minden szeretetet megvonva tőlük, hanem menjünk utánuk, míg el nem nyeltek őket az élet sötét szakadécai és zsákmányai nem lettek az ősi ellenségnek, a gonosznak; próbáljuk eljuttatni hozzájuk az örömhírt Isten megbocsátó és hazaváró szeretetéről akármilyen nehéz feladatot jelentene ez: igyekezzünk visszajuttatni őket az "atyai hajlék"-ba, Istenhez, hogy így azután a családban, a munkahelyen és a társadalomban is egymásra találjanak, mint testvérek, embertársaikkal.

Akár egyén - egy édesanya vagy édesapa, akinek eltévedt gyermeke van, vagy élettárs, vagy barát vagy munkatárs, akinek az élettársa, barátja vagy munkatársa van a nyájából elszakadt, eltévedt juh útján -, akár egy nagyobb közösség - egyház vagy állam a maga szeretetintézményeiben, nevelő otthonaiban - végzi ezt az eltévedteknek utánamenő, életmentő szolgálatot, a példázatbeli jó Pásztor szándéka szerint jár el, s az ő munkatársa ebben a szent szolgálatban.

Az elveszett dragma

/Lk 15,8-10/

-

"...Ha egy asszonynak tíz drahmája van, és elveszt egy drahmát, nem gyújt-e lámpást, és nem seprí-e ki a házat, és nem keresi-e gondosan, míg meg nem találja? És ha megtalálta, összehívja barátait és szomszédasszonyait, és így szól: Örüljetek velem, mert megtaláltam azt a drahmát, amit elvesztettem. Mondom néktek, így fognak örülni Isten angyalai egyetlen bűnös megtérésének."/> /Lk 15,8-10/

1. Ebben a példázatban a szemléltető kép egy palesztinai asszony, aki elveszített drahmáját keresi. A dragma

pénzérme volt; mai értéke kb. 100 forintra tehető. Ennek az asszonynak tíz drahmája volt. Ezekből csak egyet veszített el, s bár maradt neki még kilenc, az elveszett egy drahmáért tüvé teszi az egész házat.

Ennek a megértéséhez tudnunk kell, hogy a Jézus korabeli zsidó szokás szerint a menyasszony pártájára 10 drahmát varrtak fel fejdíszként.¹ Ebből a felvarrt arany vagy ezüst drahmasorból egyet is elveszíteni olyan volt, mint ha ma egy férjes asszony elveszti a jegygyűrűjét. Ezért keresi olyan lázas türelmetlenséggel, szinte kétségbeesve a leszakadt és valahová elgurult pénzérmét. De meg különben is szívéhez nőtt, drága emlék volt neki ez a pénzdarab; boldog leánykorára, szép ifjúságára emlékeztette, és most szomorú, hogy nem láthatja ott menyasszonyi pártáján a többi érme között. Micsest gyújt hát, hogy meglássa, hol van.

Palesztinában kicsi ablakokkal építették a házakat Jézus korában, hogy a rendkívül erős napsütés fel ne forrósítsa a szobákat; így a szobák belseje inkább sötét volt. Ki is sepri a szobát, s nagy gonddal keresi az elveszett pénzdarabot, mignem megtalálja. És amikor megtalálta, összehívta szomszédait és asszonybarátait, hogy vele együtt örüljenek a megtalált pénzdarabnak.

Igy örülnek Isten és az angyalok is a mennyben egy bűnös ember megtérésén, fejezi be Jézus a példázatot.

2. A sötét, poros, szennyes helyre elgurult drahma, akárcsak a nyájból elkódorgott juh, az Istentől elszakadt, bűnbe hullt embert jelenti, s Jézus az, aki keresésére indul, mert szereti; utána megy, mert becses neki. Nem sajnál semmi fáradságot csakhogy megtalálja, és semmi áldozatot, hogy visszategye eredeti helyére. Lejött a menny dicsőségéből a földre; szenvedett és meghalt értünk a kereszten; értünk, a sötétség hatalmába esett, elveszett drahmáért, hogy visszavigye a beszennyeződött, de vérével tisztára mosott, drága érmét oda, ahol kezdetben volt: Isten atyai szívére.

Lényegében mindkét példázat ezt az evangéliumot, ezt az örömhírt szemlélteti. Ahogy az elveszett juhát kereső pásztor alakja mögött a "jó Pásztor", Jézus Krisztus áll; az elgurult drahmáját kereső asszonyban is őt kell látnunk. E "jó Pásztort" mindkét példázatban a fáradhatatlan keresés, az elveszettek utánamenés, a visszavívás nehéz munkájában semmi áldozatot nem kiméltó szeretet és a megtalálás öröme jellemzi.

Utána menni, megkeresni, hazavinni, Istennek örömet szerezni, az embert boldoggá tenni! Ezek azok a drága tanítások, amelyeket Jézus ad az ő testének, az egyháznak, ma is, az eltévedtek, az elveszettek megkeresése, megmentése, Istenhez viszatérítése érdekében végzendő szolgálataihoz /családlátogatás, egyéni pásztoráció, evangélizációs igehirdetés/.

A tékozló fiú

/Lk 15,11-32/

Mint az előző két példázatban, itt is az Isten mentő szeretete áll a középpontban; az a szeretet, amely Jézus Krisztusban testet öltött, hogy megkeresse és megtartsa az elveszett bűnöst.¹

Ezt a példázatot is a farizeusoknak és az írástudóknak mondta. Így kezdődik:

1. "Egy embernek volt két fia. A fiatalabbik így szólt az apjának: Atvám, add ki nekem a vagyon reám eső részét. Az pedig megosztotta köztük a vagyont." /15,11-12/

Vajon mi indította a kisebbik fiút arra, hogy kikérje apjától az örökséget? Hiszen tudhatta, hogy ez tiszteletlenség és szeretetlenség apjával szemben, mert azt jelenti, hogy nem szeret együttélni apjával. Azt is tudhatta, hogy ezzel szomorúságot és szűgyent okoz szüleinek.

a/ Valószínűleg azért tette, mert független, szabad életet akart élni, gondolva, hogy akkor lesz igazán boldog, ha teljesen a maga ura lesz. Atyja akaratát börtönnnek érezte, s nyűgnek az atyai ház megszabott rendjét. Arra vágyott, hogy egyszer már azt tehesse, amit ő akar, és ne mindig csak azt, amit az apja mond neki.

E mellett a feltevés mellett szól az a tény, hogy amikor megkapja a jussát, nem marad meg apja mellett a tulajdonába került vagyonrésszel - földdel, legelőkkel, állatokkal -, hanem pénzzé tett vagyonával "messze vidékre" költözik.

Milyen természetes és jogosnak tűnő vágy igen sok fiatal szemében ma is, ahogy ez a kisebbik fiú fellázad az atyai ház korlátai ellen, és a maga ura akar lenni: mindentől és mindenkitől független lény!

Pedig ez súlyos és végzetes tévedés! Hiszen a szülők nem zsarnokoskodni akarnak, amikor gyermekeiknek bizonyos korlátokat szabnak. Azért teszik, mert tudják, hogy a gyermeknek szüksége van korlátokra, bizonyos határok megtartására; mint ahogy a folyónak is szüksége van partokra, amelyek a mederben tartják. Ha a folyó két oldalán nem lennének ott ezek a partok, ezek a "korlátok", pocsolya lenne a tó vizéből, és sem ereje, sem tisztasága nem lenne. Nem lehetne inni a vizéből, nem lehetne gépeket hajtani vele, nem tudna hajókat hordani a hátán. Büzlő tócsák, maláriás fészkek jeleznék csak, hogy van.

A szülők tehát végeredményben a gyermek iránti féltő szeretetből teszik, amit tesznek, s nem önkényeskedésből vagy zsarnokoskodásból. Jaj annak a gyermeknek, akire a szülei mindentráhagynak!

Hogy milyen végzetesen tévedett ez a szegény fiatalember, amikor úgy gondolkozott, ahogy gondolkozott, és ahogy a boldogságát megtalálni vélte, az később kiderült. Kiderült, hogy

az atyai házon kívül nincs boldogság.² Az atyjától magát függetlenített fiú útja szükségképpen a disznók vályujánál végződött.

b/ Az is lehet, hogy kalandra vágó lélek volt ez a kisebbik fiú, aki unta a szülei ház eseménytelen, szürke, egyhangú világát, és akit vonzott, csábított a veszedelmekkel teli, izgalmas, nagyvilági élet. Fütötte a vére, hajtották szenvedélyei és mindent meg akart kóstolni, amit az élet csak nyújthat egy fiatalembernek. Ezért kérte ki atyjától a vagyonból reá eső részt.

c/ A másik kérdés, ami itt felvetődik: miért adta ki az apa ennek a fiúnak az örökségét? Hiszen a zsidó jogszokás szerint nem volt köteles kiadni. Az örökösök rendszere szerint az apa halála után kapták meg örökségüket. A mózsi törvény szerint a két fiú közül az elsőszülött fiú a vagyon kétharmad részét, a fiatalabbik pedig az egyharmadát örökölte. /5Móz 21,17/

Ez az apa mégis teljesíti fia kérését, jóllehet nem szívesen engedi el hazulról. Ő látta a fiára váró veszedelmeket, s bizonyára átgondolta a többi lehetőségeket is, amelyek között ott volt az erőszakkal való visszatartás lehetősége is. De tudta azt is, hogy ha erővel otthon tartja a fiát, akkor sem ér célt. Csak testileg marad mellette; szeretni nem fogja, s előbb vagy utóbb megszökik hazulról. Ezért adta ki neki az örökséget.

Az apának ebben a döntésében Jézus azt is meg akarja mutatni, hogy Isten szabad lényeknek tekint bennünket, mert azt akarja, hogy szeressük, a szeretet pedig kizárja a kényszert.

Megkapta hát a kisebbik fiú, amit akart: szabad volt és szabadon rendelkezhetett vagyonával, az apai örökséggel anélkül, hogy bárki is beleszólhatott volna a dolgába.

2. "Néhány nap múlva a fiatalabbik fiú összeszedett mindent, elköltözött egy távoli vidékre, és ott eltékozolta vagyonát, mert kicsapongó életet folytatott." /15,13/

A fiú első önálló ténykedése az örökség ingatlan részének pénzzé tétele volt, amit apja beleszólása nélkül csinált. Hogy hogyan csinálta? Azt olvassuk erről, hogy "néhány nap múlva"; tehát pár napon belül földjét, legelőt, marhát, mindent, amit nem tudott tarisznyába rakni. Márpedig pár nap alatt jól eladni valamit aligha lehet, csak elkótyavetyélni. Biztosan így történt itt is. S amikor minden vagyona a pénzes tarisznyájában volt, egy "távoli vidékre" költözött.

Mit jelent ez a "távoli vidék", ez a "messze vidék"?

Azt jelenti, hogy messze az atyai háztól és az atya szeme elől; hogy még az üzenet se érje el; hogy, mint a világvéros dzsungelében a faluról odakerült fiatal, minden ellenőrzés nélkül élhesse a maga külön életét. Teljesen elszakadni a szülei háztól, ahonnan pedig kincsekkel, jó tanácsokkal és könnyes szemekkel bocsátották útra. Messze lenni az atyai hajléktól és az atyától, hogy őt ne érje el többé se tanácsa, se kérése, se figyelmeztetése.

A teljesen szabad, most már teljesen a maga urává lett fiatal ember a "messze vidéken" rendetlen, kicsapongó életbe kezdett. A munkát elhanyagolta, a nagy eszem-íszomekat rendezett a petyára mindig és mindenütt kapható cimborákkal.

Az örökös mulatozás, dorbézolás következtében lassanként mindene elfogyott, amit az atyai házból hozott. Hazátlanul, otthon nélkül, koldus rongyokban csavarog.

3. "Miután elköltötte mindenét, nagy éhínség támadt azon a vidéken, úgyhogy nélkülözni kezdett. Ekkor elment és elszegődött annak a vidéknek egyik polgárához, aki kiküldte őt a földjeire dísznókat legeitetni. Ő pedig szívesen megtöltötte volna a gyomrát akár azzal az eleséggel is, amit a dísznók ettek, de senki sem adott neki." /15,14-16/

Ahogy itt olvassuk, büszkesége nem engedi, hogy visszaforduljon erről a maga választotta csúnya útról, és hazamenjen. Inkább beáll - más munkaalkalom híján -, dísznópásztornak egy emberhez; mégpedig egy pogány emberhez. Zsidó ember ugyanis nem tartott dísznót, még kevésbé dísznőnyáját; tisztátalan állatnak tartották a sertést, húsát nem ették. Hogy ez a fiú dísznópásztor lett, ebből arra kell következtetnünk, hogy a hazáját is elhagyta, a pogányok lakta területre ment. Talán a Dekapolis-ba, a Palesztinától keletre fekvő Tiz város államazövétségének területére, ahol görög nyelvű és műveltségű emberek laktak.

Zsidó ember szemében a kanászkodás a legazégyenletesebb foglalkozásnak számított, s a legmélyebb nyomoruságnak. Jézus talán ezt is érzékeltetni akarja itt.

Idejut az egykor gazdag ifjú atyja nélkül. Szép vagyona, amit örökségül kapott, elúszott a dinom-dánomok során. Ifjú teste, ereje, szépsége odalett. Eltűnt az öröm is az arcáról. Ragyogó értelme, amely, ha az atyja akarata szerint használja fel, jólétet, vidám, boldog életet biztosított volna számára, most nem segít semmit rajta. Testileg, lelkiileg lezúllott állapotban a dísznók vályujánál elgondolkozhat a megtett úton, amely idevezetett, ahol még a dísznók moslékjából sem kap eleget.

4. "Ekkor magába szállt és azt mondta: Az én apámnak hány bérese bővölködik kenyérben, én pedig itt éhen halok! Utra kelek, elmegyek apámhoz, és ezt mondom neki: Atyám, vétkeztem az ég ellen és teellened. Nem vagyok többé méltó arra, hogy fiadnak nevezze, tégy engem olyanná, mint béreseid közül egy. És útra kelve el is ment az apjához." /15,17-20/

Itt, a dísznók vályujánál éhesen, rongyosan, piszkosan, idegen pogány ország földjén, otthon és haza nélkül, a végső nyomoruságban magába száll. Lelki szemei előtt megjelenik az atyai hajlék a maga tisztaságával, bőségével és békességével, ahol még a béresek is bővölködnek kenyérben, ő pedig, aki ott szeretett, becézett gyermek volt, itt mindenkítől elhagyatva éhen hal. Nincs senki, aki megszánna, és enni adna neki; még a moslékjából sem.

A szeretet is kezdi vonzani, húzni hazafelé, az atyai házba. Elhatározza, hogy visszamegy atyjához, s megvallja neki őszintén nagy botlását, csúnya viselkedését; hogy nem szépíti, nem kisebbíti vétkeit, nem fogja mentesíteni magát, hanem csak annyit kér majd tőle, hogy béresének fogadja vissza őt. Többre még csak gondolni sem mer.

Elhatározását tett követi: elindul hazafelé; szívében szégyenkezéssel, nagy félelemmel, de reménykedéssel is.

5. "Apja már messziről meglátta őt, megszánta, eléje futott, nyakába borult és megcsókolta. A fiú ekkor így szólt hozzá: Atyám, vétkeztem az ég ellen és teellened, és nem vagyok méltó arra, hogy fiadnak nevezze." /15,20b-21/

Még távol volt a szülei háztól, amikor meglátta az apja. Talán azon a napon is várta őt, kémlelve a messzé tévölt. Amikor meglátta elveszettnek hitt fiát, megesett rajta a szíve, mert még ilyen állapotban is, még most is szeretette. Szerette, s mielőtt az csak egy szót is szólhatott volna, s elmondhatta volna a nagy bűnvallást, elébe futott, nyakába borult, és csókjaival árasztotta el. Csókok között mondhatta el a fiú a bűnbánat szavait: "Atyám, vétkeztem az ég ellen és teellened..."

Az igazi meglepetés csak ezután következik számára:

6. "Az apa viszont ezt mondta szolgáinak: Hozzatok ki hamar a legszebb ruhát és öltöztessétek fel, húzzatok gyűrűt a kezére, és sarut a lábára! Azután hozzatok a hizott borjút, vágjátok le! Együnk és vigadjunk, mert ez az én fiam, aki meghalt és feltámadt, elveszett és megtaláltatott. Es elkezdtek vigadozni." /15,22-24/

Micsoda szeretet! Nem zavarja el, s nemcsak maga elé engedi ezt a gyermeket, aki neki annyi szomorúságot, keserűséget okozott, hanem visszafogadja fiának. A legszebb ruhát adatja fel rá, gyűrűt húzat az ujjára, sarut a lábára, amik a szabad ember jellemzői voltak abban az időben, s a bűn útjáról visszatért fiának örülve levágot egy hizott tönöt, és nagy lakomát rendez egész háznépének, hogy együtt örüljenek vele.

Nem siratja a fia által elherdált szép vagyont, nem szidja, nem átkozza; mégcsak szemrehányást sem tesz neki. Csak ujjong örömeiben, hogy hazatért a gyermeke.³

Többet kapott a tékozló fiú, mint amennyit remélt.

7. Mindenki örül a házban, csak egy valaki haragszik, dühös és nem akar bemenni a vigadozók közé: a nagyobbik fiú.

"Az idősebbik fiú pedig a mezőn volt, és amikor hazajövet közeledett a házhoz, zenét és táncot hallott. Előhívott egy szolgát és megtudakolta tőle, hogy mi történik itt. Mire a szolga így felelt: A te öcséd jött meg, s apád levágot a hizott borjút, mivel egészségben kapta őt vissza. Ekkor az megharagudott és nem akart bemenni." /15,25-28/

Ez a nagyobbik fiú látszólag jó gyermek. Ő nem hagyta el a szülei házat; otthon maradt apja mellett. Nem tékozolta el az örökséget; dolgoz, józan, takarékos ember. Jó társaságokba jár. Tisztelettel tudó, szófogadó, engedelmes gyermek, aki apja mellett marad öröksége birtokában is.

És mégis milyen távol van tőle! Testközelségben van, de lélekben ő is éppen úgy "messze vidéken" él, mint az öccse élt.

Hogy mennyire nem szereti apját, kitűnik abból, hogy nem tud együtt örülni és együtt sirni vele. Nem osztozott apja bánatában, amikor az öccse elment a háztól, és nem örül együtt az apjával most, amikor a megtévedt fiú hazatért, és apja ujjong örömeiben. Apja boldog, ő duzzog, sőt dühöng haragjában. Apja az egész háznépét örömmünnepre hívja egybe; egyedül ő, a "jó gyermek" nem akar bemenni az örvendezőkhöz, hogy együtt örüljön az örülőkkel testvéröccse megtérésének. Kint duzzog a ház előtt. Egyáltalán nem örül, nem boldog.

Hát mikor lenne boldog, mikor örülne?

Akkor, ha holt hírért hozták volna az öccsének? Hát nem lelki testvére ez a nagyobbik fiú Jónás prófétának, aki dühében, hogy Isten a bűneit megbánó Ninive város lakosait nem pusztítja el, meg akar halni? Jónás azért haragszik, mert Isten szereti Ninivét. Amiatt a megbocsátó isteni szeretet miatt dühöng és lázong, aminek maga is az életét köszönheti. /Jón 3-4. rész/

Hát nem elveszett lélek ez a nagyobbik fiú is? Valóban két elveszett gyermekről van szó ebben a példázatban.

8. "De apja kijött és kérlelte. Ő azonban ezt mondta az apjának: Látod, hénv esztendeje szolgállok neked, soha nem szegtem meg parancsodat, és te sohasem adtál nekem még egy kecskét sem, hogy mulathassak barátaimmal. Amikor pedig megjött ez a fiad, aki parázna nőkkel tékozolta el vagyonodat, levágattad neki a hizott borjút." /15,29-30/

Micsoda szeretet van ennek az édesapának a szívében? Ő ennek a másik elveszett gyermeknek is elébemegev. Kimegy hozzá a ház elé és kérlelni kezdi ezt a gonosz gyermeket és testvért. Kérlelő szavaiból megértheti, mennyire szereti őt is, és mégsem akar bemenni, sőt szemrehányást tesz az apjának. Felhányja eddigi szolgálatait, erényes életét, érdemeit; ugyanakkor szeretetlenül, gúnyosan és utálattal nyilatkozik testvéréről. Nem is nevezi testvérének, hanem csak így: "ez a fiad".

Bizony, nem szereti ez a fiú sem az apját, sem az öccsét!

Édesapja azonban még ezután is gyöngéd atyai szeretettel beszél hozzá. Próbálja megnyugtítani fiát, aki azért dühös, mert attól tart, hogy öccse hazatérése és apjának vele szemben tanúsított magatartása őt valamiképpen meg fogja károsítani jogaiban és öröklendő vagyonában; megmondja neki, hogy nem fog semmiben megkárosodni, hogy apjának minden vagyonát az övé. Emlékezteti arra is, hogy ő mindenkor az apja mellett van: "Fiam, te mindig velem vagy és mindenem a tied!" /15,31/

Végül szelíd szemrehányással a mondatában egy kis igazítással így inti meg: "Vigadnod és örülnöd kellene hát, hogy ez a testvéred meghalt és feltámadott, elveszett és megtaláltatott." /15,32/

Hogy végül is enged-e apja kérlelő szavainak, s bemegy-e a házba, hogy együtt örüljön az örülőkkel, nem tudjuk. A példázat nem felel rá.

De nem is itt van a példázat főmondanivalója, hanem a 22-24 versekben, az ott olvasható nagy örömuzenetben, amely röviden így volna summázható: Isten öröktől fogva szereti az embert, a Tőle elszakadt, bűnös embert is; visszavárja és megbocsát neki, a bűnbánó bűnösnek, még ha olyan "messzi vidékre" szakadt is el Tőle, mint a kisebbik fiú az édesapjától; és hogy kimondhatatlanul örül a bűnös ember megtérésén.

Szól ez az örömhír nekünk, ma élő bűnösöknek is. Azt mondja el benne Urunk, hogy ha olyanok vagyunk, mint a kisebbik fiú, akiket hajt a vágy függetleníteni magunkat Isten akaratától életünk minden területén, vagy ha talán már éljük is az atyai hajléktól "messze vidékre" költözött tékozló fiú életét akár a pénz, akár a vér vonalán önistenítő gőgben, érzéketlenül embertársaink helyzetével, sorsával szemben, Istenünk kijelentett akaratát semmibe sem véve, Ő akkor is hazavár, megbocsát és visszafogad bennünket atyai szívébe, ha a kisebbik fiú szegyenkezésével és bűnbánatával térünk vissza Hozzá. Ennek a hazaváró, megbocsátó és ismét fiává fogadó kegyelmes atyai szeretetnek bizonyítéka a golgotai kereszt, amelyen Krisztust adta halálra a mi boldog életünkért.

És ha a nagyobbik fiú lelki rokona vagyunk, akik ott élünk az Atya mellett - járunk templomba, egyháztagok vagyunk, Krisztus követőinek tartjuk magunkat -, és mégis távol Tőle, mert nem szeretjük, nem szolgáljuk Őt a másik emberrel együtt örülő és együtt síró, áldozatos felebaráti szeretettel, hanem csak magunkat, Ő akkor is szeret, hazavár, visszafogad szívébe bennünket, ha "kérlelő" szavaira bemegyünk az atyai házba.

A két fiú

/Mt 21,23-32/

Ez a csak Máté evangélistánál olvasható példázat, amely szorosan összetartozik a gonosz szőlőművészekről /Mt 21,33-46/, a nagy vacsoráról /Lk 14,15-24/ és a királyi mennyegzőről /Mt 22,1-14/ szóló példázatokkal, Jézus felelete az őt felelősségre vonó főembereknek, és úgy is tekinthető, mint megtérésre felszólítás a választott nép vezető köreihez. Akkor hangzott el, amikor Jézus utolsó jeruzsálemi útja alkalmával kötélből font korbáccsal kiverte a templomból az áldozati állatkereskedőket és a pénzváltókat /Ján 2,13-16/. Ekkor az egyházi és a világi vezető emberek közül odamennek hozzá a templomban, és kérdőre vonják: mi jagon tette ezt,

honnan vette ehhez a bátorságot, kitől kapott erre felhatalmazást? Ahogy az evangélista írja:

"Amikor a templomba ment - ti. Jézus -, a főpapok a nép véneivel¹ együtt odamentek hozzá miközben tanított, és azt kérdezték tőle: Milyen hatalommal teszed ezeket és ki adta neked ezt a hatalmat? Jézus így válaszolt nekik: En is kérdek tőletek egy dolgot, ha azt megmondjátok nekem, én is megmondom nektek, milyen hatalommal teszem ezeket. Honnan való volt a János keresztsége: mennyből vagy emberektől? Azok így tanakodtak egymás közt: Ha azt mondjuk: mennyből, azt fogja mondani nekünk: Akkor miért nem hittetek neki? Ha pedig azt mondjuk: emberektől, akkor félnünk kell a sokaságtól, mert Jánost mindenki profétának tartja. Ezért azt felelték Jézusnak: Nem tudjuk. Ő pedig így válaszolt nekik: En sem mondom meg nektek, milyen hatalommal teszem ezeket."
/Mt 21,23-27/

1. A vezető emberek itt csapdát akarnak állítani Jézusnak, mint már annvászor. Ha ugyanis Jézus itt messiási² voltára és küldetésére hivatkozik, feljelentik a római császárnál, hogy királynak mondja magát; tehát lázadó, aki a császár uralmára tör. Az ilvennek a sorsa pedig: halál.

Jézus látja a kérdés mögött rejlő gonosz szándékot, a a kérdésre kérdéssel válaszol: "Honnan való a János keresztsége: mennyből vagy emberektől"? Más szavakkal: a Keresztelő János által gyökerelt bemeztítésben Istennel bűnbánatra és megtérésre hívó akaratát látják-e vagy csupán egy emberi szertartást?

A vezető emberek sarokba szorulnak. Ha ugyanis azt válaszolják, hogy a Keresztelő János-féle keresztség Istentől való, már hallják is az újabb kérdést Jézustól: hát akkor miért nem hittetek neki? Miért nem tértetek meg? Miért nem engedelmeskedtetek az Isten bűnbánatra hívó szavának? Ha viszont azt felelik, hogy emberektől van ez a keresztség, féltő, hogy a tömeg agyonkövezi őket. A nép ugyanis Isten profétájának tartotta Keresztelő Jánost. Ezért adnak kitérő választ: "Nem tudjuk!"

E válasz után Jézus sem felel a feltett kérdésre, hanem a már említett három példázatban olvasa fejükre vétküket.

Az első a két fiúról mondott példázat.

"...Egy embernek volt két fia, és az elsőhöz fordulva ezt mondta: Fiam, menj, dolgozz ma a szőlőben. Az így felelt: Megyek, Uram! - de nem ment. Azután a másikhoz fordulva annak is ugyanezt mondta. Az azonban így felelt: Nincs kedvem hozzá! Később azonban meggondolta magát, és elment. Ki teljesítette a kettő közül az atya akaratát? Az utóbbi - felelték. Jézus erre azt mondta nekik: Bizony mondem nektek: a vámszedők és a parázna nők megelőznek titeket az Isten országában. Mert eljött hozzátok János az igazság útján, de nem hittetek neki, a vámszedők és a parázna nők pedig hittek neki. Ti azonban ezt látva sem gondoltátok meg magatokat még később sem, hogy higgyetek neki."
/Mt 21,28-32/

2. Világos a példázat értelme: a második fiú teljesítette az apa akaratát, aki előbb ugyan azt mondta, hogy nem megy, de azután meggondolta magát, és elment, nem pedig az első fiú, aki azt mondta, hogy elmegv a szőlőbe, de nem ment el.

A továbbiakban Jézus a szemükbe mondja ezeknek a vezető embereknek, hogy ők az első fiú, akik nem teljesítették az Atya akaratát, mert nem hitték a prófétáknak, Keresztelő Jánosnak, és nem tértek meg: nem úgy, mint a vámszedők és a többi bűnösök. Fejükre olvassa, hogy ők azok, akik Isten gyermekeinek vallják magukat, eljárnak rendszeresen a templomba, imádkoznak, böjtölnek, de nem engedelmeskednek az Isten bűnbánatra és megtérésre hívó szavának. Benne van Jézus szavaiban az a véd is, hogy a hagyományos zsidó kegyességnek a képviselői nem érzik életükben a bűn súlyát, szennyét, következésképpen a bűnbánat és megtérés szükségét sem; azzal áltatják magukat, hogy ők a törvényt úgyvélte megtartása által már igazak.

Ezzel szemben a második fiú, a vámszedők és a Jézus tanítványaiul szegődött többi bűnösök, akik eddig Isten nélkül éltek, törvényeit lábbal tiporták, a próféta beszédére megtértek, és megkeresztelkedtek. Ez a második fiú, ha később is, de engedelmeskedett Istennek, míg az első csak hazudta ezt az engedelmességet. Ezért előzik meg őket a vámszedők és a többi kiközösített bűnösök az Isten országában.

3. Ma is vannak a világ fiai között engedelmesebb gyermekei Istennek, mint a megkeresztelt, de látszatkeresztvének. Merev és helytelen fogalmazás tehát a "keresztvének" és a "hitetlen világ" szigorú megkülönböztetés.

A sok igazoló példa közül hadd álljon itt egy.

Az egyik szabolcsi faluban éveken át lakott egy 12 tagú család 9 apró gyermekkel egy egyszoba-konyha, dűledező kis tanvási házban. Olvan állapotban volt a ház, hogy a család nem mert benne aludni; az éjszakákat inkább a tanva-udvaron levő dűhánv-pajtában töltötték. S ezt a szomorú és szegényletes helyzetet éveken át tétlenül nézte a jómodu, templomos keresztvény gyülekezet. Senkinek sem jutott eszébe, hogy ennek a hajléktalan családnak segítségére siessen.

Istennek legyen hála, ma már egy szép, új ötazobás családi ház várja őket; s ezt a "világ fiai" építették nekik.

A példázat tanítása számunkra, mai keresztvének számára:

Nem elég csak hallanom Isten szavát, amikor a szőlőbe küld, és "Megyek, Uram!"-mal felelni csupán, hanem tennem is kell azt, amire kér. Nem elég csak "igen"-nel válaszolni; amikor a mi Urunk azt mondja, hogy "menj el, és te is hasonlóképpen cselekedjél!", mint az irgalmas samaritánus a leültött és kifosztott utassal, hanem tennem is kell a jót.

Nem elég csak meghallgatnom Jézus tanítását, hogy bocsátatok meg egymásnak /Mt 6,14-15/, és rámondanom az első fiúval az igent, hanem gvakorolnom is kell a megbocsátást az el-

lenem vétkezőkkel szemben mindennapi életemben.

Nem elég csupán meghallgatnom Jézus tanítását "Boldogok a békességre igyekezők" /Mt 5,9/, hanem a békességre kell törekednem a családban, a munkahelyemen, szomszédaimmal; mindenütt, ahol emberekkel érintkezem, és segíteni minden olyan törekvést, amely az emberek békés együttélését munkálja.

Nem elég csak meghallgatni, elolvasni az apostol lelken keresztül küldött égi üzenetet: "Örüljetek az örülőkkel és sirjatok a sirókkal!" /Róm 12,15/, hanem együtt kell éreznem embertársaimmal, mint egy testnek, Krisztus testének a tagjai.

"Nem mindenki megy be a mennyek országába, aki ezt mondja nekem: Uram, Uram, hanem csak az, aki cselekszi az én mennyei Atyám akaratát" - mondja Jézus. /Mt 7,21/

Végül: a példázat nekünk, szekularizált világban élő keresztyéneknek szóló üzenetét keresve, azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy ha az első fiú látszat-keresztyén életét élem, nemcsak magamat rekesztem ki az Isten országából, hanem a hitben gyengébb másik embertársamat botránkoztatom, a világ fiait előtt pedig, akikkel szemben éppen az lenne a küldetésem, hogy Istenhez vezessem őket, lejáratom Isten szent nevét.

A gonosz szőlőmunkások

/Mt 21,33-46/

-

Jézusnak ez a példázata nem sokkal elfogatása előtt hangzott el; a nép vezetőinek, a főpapoknak és a véneknek mondta.

Itt a szemléltető kép egy szőlőskert és annak a munkásai.

A szőlőskertet, mint ilvet, már Ézsaiás próféta könyvében megtaláljuk. /Ézs 5,1-7/ Arról ír a próféta itt, hogy egy gazda szőlőt plántált kővér, termékeny talajú hegyen. Mielőtt a földet beültette volna szőlővel, felásta, a kövektől gondosan megtisztította, s azután ültette bele a nemes vesszőket. A szőlőskert közepébe őrtornyot épített, sövényvel körülkerítette, és várta a termést, a jó szőlőt. De hiába várta; csak vadat termett.

Ezért a gazda haragjában lerontotta a szőlő kerítését, hogy az állatok bejárhassanak oda és lelegeljék, letaposkák a szőlőt. Tovább nem gondozta; nem metszette, nem kapálta. Tövis és gaz verte fel a szép szőlőskertet; parlaggá vált. Még a fellegeknek is parancsolt a szőlő ura, hogy ne hullassanak rá esőt.

Jézus előtt bizonyára ez a kép lebegett, amikor a gonosz szőlőmunkásokról szóló példázatot elmondta.

1. "Volt egy gazda, aki szőlőt ültetett, kerítéssel vette körül, borsajtót készített és őrtenyvet épített benne, azután kiadta munkásoknak, és elment idegenbe." /21,33/

A gazda, aki a szőlőskertet plántálta: Isten. Ő a szőlőskert tulajdonosa. A szőlőskert: Izráel, a választott nép. E népet, tudjuk, kiválasztotta a népek közül, és abban a kiváltságban részesítette, hogy kijelentette magát neki, szövetséget kötött vele, s ezt a népet tette meg az üdvigéret hordozójává; ebből a népből származik majd a Szabadító, Jézus Krisztus, akit Isten már az első emberpárnak megígért a bűneset után.

E kiválasztás, természetesen kötelezettséget is jelentett Izráel számára. Azt, hogy Isten királvi uralmát vállalva az Ő akarata szerint törekedjék élni. Az volt a küldetése, hogy az üdvigéret hordozója legyen a többi nép között, s Istennek odaszentelt életével Istenhez vezesse a népeket; az egy igaz Istenhez a bálvány-istenektől. Azt várta Isten ettől a néptől, hogy jó gyümölcsöket teremjen; a szeretetet és a szolgálat jó gyümölcseit, mint az Istennek való engedelmeskedés természetes következményeit.

Es volt az a szőlőskert, amit Isten kiadott a szőlőmunkásoknak, hogy műveljék, és adják majd a neki járó részt a gyümölcseiből. Ezek a munkások tehát nem napzármosok, nem rab-szolgák voltak, hanem szabad emberek, Isten szeretett népe.

2. "Amikor elérkezett a szüret ideje, elküldte szolgálait a munkásokhoz, hogy vegyék át a neki járó termést. A munkások megfogták szolgálit, és kit megvertek, kit megölték, kit pedig megköveztek közülük. Aztán ismét küldött szolgálait, többet, mint először, de ugyanígy bántak azokkal is. Utoljára pedig fiát küldte el hozzájuk, mert úgy gondolta: Fiamat meg fogják becsülni. De amikor a munkások meglátták a fiát, így szóltak maguk között: Ez az örökös: gyverték, öljük meg, és legyen miénk az öröksége. Majd megfogták, kidobták a szőlőn kívülre, és megölték." /21,34-39/

A szolgák, akiket itt a gazda elküld a szőlőbe, amikor a szüret ideje elérkezett, a prófétákat jelenti, a szőlőmunkások pedig Izráel vezetőit; s amikor itt Jézus a szolgák fogadtatásáról beszél, a próféták sorsáról beszél hallgatóinak.

Ismerjük Izráel prófétáinak sorsát a Bibliából. Illvén prófétát pl. halálra keresi Akháb király és felesége, Jézabel, mert az egy igaz Istenhez való hűség gyümölcsét kéri számon tőlük. /1Kir 18-19. rész/ Jeremiást megveretik és tömlőcbe vettetik Cidkijjá király és a nép fejedelmei, mert az Urnak való engedelmisséget kérte tőlük. /Jer 37. rész/ Elizeusnak fejét akarja vetetni Izráel királva, mert azt mondja neki, amikor a szíriai király körülzárja a fővárost és ott iszonyu éhínség tombol, hogy bízzék az Isten szabadító hatalmában. /2Kir 6,8-7,2/ Zakariást, Jójada pap fiát a templom pitvarában kövezik agyon Júda fejedelmei, mert rájuk olvassa a bálványimádás bűnét. /2Krón 24,17-22/ Keresztelő Jánosnak a börtönben véteti fejét Heródes király, mert a tiszta erkölcs gyümölcsét kéri tőle a próféta. /Mt 14,12/

Maga Jézus prófétagyilkosoknak nevezi a nép vezetőit: "Jeruzsálem, Jeruzsálem, aki megölsz a prófétákat, és megkövezed azokat, akik hozzád küldettek..." /Mt 23,37/

3. Érthetetlen a szőlősgazda - Isten - magatartása a szőlőmunkásokkal szemben: ahelyett, hogy keménnyen fellépne ellenük, s megbüntetné őket, az első szolgák megverése, megölése után újabb szolgákat küld hozzájuk.

Jézus itt a kegyelmes Istennek a bűnös ember megtérésére várakozó, türelmes szeretetét akarja szemléltetni hallgatói előtt.

Am a szőlőmunkások - Izráel vezetői - erre a szeretetre is a küldöttek megverésével és legvilkolásával válaszolnak.

Ekkor a gazda egyetlen fiát küldi el a szőlőmunkásokhoz abban reménykedve, hogy azt már csak meg fogják becsülni. Nem így történik: megölik és kidobják a szőlőből a gazda egyetlen fiát is, hogy övék legyen a szőlőskert.

A gazda egyszülött fiának megölésével Jézus itt a maga, előrelátott sorsát jövendőli meg; tehát nemcsak prófétagyilkosoknak mondja a választott nép vezetőit és magát a népet is, hanem Isten Fia gyilkosainak is.

Súlyos vád ez. Képes beszéd nyelvéen, de félreérthetetlenül azt fejezi ki, hogy Izráel vezetői és a nép nem fogadták és nem fogadják el maguk felett Urnak Istent; nem úgy viselkednek, mint szőlőmunkások, hanem úgy, mintha ők volnának a tulajdonosok. Ezért ölik meg a prófétákat és az Egyszülött Fiát is. Teljesen függetleníteni akarják magukat a Gazdától, s magukat teszik meg Istennek. Ezért nem hajlandók beszolgáltatni a gyümölcsöt, amit a tulajdonos, Isten vár tőlük: az Ő királyi uralmát vállaló, engedelmes életet. Amikor a gazda egyszülött fiát is megvilkolják és kivetik a szőlőskertből, azt akarják kifejezni, hogy a gazdának semmi keresnivalója nincsen ott.

Ebben a sátáni, önistenítő gőgben és engedetlenségben van a vétke a választott népnek.¹

4. Egyetlen, szeretett fiának megvilkolásával elfogv a gazda türelme, s jön a büntetés. Ezt Jézus az őt hallgató főpapokkal és vénekkel mondatja ki a példázat végén:

"Vajon ha majd megjön a szőlő ura, mit tesz azokkal a munkásokkal? Ezt felelték neki: Mivel gonoszak, ő is gonoszul veszti el őket, a szőlőt pedig más munkásoknak adja ki, akik megadják a termést a maga idejében. Erre megkérdezte tőlük Jézus: Sohasem olvastátok az Írásokban: Az a kő, amelyet az építők megvetettek, szeguletkővé lett; az Uról lett ez, és csodélatos a mi szemünkben. Ezért mondom nektek, hogy elvételik tőletek az Isten országa, és olyan népnek adatik, amely megtermi annak gyümölcsét. És aki erre a kőre esik, összezúzódik, akire pedig ez ráesik, azt szétmorzsolja." /21,40-44/

A büntetés: a szőlősgazda elpusztítja a gonosz szőlőmunkásokat, és más népeknek adja oda a szőlőskertet munkálásra - ezen itt Izráel hívatását kell értenünk -,² akik

beadják majd a gyümölcsöt. Azt jelenti ez, hogy Isten elpusztítja nemcsak a választott nép vezetőit, hanem a népet is. Hogy miért így, együttesen? Nyilvánvalóan azért, mert a nép szövetséges társa és támogatója volt a vezetőknek az engedetlenségben, az Isten elleni lázadásban. Különösen éles megvilágításban látható ez a nagypénteki jelenetben: az a nép, amely a virágvasárnapi bevonuláskor hosszánával fogadja Jézust, és királynak mondja, nagypénteken a főpapok, írástudók és farizeusok mellé állva "Feszítsd meg!"-et ordít.

Tudjuk, hogy az ítélet, amit Jézus a példázatban megjövendő, beteljesedett. Isten türelmes szeretete választott népével szemben végül is elfogvott: Palesztinát elfoglalják a rómaiak. Jeruzsálem s a gyönvörű salamoní templom tűzben ég el, irtózatoss vérveszteségek után a rómaiak kezébe kerül, s a választott nép szétszóródik az egész földön.

Isten azonban - az embervilág iránti változatlan szeretetétől hajtva - nem mond le örök tervéről, királyi uralmának megvalósításáról, s az ember boldoggá tételéről, hanem új népet gyűjt magának Izráel maradékából, akik Krisztust elfogadták Megváltójuknak, s a pogányok megtért fiaiból: az egyházat. Ők veszik át a megbízatást Istentől: az Isten királyi uralmát vállaló, hitben engedelmes, gyümölcstermő életet élni a világban.

A kő, amelyről itt szó van, amelyet az építők, vagyis a választott nép vezetői megvetettek, mint az Isten országa építésénél hasznavehetetlen követ, Jézus véleménye szerint éppen a szeguletkő ebben az épületben. E szeguletkővön Jézus saját magát érti, és ez azt jelenti, hogy Isten királyi uralmának a megvalósulása, tehát az embervilág boldog jövendője Őbenne van biztosítva; Ő a világ reménysége. De azt is jelenti, hogy aki megveti, annak nem lesz része ebben a boldogságban; arra kárhozat vár.

Kálvin a "szeguletkő" magvarázatánál örömhírről beszél. Azt mondja, hogy bármit tegyenek is az emberek az egyházban, Isten megvalósítja országát. Hiába vetik meg az emberek Krisztust és az ő egyházát, mely a Krisztus látható teste a földön, Ő győzni fog. Mint ahogy az épületeknél a szeguletkő biztosítja az egymással találkozó falak szilárd állását, vagy amely az épület fundamentumába van beépítve és az egész épületet tartja. Ő az a "drága szeguletkő", akiről már Ézsaiás próféta is beszél. /Ézs 28,16/

"Amint a főpapok meghallották példázatait, megértették, hogy róluk beszél. Szerették volna elfogni, de féltek a sokaságtól, mert az prófétának tartotta." /21,45-46/

A főpapok viselkedésén jól megfigyelhető, hogy Istennek az ember bűneit felfedő intésére nem mindig válaszol az ember megalázkodással, bűnbánattal-megtéréssel, hanem szívbeli megkeményedéssel, haraggal és gyűlölettel is fogadhatja azt, visszautasítva az ő menteni akaró szeretetét. Itt éppen ennek a szívbeli megkeményedésnek a következménye az, hogy ezek a vezető emberek halálosan megsértődnek, amikor megértik, hogy Jézus róluk és nekik mondta a példázatot.

Bűnbánat és megtérés helyett gyűlölet lobban fel a szívükben. Szeretnék megfogni Jézust, de félnek a néptől, amely prófétának tartja őt. A gyilkosság szándéka azonban már ott van a szívükben. Így válnak áldás helyett átokká népükre. Így lesznek Krisztus gyilkosaivá. Így lépnek a halál útjára az élet útja helyett.

5. Most tehát a szőlősgazda - Isten - tőlünk, "más népek"-től, a mai keresztyénektől, a keresztyén egyháztól várja a gyümölcsöt, vagyis az Isten királyi uralmát az élet minden területén vállaló engedelmisséget és az ebből folvó emberszeretetet és békességet. Így a példázatnak önvizsgálatra kell indítani bennünket, hogy ilyen szőlőmunkások vagyunk-e, akik megadjuk mennyei Urunknak ezeket a gyümölcsöket, vagy minket is megejtett már a példázatbeli szőlőmunkások gondokozásmódja: az a felfogás, hogy a mi szőlőskertünkben semmi keresnivalója Istennek! Itt mi vagyunk a tulajdonosok, mi rendelkezünk mindennel. Mi felvilágosodott, modern emberek vagyunk, akik magunk adunk törvényt magunknak. Azt teszünk, amit akarunk; testünkkel, lelkünkkel, eszünkkel, pénzünkkel, időnkkel, mindennel és mindenkivel. Mienk a szőlőskert, itt mi vagyunk az urak!

Igen, a példázat nyomán nekünk, a "más népek"-nek, keresztyéneknek fel kell tennünk a kérdést, hogy a világ látja-e rajtunk, hogy mi keresztyének, Krisztus megváltott gyermekei vagyunk és követnek-e bennünket a világ fiai Istennel járó utunkon! Vagy inkább ránk is illik Nietzsche mondása a keresztyéneket látva maga körül: Krisztus tanítványainak megváltottabbaknak kellene lenni, hogy Megváltójukban hinni tudjak?

Az elmúlt két világháború, a koncentrációs táborok, Hiroshima, Nagasaki, a jelenleg is folyó fegyverkezési verseny, az atomháború fenyegető réme, az anyagi javakban dúskáló fejlett államok mellett az éhező százmilliók azt mutatják, hogy mi, a "más népek", a fehér emberek keresztyén társadalma és egyháza nem az élet útján járunk. S ha nem akarunk a gonosz szőlőmunkások sorsára jutni, bűnbánattal és alázattal az élet útjára kell lépünk, ami nem más, mint az Isten akaratának való gyermekek engedelmeskedés, az emberszeretet és a békesség: és támogatnunk kell minden olyan törekvést, amely erre az útra akarja rávezetni korunk emberi társadalmát.

A nagy vacsora

/Lk 14,15-24/

Az evangéliumi szentiratokban Jézusnak két olyan példázata is maradt ránk, amelyeknek szemléltető képe ünnepi lakoma. Egyik a Lukács írása szerinti szent evangéliumban olvasható "Nagy vacsora", a másik a "Királyi menvegző" Máté evangélistánál /Mt 22,1-14/. A két példázatban vannak ugyan rokon vonások, de figyelmes elolvasás után külön példázatoknak kell venni őket.

1. Itt most az elsőről, a Nagy vacsoráról lesz szó.

Előzménye e példázatnak az a tanítás, melyet Jézus tartott annak a farizeus zsidó embernek, aki meghívta őt egy szombatnapon vendégségbe.

Izraelben szokás volt - főleg szombatnapon - a délutáni órákban tartott fő étkezési alkalmakra meghívni rokonokat, jó barátokat, gazdag ismerősöket, szomszédokat, tudós rabbiakat, akik a meghívást szintén meghívással viszonzták. Így hívta meg vendégségbe Jézust is ez a gazdag farizeus.

Itt, vacsora közben adja Jézus vendéglátó gazdájának azt a tanácsot, hogy amikor lakomát tart, arra ne barátait, rokonait, gazdag szomszédjait hívja meg, hogy viszonzásul majd őt is meghívják, hanem a szegényeket, nyomorékokat, sántákat, vakokat, akik nem tudják őt viszont meghívni dúsan terített asztal mellé, de így boldog lesz, mert majd az igazak feltámadásakor Istentől kap viszonzást azzal, hogy az Ő királyi asztalának lesz a vendége.

Hallva ezt egy azok közül, akik Jézussal együtt voltak az asztalnál, így szólt Jézushoz: "Boldog az, aki Isten országának a vendége." /Lk 14,15/ - Itt egy görögre fordított héber kifejezésről van szó, amely azt jelenti, hogy boldog az, aki mennyei lakomán vehet részt. Ennek a vendégnek mondja Jézus mintegy válaszképpen a Nagy vacsoráról szóló példázatot.

Igy kezdi: "Egy ember nagy vacsorát készített, és sok vendéget hívott meg. A vacsora órájában elküldte a szolgálát, hogy mondja meg a meghívottaknak: Jöjjetek, mert már minden készen van." /14,16-17/

Keltemen az volt a szokás, hogy ha valaki vendégeket hívott lakomára, jó előre értesítette őket szolgálja vagy szolgálái által. Azért tette ezt, hogy azok úgy intézhessék dolgukat, hogy a lakoma idején szabadok lehessenek, és ne legyen semmi akadálya a lakomára való elmenetelüknek. Mikor pedig eljött a lakoma ideje, és mindent elkészített a meghívottak megvendégeléséhez, újabb értesítést küldött, hogy jöhetnek, minden készen van. Tehát két meghívás történt. Akit Izraelben nem hívtak kétszer meg a vendégségbe, az nem ment el.¹ Itt is kétszer történt a meghívás.

Annál meglepőbb, hogy a meghívottak nem mennek el a vendégségbe. Mindegyik mentegetni igyekszik magát a hívogató szolgál előtt:

"De azok egytől egyig kezdték magukat mentegetni. Az első azt üzenté neki: Földet vettem, kénytelen vagyok kimenni és megnézni. Kérlek, ments ki engem! A másik ezt mondta: Őt iga ökröt vettem, megyek és kipróbálom. Kérlek, ments ki engem! Megint egy másik ezt mondta: Most nősültem, nem mehetek." /14,18-20/

Azt olvassuk itt, hogy az egyik meghívott földet vásárolt, azért nem tud elmenni. Meg kell alaposan néznie, hogy milyen az a föld, hogyan lehetne azt a leggazdaságosabban hasznosítani.

A másik üzleti ügyvel kapcsolatos elfoglaltságára hivatkozik, s úgy próbálja kimenteni magát. A most vásárolt öt iga ökröt be kell fogni s megnézni, hogy jól járnak-e a járomban, összeszoktak-e már, s tudja-e ezeket a jószágokat használni a gazdálkodásban.

A harmadik meghívott családi dolgait, házasságkötését hozza fel ürügyül, ami miatt nem mehet el a vacsorára.

Tehát mindegyik távol marad a vacsoráról. Az első két fő udvariasan heritja el a meghívást; a harmadik még ezt sem teszi, hanem egyszerűen kijelenti, hogy nem mehet el. De mindegyik meghívott egy abban, hogy a földet, a gazdálkodást, a családi dolgokat fontosabbnak tartja a meghívásnál; ezért nincsen idejük elmenni a vacsorára.

De nemcsak ezért nem. Aligha tévedünk, ha arra gondolunk, hogy ezeknek a meghívottaknak nem is volt szándéka elmenni a vendégségbe. Nem vágytak oda. Nem éreztek örömet a szívökben arra a gondolatra, hogy egy estét a gazda asztalánál s az ő társaságában tölthetnek el. Talán nagyon gazdag és előkelő emberek voltak s egy kicsit méltóságukon alulinak tartották az oda való elmenetelt. Egy ilyen vagy ehhez hasonló feltevés mellett szól az, hogy amire a szolgák előtt hivatkoznak, mint mentségekre, nappal végezhető munkák voltak, a lakoma pedig a késő délutáni órákban kezdődött s rendszerint az éjszakába nyúlt; Palesztinában naplemente után gyorsan beáll a sötétség úgy, hogy akkor már nem lehet semmi kinti munkát végezni. De még ha késtek volna is valamit a vacsoráról, az előétel végéig sértés nélkül bemehettek volna;² ez megengedett dolog volt Izráelben.

Nem szabad figyelmen kívül hagynunk azt sem, hogy ezek a meghívottak jó előre értesítést kaptak a vacsora pontos idejéről, s bőven volt lehetőségük úgy intézni dolgaikat, hogy elmelessenek oda. Tehát a mégoly udvarias formában tett kimentés is hazugság volt részükről. Az igazság az, hogy sajnálták idejüket a vacsorától, s nem is igen vágytak a vendéglátó gazdával találkozni. Akit szeretünk, annak szeretünk a társaságában lenni.

Meghívást visszautasítani, egy nagy gonddal és nem kis anyagi áldozattal megrendezett vendégségről elmaradni az utolsó percben eszközölt, hazug kimentéssel ma is nagy sértésnek számít; Keleter még inkább annak számított.

3. Mélyen megsértődik és felháborodik ez a példázatbeli vendégváró is, aki tisztán látja a meghívott vendégek elmaradásának okát. Ezért adja ki a parancsot szolgájának, amikor az jelenti neki a meghívottak kimentő üzeneteit:

"Menj ki gyorsan a város útjaira és utcáira, és hozd be ide a szegényeket, a nyomorékokat, a sántákat és a vakokat. A szolga aztán jelentette: Uram, megtörtént, amit parancsoltál, de még van hely. Akkor az Úr ezt mondta a szolgájának: Menj el az utakra és a kerítésekhez, és kényszeríts mindenkit bejönni, hogy megteljen a házam." /14,21-23/

Ez az intézkedés nemcsak a gazda felháborodását és méltó haragját mutatja a meghívottak csunya viselkedése miatt,

hanem szívének emberileg érthetetlen jóságát is a társadalom kivetettjei, a nyomorultak, az elesettek iránt. Ilven vacsora, ahol egy gazdag ember asztalánál hajléktalanok, koldusok, vakok, bénák, nyomorékok ülnek, mint vendégek, elképzelhetetlen volt Izráelben. Nem is ember itt a vendéglátó gazdag, hanem a kegyelmes Isten, aki minden embert, a legelesettebbet is asztalához akar ültetni. De benne van ebben az intézkedésben a pogány népekhez lehajló isteni, idvezítő szeretet is.

"Kerítések"-en itt a kerteket szegélyező sövényeket kell érteni, melyek a kert gyümölcsseit védtek az állatok behatolásától és kártevésétől. Az éhezők, a koldusok, a szerencsétlen emberek, akikről itt szó van, bizonyosan valami kis élelmet vagy más egyéb segítséget vártak a kert gazdájától, azért ácsorogtak ott.

A "kényszerítés" szón nem fizikai erőszak értendő. Inkább arra kell itt gondolnunk, hogy a város utcáin, terein s az országutak mentén ténfergő koldusok, bénák, hajléktalanok, köztük bizonyára idegenek is, vonakodtak, vagy egyenesen féltek bemenni egy gazdag, tekintélyes ember házába, hogy ott asztalhoz üljenek, mint vendégek; annál inkább érthetetlen és szokatlan volt számukra egy ilyen meghívás; még arra is gondolhattak, hogy valami csúnya tréfát akarnak velük csinálni.

Itt tehát inkább arról van szó, hogy a szolga ne elégedjen meg a puszta udvarias hívással, hanem kedvesen ünszolja is őket.³

Jézus az asztaltársasághoz fordulva így fejezi be a példázatot: "...Mondom nektek, hogy azok közül, akiket meghív-
tam, senki se kóstolja meg a vacsorámat." /14,24/

A meghívás elutasítása tehát nem marad büntetés nélkül: a távolmaradt meghívottak nem kóstolhatják meg Jézus vacsoráját. A "nagy vacsorán" ugyanis Jézus a "Bárány vacsoráját" érti, amelyet Isten készít az övéinek /Jel 19,7-9/; a messiási birodalom lakomáját, amelyről már az ószövetségi próféták is írnak /Ézs 25,6-8/, és amit Jézus is többször említ tanításai során. /Lk 22,30/

4. Tévedés lenne azonban csak eszhatológiai értelemben venni a "nagy vacsorát", vagyis úgy képzelni azt, hogy a földi élet után majd a feltámadáskor, az új ég és új föld világában lesz, s az Istennel való kibeszélhetetlenül boldog életközösséget jelenti.

a/ A bibliai kijelentés szerint nem csupán a hívogatás kezdődik el a "nagy vacsorára" földi életünkben, hogy azután majd a feltámadáskor ott lehessünk azon. Nem! Ennél az ünnepi asztalnál, ahol semmiben sem lesz szükségünk, és kibeszélhetetlen örömben lesz részünk, mert Isten társaságában leszünk, ott lehetünk már - ha nem is teljességgel - földi életünkben is; sőt csak az lehet egykor majd vendége a Bárány menyegzőjének, aki már e földön elfogadta a meghívást a Gazda "nagy vacsorájára", s nem utasította el azt magától, mint a példázatbeli meghívottak tették.

b/ A "nagy vacsora" ugyanis, ahová Isten ma is, minket is hívogat, jelent minden olyan szent alkalmat is, ahol Istennel lélekben találkozhatom, szent asztalához ülhetek, s házának javaiban részesülhetek. Így "nagy vacsorának" tekinthető bizonyos mértékig minden gyülekezeti istentisztelet, ahol Isten beszédét hallhatom, akaratát megismerhetem, s az ígén keresztül a Szentlélek által mennvei erőket nyerhetek a hitben, szeretetben, engedelmisségben való megmaradásra. E földi "nagy vacsora" számomra az úrvacsora is, amelyben a szent jegyeken keresztül lelkileg Krisztussal tápláltatom s vele közösségbe juthatok.

E szent alkalmak megannyi földi "nagy vacsora"; megannyi áldott lehetőség minden ember számára az Istennel való találkozásra s az ebből fakadó sok-sok drága ajándékra.

Ezekkel az áldott lehetőségekkel azonban csak akkor tudok élni, ha nem engedem, hogy a múltó földi javak, örömek és vágyak engedetlenné és süketté, közömbössé tegyenek a "nagy vacsorára" szóló isteni hívással szemben. A példázatbeli meghívottaknak épen az volt a balgasága és bűne, hogy mulandó földi dolgaikat, a földet, a gazdálkodást, a vagyongyűjtést, a családot előbbre valónak tartották a gazda vacsorájánál; ezért nem volt idejük és kedvük elmenni a "nagy vacsorára", s így kizárták magukat az egyetlen maradandó örömből, amit oly kevésre becsültek, sőt egvényesen megvetettek.

A példázatban a "nagy vacsorára" szóló mennvei hívás és az ember mulandó, földi dolgai állanak szemben egymással; az örökkévaló láthatatlanok és az ideigvalók. /2Kor 4,18/

Engedelmeskedem-e a mennvei hívásnak, vagy földi dolgaimat tartom előbbrevalóknak, s nem lesz időm, kedvem, vágyam elmenni a "nagy vacsorára", ettől függ földi és földöntúli boldogságom. A mennvei Vendéglátó Gazda már mindent elkészített ehhez az én boldogságomhoz Jézus Krisztus keresztségében és feltámadásában. Nekem csak meg kell hallanom a hívó szót és boldog vágvakozással el kell mennem a "nagy vacsorára", az Istennel találkozás szent alkalmaira, hogy ott erőt, világosságot, hitet, szeretetet nyerjek az Ő dicsőítő és embertársaim javát szolgáló élet folytatásához, s egykor majd odaülhessek a Bárány menvegzőjében is az Ő királvi asztalához.

A királvi menvegző

/Mt 22,1-14/

A három vádbeszéd közül, amelyeket Jézus a választott nép vezetői, a főpapok és a vének ellen mond Jeruzsálemben földi életének utolsó napjaiban, ez a legélesebb hangú. Itt is képes beszéd formájában szól hozzájuk. A két fiúról és a gonosz szőlőmunkásokról mondott példázatokban a vád az Isten iránti engedelmisség megtagadása; itt a menvegzőbe való meghívás visszautasítása. E példázatot közvetlenül a szőlőmunkásokról szóló példázat után mondta Jézus.

1. "Meggzólalt erre Jézus, és ismét példázatokban beszélt hozzájuk: Hasonló a mennvek országa egy királvhoz, aki menyegzőt készített a fiának. Elküldte szolgálait, hogy hívják össze a meghívottakat a menyegzőre, de azok nem akartak elmenni. Ekkor más szolgálakat küldött, akikhez így szólt: Mondjátok meg a meghívottaknak: Ime, elkészítettem az ebédet, ökreim és hizott állataim levágva, és minden készen van: Jöjjetek a menyegzőre! De azok, mit sem törődve ezzel, elmentek: az egyik a földjére, a másik a kereskedésébe. A többiek pedig megragadták a szolgálakat, bántalmazták és megölték őket". /22,1-6/

Ezzel a szép képpel, hogy egy király menyegzőt készít a fiának s erre szolgálai által sokakat meghív, örömhírt mond Jézus hallgatóinak: azt, hogy Isten szereti a bűnös embert, s legfőbb vágya az, hogy a boldogtalan bűnös ember boldog legyen; olyan boldogság részese, amelyet nem zavar többé sem bűn, sem szenvedés, sem félelem, sem halál, a földi életnek semmiféle nyomorúsága. Ő ugyanis tudja, hogy az ember csak teremő Ura mellett, a Vele való életközösségben lehet boldog. Ahogy ezt Ágoston egyházi atva közismert szép vallomásában mondja: "Uram, te a magad számára teremtettél bennünket, s nyugtalan a mi szívünk, amíg Te benned el nem pihen".

A példázat további része arról szól, hogy Isten e szeretetet nem akarja rákényszeríteni az emberre, hanem hivatgat a menyegzőbe szolgálai által: tehát szabad döntésre bizza a meghívottaknak a meghívás elfogadását. A szeretet ugyanis kizárja a kényszert, s a kényszer megöli a szeretetet. Isten azt akarja, hogy ebben a hivatgatásban lássuk meg hozzánk való szeretetét, s az Iránta való szeretetből döntsünk úgy, hogy elmegyünk a menyegzőbe, a Vele való találkozásra.

A királvi házigazdát mégis fájdalmas meglepetés éri: a meghívottak nem mennek el a menyegzőbe, jóllehet tudják - a hivatgató szolgál megmondta nekik -, hogy királvi lakomát vár rájuk: levágott, hizlalt állatokból készített pecsenyék, s minden jó, mi szemnek, szájnak ingere. Nem csábítja őket, hogy ebben a vendégségben ritka pompás ételek és italok várják őket. Hiszen még egy falusi lakodalomban is rakott asztal várja a násznépet. Hát még egy királvi menyegzőben?! Mennvi finom enni- és innivaló, zene, tánc, vígság! Ők mégsem mennek el.

Érthetetlen a meghívottak viselkedése. Arra sem gondolnak, hogy e meghívás nagy megtiszteltetés számukra a királytól. Azt se veszik észükbe, hogy egy ilyen meghívás visszautasítása mélyen sértő a meghívóval szemben.

Vajon miért nem mennek el a menyegzőbe? A példázatban választ kapunk a kérdésre: azért nem mennek el, mert mindennapi dolgaik, a gazdálkodás, az üzlet, a családi ügyek, a vér és az arany kötik le minden idejüket és érdeklődésüket. Jól látszik ez a meghívottak mentegődzéséből, amint ezt a Lukács írása szerinti szent evangéliumban olvassuk: "Szántóföldet vettem", "Öt iga ökröt vettem", "Feleséget vettem", "Kérlek, ments ki engem". /Lk 14,18-20/ A legkülönfélébb ürügyeket találják ki, hogy alibit igazoljanak a menyegzőről

való elmaradásra. De mindegyik kifogásnak egy a lényege: nem érek rá Isten dolgaival foglalkozni; más, fontosabb sürgősebb, vonzóbb elfoglaltságaim vannak.

Ezek az ürügvek ma ilven fogalmazásban jelentkeznek: "Mennék a vasárnapi istentiszteletre, de hétköznapról elmaradt dolgaim vannak a mezőn, a ház körül, s azokat kell elvégezniem" - mondja a falun lakó keresztyén ember. - "Az autót kell megmosni, menetkész állapotba tenni". Vagy: "Bélveggvűjtő összejövetelekre kell elmennem, vagy pecázni, mert épen most jól harap a hal; vikendházam környékén kell szétnézniem; egy szép autótúrát akarok tenni a családommal; remek műsor van a tévében" - mondja a másik és a harmadik meghívott. Így mentegeti magát. Ha ugyan egváltalán mentegeti.

Mert hiszen vannak olyan keresztyének is, akik nyíltan "nem"-et mondanak a hívogatásra s felszámolják életükben és családjuk életében is a keresztyén gvülekezeti közösséghez tartozást. Vannak megkeresztelt keresztyének, akik nem érznek éhséget és szomjúságot a királyi menvegző javai után, mint ahogy ezek a példázatbeli meghívottak sem éreztek kedvet, vágyat magukban a lakodalmi asztal pompás ételei és italai után. Nem hiányzik nekik, nem érzik szükségét a Vele való találkozásnak. Nem hajlandók vállalni Isten királyi uralmát életükben. Földi életük boldogságáról maguk kívánnak gondoskodni, a halál utáni életben pedig nem hisznek; azt még kevésbé fogadják el, hogy egyszer mindenkinek meg kell állani a Krisztus ítélőszéke előtt, hogy "mindenki megkapja, amit megérdemelt, aszerint amit e testben cselekedett: akár jót, akár gonoszt". /2Kor 5,10/ Modern, önmaguknak törvényt adó, független emberek akarnak lenni.

Még kevésbé érthető a példázatbeli király-házigazda magatartása ezekkel a meghívottakkal szemben. Hiszen ezek durván megsértették őt. Egy szíves meghívást hazug mentegőzéssel visszautasítani ma is sértés számba megy. S ő, ahelyett, hogy megharagudna rájuk, újabb hívogató szolgálkat küld hozzájuk ezzel az üzenettel: "Ime, elkészítettem az ebédet, ökreim és hizott állataim lovágva, és minden készen van: Jöjjetek a menvegzőre!" Ám a meghívottak az ismételt hívásra sem hallgatnak, hanem az egvik elmegy inkább a szántóföldjére, a másik az üzletébe, a többiek pedig megragadják a hívogató szolgálkat, megverik és megölik őket dühökben. Dühösek az Isten hívogató szava miatt: "...elkészítettem a menvegzői ebédet... Jöjjetek a menvegzőbe".

Világos a példázat értelme: a hívogató Király Isten, szolgálai a próféták, a meghívottak Izráel népe, a menvegző az Istennel való találkozás. A meghívottak - a választott nép - nem hallgatnak az Istenhez hívogató prófétái szóra, amely mögött Isten kegvelmes szeretete áll, mert nem érznek lelki éhséget és szomjúságot a királyi menvegző drága javai után; a múltó földi javakat és örömöket előbbrevalóknak tartják azoknál; ezek után futnak, ezekhez ragaszkodnak a szívük, s ezért nincsen se idejük, se vágvakozásuk a me-

menvegzőbe. Nem mennek el oda még az ismételt hívásra sem, amely pedig megint csak a bűnös ember megtérésére váró Isten szeretetét mutatja.

Isten nem egyszer szólt a választott néphez. Jézus is erről beszél, amikor szomorú szívvel így kesereg: "Jeruzsálem, Jeruzsálem!... hányszor akartam egybegyűjteni fiaidat, ahogyan a tyúk szárnyai alá egybegyűjti kis csirkéit, de te nem akartad" /Mt 23,37/

Sőt nemcsak nem mennek el a menvegzőbe az ismételt hívás után sem, hanem bántalmazták, megölik a hívogató szolgákat.

2. Végül is elfogy a király türelme. - Isten hosszútűrő, reánk váró atyai szeretete nem végnélküli. Fegyveres csapatokat küld a gyilkos hivatalosok ellen, elpusztítja őket, városaikat pedig felgyújtatja. Ahogy a példázatban olvassuk: "Mikor a király ezt meghallotta - ti. a hivatalosok gonosz viselkedését -, haragra gerjedt, elküldte seregeit és elpusztította ezeket a gyilkosokat, városukat pedig felégette". /22,7/

Tudjuk Izráel népe történetéből, hogy Isten rettenetesen megbünteti az ismételt hívogatással szemben is közönyt, sőt ellenséges érzületű, gyilkos népet: a rómaiak hadserege Kr.u. 71-ben elfoglalja az országot, a gyötvörű jeruzsálemi templom a tűz martaléka lesz, a nép pedig, mint a polvva a szélben, szétszóródik az egész földön.

3. Különös, hogy a király ezek után sem hagy fel eredeti tervével, hogy lakodalmas háza megteljen vendégekkel. Erről a következőket olvassuk a példázatban:

"Akkor ezt mondta szolgáinak: A menvegző ugyan kész, de a meghívottak nem voltak rá méltók. Menjetez tehát a kereszttutakra, és akit csak találtok, hívjátok el a menvegzőre. Kimentek a szolgák az utakra, összeszedtek mindenkit, akit csak találtak, gonoszokat és jókat egyaránt, és megtelt a lakodalmas ház vendégekkel". /22,8-10/

A szeretetében megsértett király harmadszor is kiküldi tehát szolgáit; de most a kereszttutakra, vagyis a legforgalmasabb utakra, ahol mindenféle ember megfordul, hogy hívjanak be a menvegzőbe mindenkit, akit csak találnak. És a király palotája megtelik vendégekkel. - Isten bűnből szabadító és örökéletet adó kegyelmes szeretete minden emberre kiterjed nemre, fajra, színre, társadalmi állásra való tekintet nélkül.

A szolgák uruk parancsához hiven kimennek az utakra, összeszednek mindenkit, akit csak találtak, gonoszokat és jókat, s így megtelik a ház vendégekkel.

4. A példázat azonban itt nem ér véget. Miután a ház megtelt vendégekkel, a király bement, hogy megtekintse őket.

"Amikor a király bement, hogy megtekintse a vendégeket, meglátott ott egy embert, aki nem volt menvegzői ruhába öltözve; így szólt hozzá: Barátom, hogy jöhettél be ide, hiszen nincs menvegzői ruhád? Az pedig hallgatott. Ekkor a ki-

rálv ezt mondta a szolgálainak: kötözzétek meg kezét-lábát, és vessétek ki a külső sötétségre: ott lesz majd sírás és fogcsikorgatás. Mert sokan vannak az elhívottak, de kevesen a választottak". /22,11-14/

Különös és meglepő a királv viselkedése. Nem értjük, miért vonja felelősségre ezt a vendéget; még kevésbé azt, hogy börtönbe is vetteti. Hiszen ez az ember nem hivatlanul került a menvegzőbe! Nem észrevétlenül surrant be oda. A királv hívta oda szolgálai által úgy, mint a többieket. Mi kifogása van hát ellene? Mi a vétké? A királv megítélése szerint nem volt neki menvegzői ruhája. Ez volt a bűne.

A keleti emberekénél, így a zsidóknál is, Jézus korában az volt a szokás, hogy aki ünnepi lakomán részt akart venni, annak ünnepi, szép, tiszta ruhát kellett magára venni; mint ahogy ma is, nálunk is így tesszük. A vendéget a házigazda az ajtóban csókkal fogadta, majd a házba történő belépés előtt a vendég lábát a szolgák megnosták, fejére illatos olajat öntöttek - néha még virágot is tettek a vendég fejére - s ezek után telepedett le az asztalhoz.¹

Ez a vendég azonban, akit a királv szolgálai az országútról hívtak be a menvegzőbe, nem öltözhett ünnepi, menvegzői ruhába; ehhez sem módja, se ideje nem volt, hanem úgy ment be poros úti ruhájában, ahogyan volt.

Mi tehát a menvegzői ruha? Az ünnepi öltözet egy új létmódot jelent, ahogyan a Jelenések könyve fogalmazza meg: "a szentek igaz cselekedetei" /19,8/. Vagy ahogyan Ezsaiás beszél erről: "Nagy örööm telik az Urban, vig örömeire indít Istentem, mert az üdvösség ruhájába öltöztetett, az igazság palástját terítette reám". /61,10/ Az örömek tehát az első része a menvegzőre való meghívás, a királv örömeiben való részvétel lehetősége. De ez az öröm akkor lesz igazán mély és teljes, ha egész valónkat átalakítja a királv közelsége, a menvegzőn való részvétel hatalmas lehetősége. Az öröm a részvételen túl az a belső átalakulás, ahogyan Ezsaiás nem tud betelni, amikor az üdvösség ruhájáról, az igazság palástjáról beszél. A példázat tehát, mely az Isten örömről szól, nem törik meg a második kép, a menvegzői ruha beiktatásával, hanem tovább folytatódik. A hívás elfogadása, az emberi lét nagy átalakulását is jelenti, és ez a megtérés az Újszövetségben mindig a mennv és a föld örömeiben megy végbe. Örül a mennv az ember átalakulásán, és örül az ember, hogy a régi ruhát levetve felöltözheti az új ruháját, az új életet, melyről Pál apostol azt mondja, hogy maga Krisztus. /Gal 2,27; Kol 3,10/

A képet feoldva, Isten úgy hív Krisztusban magához, hogy ez új létmódot, új életlehetőséget is jelent, mégpedig nem a fáradtságos törvényesség útján, ahogyan erről Jézus az új bor - új tömlő példázatában beszél. Máté óvni akar a hamis biztonságtól: "Mert sokan vannak az elhívottak, de kevesen a választottak." Aki azt gondolja, hogy Isten elhívó szavát hallva, sőt az elhívást elfogadva már az üdvösséget birtokában lévőnek mondhatja, az téved. Hasonlóan olvassuk 4. Ezsdrás 8,3-ban: "Sokan vannak a teremtetek, de kevesen a megmen-

tettek." Bár úgy látszik elhívott és kiválasztott ugyanazt jelenti, de van egy finom különbségtétel a kettő között. Példával kifejezve azt mondhatjuk: A másik ember szeretetét is bár birtokoljuk, de még nincs a birtokunkban. A szeretetet ugyanis mindennap újra kell élni és meg kell valósítani. Így akarja Máté mondani, hogy valaki ülhet az ünnepi lakománál anélkül, hogy ebben a lakomában belsőleg igazán része volna. Lehet, hogy "ünnepi öltözet nélkül" ül ott, azaz egész magatartásában, belső lényében egyáltalán nincs ott. Igazán akkor vesznek részt az Isten létével való örömközösségben, melyre Jézus hív, ha belső átalakulással, Isten lényére való belső ráhangolással mondok igent a hívásra. Belsőleg is ott akarok lenni, mert a meghívást nem tekintem birtoknak, hanem olyan lehetőségnek, melyet minden nap újra meg kell élnem egész valóm nyitottságával és készségével, a király szándékának megértésével és megcselekvésével. Ahol a király meghívása már az életet nem határozza meg és nem teszi ünnepivé, ott már valami alapvető hiba van. Athanáziosz azt mondta: "A keresztyén lét nem más, mint a feltámadott Krisztussal való végnélküli örvendezés". Ez az örvendezés pedig csak belülről fakadhat, az új élet legmélyéből, a Szentlélek örömeiből. Ha azt akarjuk, hogy a meghívás öröme az egész élet öröme legyen és egész életünkön elkísérjen, akkor benső világunk egész kinyílására, a meghívásnak megfelelő új létmód elfogadására van szükség. Jézusnak egy másik szava magyarázza talán legjobban ennek az üzenetnek az értelmét, melyet a mennyezői ruha képével itt Máté el akar mondani: "Ha tudjátok ezeket, boldogok lesztek, ha cselekszitek ezeket!" /Jn 13,17/ A boldogság kétlépcsősen van itt is felépítve: előbb tudni, aztán tenni. Máténál is erről van szó: előbb a meghívást elfogadni, aztán egész életünkkel erre felelni. Így lesz az öröm valóban végnélküli.

Nagy örömezenet a példázatban az, hogy Isten kibeszélhetetlen szeretettel szeret bennünket, sok gvarlósággal megterhelt bűnösöket, akik azonban vágyunk a boldog élet után.

A mi boldog életre eljuttatásunkért rendezi számunkra a királyi menvezőt: a Vele való találkozás szent alkalmait /gyülekezeti istentiszteletek, úrvacsora/ s hívogat ide szolgálai által, hogy ebből a találkozásból új életre jussunk s ennek az új életnek a gyümölcseivel szolgálunk a világban.

De az is benne van a példázatban, hogy Istennek a menvezőbe hívó szavát nem lehet viasszautasítani nagy lelki károk s a király büntető haragja nélkül, s hogy nem elég csak hallgatnunk a hívó szóra és elmenni a mennyezőbe, hanem menvezői ruhában menjünk oda.

Ne csak külsőképpen öltözzünk hát ünneplőbe, amikor a menvezőbe, az Istennel való találkozás szent alkalmaira megyünk, hanem öltük fel a "menvezői ruhát".

Istennek ezt az ígért kívánja szolgálni református gyülekezeti istentiszteleteinken az igehirdetés előtti imádság, valamint az úrvacsoravétel előtti bűnvalló imádság. Ebben az imádságban a gyülekezet bűnbánattal megvallja bűnét

a szent és igaz Isten orcája előtt, mert csak így remélheti, hogy a Szentlélek által élővé tett ígében találkozik a kegyelmes Istennel és részesülhet a lelki ajándékokban, az úrvacsorában pedig lelkiképpen tápláltatik Krisztussal.

És csak ha így veszünk részt a földi "királvi menvegzőn", remélhetjük azt is, hogy a mostani világkorszak elmúlása után az új ég és új föld világában, amikor majd Isten királvi uralma teljességre jut, ott leszünk a Bárány menvegzőjén is kibeszélhetetlen örömben és boldogságban.

A farizeus és a vámszedő

/Lk 18,9-14/

E példázatot Jézus néhány olyan embernek mondta, aki kegyességében elbizakodva igaznak tartotta magát, a többi embert pedig semmibe se vette.

"Néhány elbizakodott embernek, aki igaznak tartotta magát, a többieket pedig lenézte, ezt a példázatot mondta: Két ember ment fel a templomba imádkozni: az egyik farizeus, a másik vámszedő. A farizeus megállt és így imádkozott magában: Isten, hálaadok neked, hogy nem vagyok olyan, mint a többi ember: rabló, gonosz, parázna, vagy mint ez a vámszedő is. Böjtölök kétszer egy héten, tizedet adok mindenből, amit szerzek." /18,9-12/

1. Az egyik imádkozó tehát egy farizeus, a zsidó kegyesek pártjához tartozó, tekintélyes férfi. Amikor felmegy az imádkozás érájában - ez reggel 9-kor és délután 3 órakor volt -, a jeruzsálemi gyönyörű templomba, nem áll be a zsidó szokás szerint égre emelt karokkal imádkozó többi ember közé, hanem magában imádkozik. Imádságát hálaadással kezdi. Hálaadást mond Istennek azért, hogy ő nem olyan, mint a többi ember: nem tolvaj, nem csaló, nem házasságtörő, nem olyan, mint pl. a mellette imádkozó vámszedő.¹ A vámszedők ugyanis megvetett, utált, gyűlölt, kiközösített emberek voltak. Vámszedők bírósági tárgyaláson tanuként nem szerepelhettek, mivel a közvélemény megvesztegethető, hitvány embereknek tartotta őket, akik pénzért mindenre kaphatók. Ezekből az egyébként dúsgazdag emberektől még a koldus sem fogadott el alamizsánát.² Van olyan feljegyzés is, amely szerint, ha egy hitvány zsidó az utcán találkozott egy vámszedővel, átment az utca másik oldalára, hogy ne találkozzék vele. A vámszedőket nemcsak azért utálták és gyűlölték, mert népneműző, tágl lelkiismeretű pénzemberek voltak, hanem azért is, mert zsidó létükre a gyűlölt megszálló rómaiak szolgálatába szegődtek a vámszedés jogának megvásárlásával. Igazi izráelita nem vállalkozott vámszedői tisztre; vámszedővel, még ha olyan gazdag volt is, nem ült le egy asztalhoz. Ezért háborodnak fel az írástudók és a farizeusok, a hagyományos zsidó kegyesség képviselői, amikor Jézus letelepedik egy asztalhoz velük; elítélően mondják Jézusról, hogy "... a vámszedők és bűnösök barátja" /Mt 11,19/.

A farizeus elősorolja imádságában - a hálaadás után - a maga érdemeit. Elmondja, hogy böjttől kétszer egy héten. Tudjuk, hogy Izráelben kétszer hetenként, hétfőn és csütörtökön, csak a nagyon vallásos emberek böjtöltek. A mózesi törvények szerint csak egyszer kellett egy évben böjtölni, vagyis nem enni és nem inni semmit reggeltől estig: a nagy engesztelési ünnepen /3Móz 16,29-34; 2Krón 31,4-6/.

Hogy a heti kétnapos böjt mekkora önmegtartóztatást jelentett, gondoljunk arra, hogy e böjti napokon nemcsak enni nem volt szabad egvetlen falatot sem, hanem inni sem. Keleten, ahol általában nagy a hőség, a szomszúság az éhségnél is gyötrőbb volt. A heti kétszeri böjt kínokkal járó testsanvargatás számba ment.

Elmondja azután imádságában azt is, hogy ő "tizedet" fizet minden vagyonából. A tizedfizetés hozzátartozott a zsidó kegyességhez. E kegyességi gyakorlat abból a hitből fakadt, hogy minden, ami a földön van, minden érték, az ember minden vagvona, teste, lelke, családja, ideje, mind-mind az Isten tulajdona. E hitét Izráel népe azzal mutatta meg, hogy a mózesi törvény rendelkezése szerint évről-évre beszürgáltatta a tizedet, vagyis a tizedrészt földje terméséből; búzájából, olajából, mustból, mézből, állatai szaporulatából. S adta ezt a templom szolgáinak, a papoknak és a lévítáknak, valamint a szegényeknek, özvegyeknek és árváknak.

A farizeus azt mondja el itt imádságában Istennek, hogy ő nemcsak a törvényben előírt jövedelméből adja meg a tizedet, hanem "minden"-ből, amije csak van. Tudjuk, hogy a farizeusok valóban még az apró magvú növények terméséből is beszürgáltatták a tizedet: a mentából, a kaporból, köményből, paréjból, ahogv ez Jézus szavaiból is nem egyszer kitűnik /Mt 23,33; Lk 11,12/.

2. És Jézus mégis elítéli ezt az embert. Ám nem ezekért a tulajdonságaiért. A keresztnén ember kegyességi gyakorlatából sem szabad hiánvozní az imádkozásnak, az önmegtartóztatásnak, és annak a hitnek, hogy anyagi és szellemi javaim mind az Isten tulajdonai, a azoknak én csak sáfára vagvok /1Kor 4,7/; sem a jócselekedeteknek /Mt 23,23; Lk 11,42/.

Ezt az embert szeretetlen, dicsekedő és kevély szíve miatt itéli el az Ur; bántó önteltsége, lelki gögje, a másik ember felett felületesen ítélkező magatartása miatt. Azért marasztalja el őt Jézus, mert még imádságában is dicsekedik és kérkedik. Azt itéli el benne, hogy nagy véleménynel van magáról; úgy gondolkozik, hogy az ő cselekedetei - templomba járása, imádkozása, böjtje, tizedfizetése - teljesen elégségesek az üdvösségéhez. Tipusa a törvényvallást követő embernek ez a farizeus, aki képesnek tartja magát a bűnök leküzdésére, Isten törvényeinek maradéktalan megtartására; arra, hogy igaz emberként állhasson meg Isten előtt a maga erejéből. Erre mutat az is, hogy nincs az imádságában semmi megálázkodás, semmi bűnvallás és semmi kérés. Egy imádkozó embert látunk itt, aki nem kér semmit az Istentől. Ez abból származik, hogy a lelki és erkölcsi életét nem az Isten törvényének a tükrében vizsgálja meg, hanem egy másik emberhez

méri. Itt van a farizeus nagy tévedése! Ő a vámszedőhöz, ehhez a még emberi mértékkel mérve is nagyon bűnös emberhez méri magát.³ Csak természetes, hogy így jónak, tisztának, feddhetetlennek találja magát; imádsága kérkedő lesz, majdnem hengegés, és semmi kérni valója nincs az Istentől.

Luther Mártonról jegyezték fel, hogy a borbélva egyszer azzal a furcsa önvallomással lepte meg, hogy neki nincs semmi meggyőzni valója az Isten előtt, és nincs miért bűnbocsánatot kérnie; ő tisztességes, józan életű, istenfélő keresztvén. "Olvasd csak el a tízparancsolatot figyelmesen - azaz: nézz bele a törvény tükrébe! -, akkor majd leszel!" - válaszolta neki a nagy reformátor.

Ez a téves lelki beállítottság rontja le a farizeus minden jó cselekedetét, egész kegyességi gyakorlatát. Ezért állapítja meg róla Jézus - bizonyosan a többi farizeus általános megrökönyödésére, hogy a vámszedő ment megigazulva haza a templomból, nem pedig a másik imádkozó, a farizeus, "...mert mindenki, aki felmagasztalja magát, megaláztatik, aki pedig megalázza magát, felmagasztaltatik" /14.v./

Mennivél más önismeretre jutott volna, mennivél más lelki képet kapott volna magáról, ha az Isten törvényének mércéje alá áll oda! Ott egyszerre nagyon kicsi, nagyon is fogvatékos, nagyon sok titkos és nyilvános vétkekkel elmarasztalt embernek látta volna magát, és így egészen más lett volna az imádsága: egy bűnei miatt reszkető, bűnbánó szív töredelmes imádsága.

3. Mennivél másképpen imádkozik a másik ember: a vámszedő! "A vámszedő pedig távol állva, még a szemét sem akarta az égre emelni, hanem a mellét verve így szólt: Isten, légy irgalmas nekem, bűnösnek!" /18,13/

Ez a dúsgazdag, de megvetett és kiközösített, gonosz ember nem mer a templomban odamenni a többi imádkozó közé, hanem távol áll meg azoktól. Nem úgy, mint a farizeus, aki szintén távol áll meg és magában imádkozik, de ezt azért teszi, mert méltóságán alulinak tartja, hogy a köznép közé keveredjék. Nevéhez híven itt is elkülöníti magát a többi embertől, még a saját hittestvéreitől is, különbségnek tartva magát a többi embertől még az imádkozásban is.

A vámszedő azonban azért nem áll be a többi imádkozó ember közé, mert úgy érzi, ő annyira bűnös, hogy nem állhat be az imádkozó emberek sorába. A karját sem meri felemelni imádkozásra, hogy az szokás volt. A zsidók imádkozásának egyik formája az égre emelt kéz, az ég felé kiterjesztett karok. "Felemelvén kezeteket, Dicsérjétek Istenteket..."; "Éjjel kezem feltartom, Az égre hozzá nyújtom" - énekeljük a zsoltárokból /134. és 77. zsoltár/. A szemét sem meri felemelni az égre. Annaira bűnösnek érzi magát, hogy szinte már imádkozni sem mer. Viselkedése a kapernaumi századost juttatja eszünkbe, aki így vall bűnt Jézusnak: "Uram, ...nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj..." /Lk 7,6/. Nem is mentegeti magát, hogy ezért vagy ezért olyan, amilyen; csak a mellét veri, a szívét, mint minden bűne

forrását, s csupán e pár könnyörgő, rimánkodó szó jön ki a száján: "Isten, légy irgalmas nékem, bűnösnek!"

Ez az egvetlen, rövid mondat az imádsága, de ebben a rövid mondatban töredelmes bűnbánat, őszinte bűnvallás és bizakodó könnyörgés van.

Olvan ez az imádkozó vámszedő, mint a házasságtörő, gyilkos király, Dávid, amikor így imádkozik: "Könnyörülj rajtam, én Istenem, a te kegyelmességed szerint; irgalmasságodnak sokasága szerint töröld el az én bűneimet". /Zsolt 51,3/

De mivel ilyennek látja magát ez a vámszedő, így áll meg Isten előtt és így könnyörög, azért nyer bűnbocsánatot és térhet haza megigazulva, amint ezt Jézus a példázat végén megállapítja.

Ez, természetesen, nem azt jelenti, hogy most már minden bűntől megszabadított emberré lett, hanem azt, hogy megkegyelmezett bűnös lett. Ez azt jelenti, hogy bűnei többé nem kárhoztatják, ő pedig látja, utálja és kerüli a bűnt, s Istenhez menekülve minden erejével harcol ellene és igyekszik Isten akarata szerint élni, gyakorolván magát a jócselekedetekben.

Önvizsgálatra indító, drága tanítás van számunkra ebben a példázatban: nézzünk magunkba, hogy Istenhez való viszonyunk megítélésénél nem a másik emberhez mérjük-e magunkat, mint ez a farizeus tette? Ez ugyanis nem vezethet igazi önismeretre; tehát így csak félrevezetném, becsapnám magamat.

Hogy milyen vagyok valójában, azt csak az Isten ígéjének tükrében láthatom meg. Ezért kell rendszeresen olvasnom azt. Így olvan önismeretre jutok, amely megóv egyfelől a lelki gőgtől, amely utálatos az Isten előtt és amit Ő nem hagyhat büntetés nélkül /Ézs 10,12; 1Pét 5,5/; másfelől megláttatja velem azt, hogy Isten törvényének senki emberfia nem tud eleget tenni, s hogy éppen ezért egyedül Isten bűnbocsátó kegyelméből Krisztus engesztelő áldozatáért várhatok szabadulást és boldog örökéletet.

Természetesen, ennek megfelelően alakul azután imádkozásom is: eltűnik belőle minden önteltség, minden kérkedés, s helyét a bűnbánat és az alázatos esedezés foglalja el.

Ez az üdvösséges "tükörbe nézés" éppen ezért elengedhetetlen mind egyéni kegyességi életünkben, mind istentiszteleti összejöveteleinkben. Külföldi református testvéreink gyülekezeti istentiszteletein mindig ott van az előimádság előtt a tizparancsolat /Móz 20,1-17/, illetve a királyi vagy nagy parancsolat /Mt 22,37-40/ felolvasása, s csak ha ez megtörtént, kezd imádkozni a gyülekezet.

Az imádkozó vámszedő alakján keresztül egy nagy öröm-üzenet is hangzik felénk: Nem süllvedhetünk olyan mélyre a bűnben, hogy Isten meg ne bocsátana, ha úgy állunk meg

könyörögni, mint ez a vámszedő. Azt az evangéliumot halljuk itt, amely mint hásvéti harangszó a tavaszi levegőben, áteng az egész bibliai kijelentésen: Isten irgalmas szívé édes Atyánk, aki nem akarja a bűnös ember halálát, hanem hogy megtérjen és éljen.

A különböző időben munkába álló szőlőmunkások

/Mt 20,1-16/

1. A példázat megértéséhez ismernünk kell azt a helyzetet, amelyben elhangzott, s az okot, amely Jézust a példázat elmondására készítette.

Az evangéliumi szentiratokból tudjuk, hogy Jézus állandó harcban állt a farizeusokkal és az írástudókkal, a választott nép e két vezető rétegével. Példázatainak tekintélyes részét is nekik mondta. Ez a példázat is úgy tekinthető, mint válasz a farizeusoknak és az írástudóknak, amikor azok megbotránkoznak Jézus viselkedésén és támadják.

Mi volt ez a megbotránkoztató jézusi viselkedés?

A farizeusok és az írástudók azon botránkoznak meg, hogy Jézus nem csupán szóba áll a vámszedőkkel és a többi bűnösökkel, hanem asztalhoz is ül velük, ami Izráelben életközösség-vállalást jelentett. Szerintük Jézus ezzel a viselkedésével felrugta azt a szent rendet, amit a törvény az igazak és a bűnösök között állít fel, szigorúan megkülönböztetve őket egymástól. A hagyományos zsidó felfogás szerint nem szabad semmi közösséget vállalniuk a vámszedőkkel és a többi bűnösökkel, sőt szigorúan el kell különülniük azoktól, hogy így gátat vessenek a bűn terjedésének. A farizeusok nevüket is innen kapták; a "farizeus" elnevezés ugyanis - a héber perusim szóból - elkülönülőt jelent.

2. Ezzel szemben Jézus egészen más felfogást képvisel, s ezt akarja megértetni az őt támadó farizeusokkal és írástudókkal az Isten királyi uralmáról mondott eme példázatban.

A példázat így kezdődik:

"Hasonló a mennyek országa egy gazdához, aki korán reggel kiment, hogy munkásokat fogadjon a szőlőjébe. Miután megegyezett a munkásokkal napi egy dénárban, elküldte őket a szőlőjébe. Amikor kiment kilenc óra tájban, látta, hogy mások is állnak a piacon tétlenül, és ezt mondta nekik: Menjete ti is a szőlőbe, és ami jogosan megillet benneteket, megadom nektek. Azok pedig elmentek. Ismét kiment tízenként óra körül és délután három óra tájban és ugyanígy tett. Amikor pedig késő délután öt óra tájban is kiment, még mindig talált olyanokat, akik ott álltak, és megkérdezte tőlük: Miért álltok itt egész nap tétlenül? Azok pedig így válaszoltak: Mert senki sem fogadott meg bennünket. Erre ezt mondta nekik: Menjetek el ti is a szőlőbe!" /20,1-7/

Olyasvalami, az Isten országa, mondja Jézus e példázatban, mint ami ebben a szőlőskertben történik. A szőlőskert gazdája korán hajnalban kimegy a piacra, hogy munkásokat

fogadjon szőlőskertjébe. Meg is szerződik néhány munkással napi egy dénárban, a kiküldi őket a szőlőjébe. A nap folvámán még négy időpontban, 9, 12, 3 és 5 órakor megismétli ugyanezt: kimegy az ámborpiacra, a az ott tétlenül ácsorgó munkásokkal megállapodik, és kiküldi őket szőlőskertjébe azzal, hogy munkájukért megkapják az igazságos munkabért.

Vajon miért tett így? Miért 5 különböző időpontban ment ki az ámborpiacra, hogy ott munkásokat fogadjon szőlőjébe? Ezt elintézhette volna már az első, a hajnali útja alkalmával.

Talán azért csinálta így, hogy alkalma legyen egész nap jót tenni: a munka nélkül, tétlenül ácsorgó szegény embereknek kenyeret és munkát adni. Talán ez is benne volt Jézus elgondolásában, amikor a példázatot mondta. A szőlősgazda jószágára akarta ezzel a hallgatóság figyelmét felhívni; a szőlősgazda jó szívére, aki nemcsak meglátja a piacon a szomorú arcu, elkeseredett munkanélkülieket, hanem munkát és kenyeret is biztosít számukra. Tudja, hogy a munkához minden embernek joga van, a mivel szeretet is van a szívében, felelősséget érez a szegény munkanélküliek iránt; ezért fogadja meg őket és küldi a szőlőbe dolgozni.

Ma is, a mi modern világunkban, ahol annyi a munkanélküli, a szőlősgazdának, Istennek ez a véleménye a munkanélküli-ségről: minden embernek kötelessége dolgozni, de minden embernek joga is van a munkához, bármely részén éljen is a földnek. Ezért minden keresztény embernek, aki Isten királyi uralmát vállalja életében, az Ő országának a munkása, eldöztoket kell hozni és harcolni a munkanélküliség megszüntetéséért, a támogatni minden olyan törekvést, amely arra irányul, hogy ne legyen munkanélküli ember sehol a földön.

3. De mégsem ez Jézus főmondanivalója itt azzal, hogy a szőlősgazda egy nap öt különböző időben meg ki a piacra munkásokat fogadni szőlőjébe, mikor azt egy alkalommal, hajnali útján is megtehetette volna.

Jézus, aki bizonnyára szándékosan fogalmazta így a példázatot, a különböző életkorokban történő isteni elhívást akarja ezzel szemléltetni. Kálvin is így látja ezt a példázatot magyarázatokor. Itt az isteni elhívásról, megszólításról van szó. Az öt különböző időben történő munkába állítás az ember üdvösségére való elhívásának különböző időpontjait jelenti. Ahogy a szőlősgazda szól a munkásoknak, és elküldte őket szőlőjébe dolgozni, úgy szólítja meg Isten az embert és hívja el szőlőskertjébe: az Ő akarata szerinti életfelfuttatásra az élet különböző időpontjaiban.

Van, akit már korai hajnalban, napfelkelte előtt elhív szőlőskertjébe, mint pl. Jeremiás prófétát /Jer 1,5/. Van, akit 9 órakor, élete reggelén, mint ahogy a gyermek Sámuel elhívta /1Sám 3,1-10/. Van, aki délben, élete napjának delelőjén hallja meg az elhívó szót; és van, aki élete végén, naplementekor, talán földi életének utolsó órájában, mint az a rablógvilkos, akit az Ur Jézussal együtt feszítettek keresztre /Lk 23,39-43/.

Minket, akik e sorokat olvassuk, megazólitott-e már Isten, hogy menjünk az Ő szőlőskertjébe, az Ő akarata szerinti életfolytatásra? Mert ugye, itt mindenütt az ember megtéréséről van szó?!

4. Az isteni elhívás és ennek eredményeképpen az ember megtérése azonban csak az egyik mondanivalója a példázatnak; a nem is a középponti mondanivalója. A főmondanivaló itt a szőlősgazda eljárása a szőlőjébe elhívott és ott dolgozó munkásokkal szemben; az az eljárás, ahogy ezeket a munkásokat a munkaidő lejártával kifizeti. A példázat ugyanez így folytatódik:

"Amikor pedig este lett, ezt mondta a szőlő gazdája a vincellérjének: Hívj elő a munkásokat és fizessd ki a bért, az utolsókön kezdve az elsőig. Ekkor jöttek azok, akik öt óra tájban állottak munkába, és kaptak egy-egy dénárt. Amikor aztán az első jöttek, azt gondolták, hogy többet kapnak, de ők is csak egy-egy dénárt kaptak. Amikor átvették, zúgolódni kezdtek a gazda ellen, és ezt mondták: Ezek az utolsók egy órát dolgoztak és egyenlővé tetted őket velünk, akik a nap terhét hordoztuk, és a hőséget szenvedtük. Ő pedig így felelt egyiküknek: Barátom, nem cselekszem veled igazságtalanul: Nem egy dénárban egyeztél-e meg velem? Vedd, ami a tied, és menj el. En pedig az utolsónak is annyi akarok adni, mint neked. Hát nem szabad-e nekem azt tennem a javaimmal, amit akarok? Vagy a te szemed azért gonosz, mert én jó vagyok? Így lesznek az utolsókból első, és az elsőkből utolsó!" /20,8-16/

A példázat második része meglepő fordulatokat tartalmaz. Az egyik: a szőlősgazda a munkaidő végén először nem a hajnalban munkába állt embereket fizetteti ki a vincellérrel, hanem azokat, akik a munkaidő befejezése előtt egy órával álltak munkába; tehát csak egyetlen óráig dolgoztak.

Ha meggondoljuk, hogy Palesztinában a munkát a napszámósoknak napfelkeltekor kellett kezdeni abban a korban, a csillagfeljövételig kellett dolgozni, a gazdának már ez az intézkedése is kellemetlenül érintette azokat a munkásokat, akik a négy első időpontban kezdtek munkához. Az a másik intézkedése pedig, hogy minden munkásnak 1-1 dénárt adat, azoknak is, akik egyetlen óráig dolgoztak, és a többieknek is mind, egyenesen felháborította őket. Zúgolódni kezdenek a gazda ellen; egy közülük azóvá is teszi, hogy igazságtalanul jár el velük szemben, amikor egyenlővé tette őket azokkal, akik csak egy óráig dolgoztak, és még azt az egyetlen órát is a késő délutáni, kellemes hűvös időben; ezzel szemben ők egész nap dolgoztak az égető napon, a perzselő szélben.

Am a gazda hajthatatlan. Azt nem vonja kétségbe, hogy több és nehezebb munka volt az ő munkájuk, mint azoké, akik egyetlen óráig dolgoztak. Azt azonban kijelenti, hogy nem követett el semmi igazságtalanságot velük szemben, hiszen hiánytalanul megfizette az egy dénár munkabért, amiben megállapodtak; és elküldi az embert, nem hagyva szó nélkül, hogy haraggal és gyűlölettel a szemében vonta őt felelősségre. Az ezért járó büntetést is a fejére olvassa: az elsőkből így lesznek utolsó a gazda szemében.

Igaza van a gazdának? Valóban nem járt el igazságtalanul a munkásokkal szemben?

Ha a szőlősgazda eljárását, mint jogi kérdést, a munkatörvény szem előtt tartásával nézzük, a zúgolódó munkásoknak kétségkívül igazuk van. A munkabér tarifa szerint ugyan is a munkaadó annak a munkásnak, aki több vagy nehezebb munkát végez, köteles több munkabért fizetni, mint annak, aki kevesebbet vagy könnyebb munkát végez.

Itt azonban nem jogi kérdésről van szó; nem embernek emberhez való viszonyáról, hanem Istennek az emberhez való viszonyáról, s az Isten és az ember párbeszédéről. A szőlősgazda itt Istent jelenti, a szőlőmunkások az embereket, s nem bérrel van szó, amiért meg lehet dolgozni, hanem Isten ajándékáról, az üdvösségről, amit nem lehet kiérdemelnünk, csak elfogadnunk és meghálálni próbálnunk Neki odaszentelt, vagyis az Ő akarata szerint folytatott élettel.

A szőlőskertbe elküldés - elhívás az üdvösségre - nem a mi jótehetségünk megérdemelt jutalma, hanem mindig az Isten kegyelmi ajándéka. S ez a kegyelmi ajándék, az üdvösség, minden munkásnál, minden embernél, aki a szőlőskertben dolgozik, ugyanaz. Ennél többet, nagyobb, fontosabbat ember nem kaphat Istentől. A minden munkásnak adott egy dénár ezt az egy szükséges dolgot jelenti a példázatban. Különböző időben hív el Isten - akit elhív - szőlőskertjébe, de egyformán jutalmazza minden elhívott gyermekét, függetlenül a végzett munka nagyságától vagy minőségétől. Az üdvösségre elhívott, megkegyelmezett bűnösök között nincsen semmiféle rangsor: nincsenek első-, másod- és harmadrendű idvezültek. Minden elhívott a legnagyobb ajándékot kapja: a boldog örökéletet.

Igy látva a példázat értelmét, nincs igaza azoknak a szőlőmunkásoknak, akik amiatt zúgolódnak, hogy ők kevesebbet kaptak azoknál, akik csak egy óráig dolgoztak a szőlőben, mivel itt nem a példázat szó szerinti értelméről van szó, hanem arról, amit Jézus a példázattal, mint képpel szemléltetni, megértetni akar.

Egyébként elszomorító mozzanat a példázatban, hogy a szőlőmunkások nem látják a gazdának hozzájuk való szeretetét a szőlőbe küldéssel, sőt a harag és a gyűlölet érzésével fordulnak gazdájuk ellen felelősségre vonva az őket ért, úgyvélt igazságtalanság miatt. Választ követelnek tőle, hogy mivel érdemelték ők ezt az egyenlővé tételt a csak egy órát dolgozókkal? A legutoljára munkába állt társaik iránt pedig irigység van a szívükben, hogy azok is egy dénárt kaptak, mint ők.

Megkegyelmezett, megtért bűnösök ezek a szőlőmunkások, de bűnös emberek, akiknek a szemén és szíven megtérésük után is ott van a halál és a bilincs.

Finom bűn a megtért keresztvéneknél az Istent felelősségre vonó "Mivel érdemeltük ezt?" felhántorgatása, amikor nem úgy bánik velünk, ahogy mi azt várjuk. Finom bűn, de bűn az is a megtért embernél, hogy irigykedik még hívó em-

bertársára is, ha úgy látszik, hogy azt Isten jobban szereti, mint őt. Ahogy a családban is megfigyelhetjük a kicsi gyermekeknél: egyik irigkedik a másikra, haragszik rá, sőt nem egyszer gyűlöli is, mert úgy gondolja, hogy apjuk vagy anyjuk azt jobban szereti őnála; s ebből a duzzogó neheztelességből vagy haragból, bizony, nem egyszer kijut a szerető szívé szülőknél is.

Visszatérve a szőlőmunkások zúgolódására a gazda ellen, hogy ők kevesebbet kaptak az utoljára beállt társaiknál, azt kell mondanunk, hogy - ha nagyobb szeretetről és nagyobb ajándékról lehetne beszélni ebben a példázatban a szőlőmunkásokkal kapcsolatban -, éppen a zúgolódó munkások kapták a nagyobb ajándékot; ismét hangsúlyozva, hogy itt nem egy földi szőlősgazda és megfogadott napszámosainak az ügyéről van szó, hanem Isten és az ember egymáshoz való viszonyáról. Ők kapták a nagyobb ajándékot, hiszen őket jóval előbb hívta el és küldte ki a szőlőskertbe a gazda, mint azokat a társaikat, akikre irigkednek, akik csak egy órát tudtak ott dolgozni. Minél előbb kapja a bűnös ember a hívást Isten szőlőskertjébe, az Ő akarata szerint folytatott életre, s minél több időt tölthet a szőlőskertben Isten munkatársaként, annál többet kapott.

Képzeld bele magunkat a késő délután, naplemente előtt nem sokkal elhívott szőlőmunkásnak, a kereszten megtért rablógvilkosnak a lelkipállapotába, aki közvetlenül halála előtt a keresztfán hallotta meg a hívó szót és tért meg! Milven boldogtalan lehetett ez az ember minden boldogsága mellett is, hogy szörnyű bűnéért a kegyelmes Istentől bocsánatot nyert, és megváltó Krisztusával ott lehet a mennyei országában, amiatt, hogy már nem volt ideje, lehetősége megmutatni háláját Istennek a kapott kegyelemért, hogy nem lehetett már osztályrésze az Atya szőlőskertjében való munkálkodás kiváltsága és öröme! S micsoda boldogság önthette el a szívé a pénzimádó, népnvúzó, utált és gyűlölt vámszedőnek, Zákeusnak, amikor Jézus Jerikóban felkiáltott neki az eperfügefára: "Zákeus, hamar szállj le, mert ma a te házában kell megszállnom!" /Lk 19,5/ Milven örömmel szállhatott le a fáról, és kezdte meg új életét Jézus mellett, mint tanítvány! Hiszen még előtte állt az élet ezernyi lehetőségével, hogy addigi vétkeit próbálja jóvátenni, s háláját az Urnak megmutassa a szabadításért, az új élet ajándékáért. Tudjuk, ezt rögtön a Jézus által történt megszólítás után el is kezdte. /Lk 19,8/

Olvan valami ez, mint amikor egy családban van öt gyermek, s a gyermekeket édesapjuk a nap öt különböző órájában vinné ki szüretre - hajnalban, délelőtt, délben, kora délután és naplemente előtt -, és minden gyermeknek ugyanannyi szőlőt vagy pénztadna a munka befejezésekor. Hát nem az a gyermek kapná a legtöbbet, aki hajnalban mehetett ki a szőlőbe, s egész napját szerető szívé szülei mellett töltötte?

5. Különös példázat ez! A szőlősgazdát, Istent olvan-nak ismerjük meg benne, aki nem veti el az emberi jócse-

lekedeteket, az Ő akarata szerint végzett munkát - elküldi a munkásokat szőlőjébe, hogy ott dolgozzanak -, de mégsem a végzett munka alapján ítéli meg őket; mindegyiknek ugyanazt a bért adja.

Tartalmilag megegyezik ebben a vonatkozásban Jézus többi tanításaival, amiket az ember üdvösségéről mond. Gondoljunk pl. a tanítványoknak adott válaszára, amikor azok megkérdezik, hogy ők, akik mindent elhagytak Krisztusért és követtek, mi jutalmat kapnak? /Mt 19,27-29/ Jézus válaszában jutalmat ígér nekik: az örökéletet. Vagy emlékezzünk az utolsó ítéletről mondott jézusi tanításra, amelyben azokat, akik a földön jót tettek az Atya "áldottai"-nak nevezi, a örökségül a mennyei országát adja nekik. /Mt 25,34-40/

Viszont ugyanakkor nem tekinti az ember jócselekedeteit úgy, hogy azok alapján igényelhetné Istentől az üdvösséget. "...Ha mindazt teljesítettétek, amit parancsoltam nektek - mondja tanítványainak - mondjátok ezt: Haszontalan szolgák vagyunk, azt tettük, ami kötelességünk volt." /Lk 17,10/

Vagyis: Istennel szemben sohase léphet fel az ember azaz az ígénnel, hogy üdvösséget adjon neki, mert Isten akarata szerint élt - mint ezt a farizeusok és az írástudók tették -, mivel nemcsak a dénár, ami itt az üdvösséget jelent, hanem a szőlőskertbeli munkálkodás, az Isten akarata szerinti életfolytatás és a mögötte álló isteni elhívás is egváránt az Isten kegyelmi ajándéka.

Van olyan szentírásmagyarázó,⁴ aki azt tartja erről a példázatról, hogy a Máté írása szerinti szent evangélium itt éri el a tetőpontját. Kétségtelen, hogy az Ur Jézus legmélyebb értelmű példázata ez, amelynél szemléletesebb leírását a reformátori "sola gratia"-tannak sehol másutt nem találjuk a Bibliában.

Az irgalmas samaritánus

/Lk 10,25-37/

Ebben a példázó elbeszélésben, amely csak a Lukács írása szerinti szent evangéliumban maradt fenn, egy párbeszédet olvashatunk. A párbeszéd Jézus és egy írástudó között folyt le.

1. "Ekkor előállt egy törvénytudó, hogy megkísértse Jézust, és ezt kérdezte: Mester, mit tegyek, hogy elnyerjem az örök életet? Erre ő megkérdezte tőle: Mi van megírva a törvényben? Hogyan olvasod? Az így válaszolt: Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szivedből, teljes lelkeadből, teljes erődből és teljes elmédből, és felebarátodat, mint magadat. Jézus ezt mondta neki: Helyesen feleltél: tedd ezt, és élni fogsz. Az pedig igazolni akarta magát, és ezt kérdezte Jézustól: De ki az én felebarátom?" /10,25-29/

A kérdés, amellyel az írástudó Jézushoz fordul, ugyanaz, mint amit a gazdag ifju intéz az Urhoz: "Mester, mi jót tegyek, hogy elnyerjem az örök életet" /Mt 19,16/ De itt a szán-

dék, amivel az írástudó Jézust megkérdezi, egészen más. A gazdag ifjút mélyen nyugtalanította lelki üdvösségének, boldog örökéletének a kérdése, s tanácsért fordul Jézushoz. Az írástudó viszont csak egy súlyos vallási kérdéstről akar vitatkozni Jézussal, akit a nép tanítómesternek, rabbinak tart. Fitogtatni akarja szentírásbeli jártasságát a hallgatók előtt, akik Jézust állandóan követték. Talán csapdát is akart állítani ezzel a kérdésfeltevéssel Jézusnak, arra gondolva, hogy a válaszadáskor Jézus majd eltér az idevonatkozó bibliai tanításoktól, ami miatt azután a Főtanács elé állíthatják. Erre enged következtetni a "megkísértse" kifejezés /10,25/.

Jézus látja az írástudó gonosz szándékát, de nem fordul el tőle, hanem továbbfolytatja a beszélgetést, és tanítani kezd, mint egy gyermeket. - Micsoda szeretet!

Kérdéssel válaszol a kérdésre, s rögtön a mózesi törvényekre, tehát a Szentírásra utal: "Mi van megírva a törvényben? Hogyan olvasod?" Erre az írástudó pontosan idézi a mózesi törvényből a nagy parancsolatot: "Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szivedből, teljes lelkedből, teljes elméd-ből és minden erődből, és felebarátodat, mint magadat." /V.ö. 5Móz 6,5/

Jézus megdicséri: "Helyesen feleltél; tedd ezt és élni fogsz". Az írástudó azonban nem elégszik meg Jézus válaszával, hanem újból a vallási vitatkozás területére akarja vinni a kérdést: "De ki a felebarátom?" - kérdezi. S itt kezd elmélkedni a párbeszéd. A "felebarát" szó jelentése ugyanis állandó vita tárgya volt Izraelben. Maga Jézus is tanít erről a kérdéstről a Hegyi Beszédben /Mt 5,43-48/.

A "felebarát" szó héber megfelelő szava a "réa" szó, s az Ószövetségben szövetséges társat jelent, a választott nép fiait; a Jahvéval szövetségben élő, körülmetélt izráelitát, s a felebaráti szeretet csak rájuk vonatkozik. /3Móz 19,18/ De ugyane rész 34. versében azt olvassuk, hogy a felebaráti szeretetet ki kell terjeszteni az Izraelben letelepedett jövevényekre is; úgy kell szeretni őket Izrael fiainak, mint saját magukat.¹

Ez a felebaráti szeretetparancs a későbbi zsidóságban összeszűkül, figyelmen kívül hagyva a mózesi törvénynek idevonatkozó tanításait.

Jézus korában már voltak nagy számmal olyan zsidók, akik csak az Isten szövetségébe tartozó hithű izráelitákat és a prozelitusokat, vagyis a pogány vallásokról zsidó vallásra áttérteket tartották felebarátnak, akit szeretni és segíteni kell; a samaritánusokat, a beköltözötteket, az idegeneket nem. Sőt a farizeusok a nem farizeusokat sem tartották már felebarátnak. Az esszénusok² pedig egyenesen kötelességüknek tartották, hogy a nem esszénusokat, mint a "sötétség fiait" gyűlöljék és üldözzék.

Voltak rabbik, akik nyíltan tanították, hogy nem felebarát az eretnek, vagyis a mózesi törvényeket maradéktalanul nem valló zsidó, vagy a besugó. Sőt volt egy nagyon elterjedt, iratlan törvény a zsidóság körében, amely szerint nem feleba-

rát a zsidó sem a másik zsidó számára, ha ellenséges viszonyban áll vele.³

Jézus korában is sok vita folv a "felebarát" szó jelentéséről. Jézus a felebarát szeretéséről mindig úgy tanít, mint Isten szeretése mellett a legnagyobb isteni parancsról /Mt 22,34-40; Mk 12,28-31; Lk 10,25-28/, és minden emberre kiterjeszti, aki segítségre szorul; még az ellenségre is /Mt 5,43-48/.

Amikor az írástudó ezt a nagyon időszerű és bonvolultnak tartott vallási kérdést előhozza, feleletet várva rá Jézustól, Jézus egy történetet mond el neki válaszképen:

2. "Egy ember ment lefelé Jeruzsálemből Jerikóba, és rablók kezébe esett, akik kifosztották, meg is verték, azután félholtan otthagva elmentek. Történetesen egy pap ment lefelé azon az úton, de amikor meglátta, elment mellette. Amikor egy lévita is ahhoz a helyhez ért, és meglátta, ugyan csak elment mellette. Egy samaritánus⁴ pedig, aki úton volt, amikor odaérkezett hozzá és meglátta, megszánta; odament, a lajart és bort öntött sebeire és bekötözte azokat. Aztán feltette őt saját barmára, elvitte egy fogadóba és ápolta. Másnap elővett két dénárt, odaadta a fogadónak és azt mondta neki: Viseld gondot rá, és ha valamit még ráköltesz, amikor visszatérek, megadom neked. Mit gondolsz, e három közül ki volt a felebarátja annak, aki a rablók kezébe esett?" Az így felelt: "Az, aki irgalmas volt hozzá." Jézus erre ezt mondta neki: "Menj el, te is hasonlóképpen cselekedj". /Lk 10,30-37/

Az elbeszélés egy emberről szól, aki Jeruzsálemből, a fővárosból meg Jerikóba "lefelé". Annak, aki Jeruzsálemből Jerikóba akar eljutni, valóban "lefelé" kell mennie, mert a két város között több, mint 1000 méter szintkülönbség van. Jeruzsálem ugyanis kb. 800 méter magasan fekszik a Földközi tenger színe felett, Jerikó pedig 240 méterrel az alatt. Az út ezen a kb. 27 km-nyi szakaszon sziklás, zord vidéken vezetett keresztül, s e vidék terméketlensége miatt teljesen lakatlan, elhagyott vidék volt: jó bűvőhelve a dologkerülő útonállóknak, rablóknak és zélótáknak⁶, akik az utasok kifosztásából éltek. Ilven útonálló alakok üthették le, rabolták ki, s hagyták ott az úton félholtra verve az elbeszélésben szereplő, szerencsétlen utast is.

Jóllehet ilven veszélyes vidék és közlekedési útvonal volt ez a Jeruzsálem és Jerikó közötti terület, mégis - a főváros körnéke lévén - sokan jártak rajta; főleg kereskedők, papok és lévíták. Ez utóbbiak egész esztendőn át rendszeresen. Ők ugyanis Jerikóban laktak, s onnan jártak fel - a 24 szolgáló csoportba osztott papok és lévíták - a jeruzsálemi templomba szolgálni. A templomi szolgálat egy-egy csoportnál nvolc napig tartott.⁷ A szolgálat elvégzése után visszatértek Jerikóba, a "pálmák városába", ahogy e szép jordánmenti várost nevezték gyönvörű pálmaligeteiről.

Igy történt, hogy az elbeszélés szerint ezen a jerikói úton ment egy pap, s amikor meglátta a véresre vert, mozdatlan embert, elment mellette. Azután egy lévita ment arra, s az is kikerülte.

Sok vita folvott arról, hogy miért kerülte el a pap és a lévita a félholtra vert, magára hagyott jerikói utast? Hiszen ők jól ismerték a szeretet nagy parancsát; rendszeresen prédikáltak, tanítottak erről a templomban.

Van olyan magyarázat, mely szerint a mózesi törvényekben olvasható tilalom /3Móz 21,11/ tartotta vissza őket. Itt ugyanis arról van szó, hogy a papnak nem szabad holttestemet érinteni, mert tisztátalanná válik, s így a szolgálatra alkalmatlanná. Az eszméletlen utast pedig, aki mozdulatlanul feküdt ott az úton, joggal gondolhatták halottnak. A lévitanál azonban még ez a mentő körülmény sem áll fenn, mert ő csak templomszolga volt, s a lévítákra ez a tilalom nem vonatkozott.

Lehet, hogy sürgős dolguk volt, azért nem álltak meg; bár most már szolgálati helyükről, Jeruzsálemből hazafelé tartottak Jerikóba, tehát nem kellett sietniük, hogy elkésznek a templomból.

Valószínűbbnek kell tartanunk azt a feltevést, hogy féltek a rablótól, akik feltehetően a közelben húzódtak meg, újabb prédára várva.

Akármi volt is az oka magatartásuknak, Jézus elmarasztalta őket. A nevüket sem említi többé, amiért otthagyták ezt a véresre vert, eszméletlen embert a tűző napon, és nem segítettek rajta.

Nem a papot, nem a lévítát tartja Jézus itt felebarát-nak és az örökélet örököseinek, hanem a samaritánust, a gyűlölt, megvetett, korcs nép fiát, mert annak a szívében volt egvűttérző, áldozatos, segítő szeretet a segítségre szoruló másik ember iránt.

Ebből a szeretetből érthető meg, hogy a samaritánus, amikor meglátta a borzalmas állapotban levő leüthött embert, nem fontolgatta magában - mint talán a pap és a lévita tették -, hogy: Megálljak? Ne álljak meg? Van időm? Nincs időm? S nem is óvatoskodott, hogy jó lesz vigvázni, mert őt is leüthetik és kirabolhatják ezek a kegyetlen útonállók. Pedig ez a samaritánus gazdag ember lehetett; talán éppen kereskedő ember, akinél pénz és érucikkek is lehettek. Erre enged következtetni az is, hogy nem gyalogosan volt; szármáron vagy öszvéren érkezett oda. Ő tehát az életét és a vagyonát is kockáztatta a leszállással és a megállással. És mégis rögtön megállott, leszállt jószágáról, s odament a mozdulatlan, csupavér, halottnak látszó emberhez. Nem kérdezte, hogy hívják, honnan való, zsidó vagy honfitárs, hanem amint meglátta a szánalmas, elesett állapotában, meg-esett rajta a szíve, lehajolt hozzá, sebeit borral kimosta, hogy fertőtlenítsen, olajjal bekente, hogy fájdalmát csillapítsa, majd bekötözte a sebeket; valószínűleg saját alsó ruhaneműjét hasogatta szét erre a célra.⁸ Majd feltette jószágára, s elvitte a legközelebbi vendégfogadóba. Aznap ottmaradt vele és ápolta, másnap pedig elmenőben két dénárt⁹ adott a fogadónak azzal, hogy gondozza, ápolja, míg ő visszatér, s ha ezen felül még költene rá, akkor majd megfizeti neki.

Mi mindent adott és tett meg ez a samaritánus ezért a másik, teljesen ismeretlen emberért? Időt, pénzt fáradságot, életét is kockáztatva önzetlenül, minden hátsó gondolat nélkül, szeretetből. Saját magáért se igen tehetett volna többet. Ez a samaritánus nemcsak ismerte a felebaráti szeretet parancsát és jelentését, hanem gyakorolta is.

Érdekes megfigyelni Jézus kérdését, amit a történet elmondása után intéz az írástudóhoz: "Mit gondolsz, e három közül ki volt a felebarátja annak, aki a rablók kezébe esett?" Az írástudó a párbeszéd elején pontosan az ellenkezőjét kérdezi Jézustól: "De ki az én felebarátom?" Jézus a történet végén megfordítja a kérdést, s azt kérdezi az írástudótól, hogy ki volt a felebarátja, a testvére annak, aki a rablók kezébe esett?

Mi más lehetett a válasz erre, mint az, ami volt.

Csak ez lehet a mi válaszuk is, ma is: az a felebarát, aki minden fenntartás és minden önző, hátsó gondolat nélkül, úgy, mintha saját magával tenné, áldozatos szeretettel segít minden olyan emberen-nemre, fajra, színre, korra, világnézeti vagy vallási hovatartozásra való tekintet nélkül -, aki valamilyen vonatkozásban elesett állapotban van és segítségre szorúl. S hogy e válasz Jézus helvesslésével találkozik, kitűnik az írástudóhoz intézett, de nekünk is szóló szavaiból: "Menj el, te is hasonlóképpen cselekedj!"

3. Amikor Jézus az örökélet elnyeréséről vele vitázni akaró írástudóval a beszélgetést mindjárt az elején a cselekvés mezeje felé tereli, azt akarja megtanítani neki - és nekünk is -, hogy az örökélet, a mennyei édességét nem a felebaráti szeretet lényegének elméleti tisztázásával, pontos megfogalmazásával izlelhetjük meg, hanem a mindennapi élet "jerikói" utasainak személynválogatás nélküli, áldozatos megsegítésével; a beteggyvak mellett, a keresztet hordozók terhének könnyítésével; a testi-lelki sérültek sebeinek orvoslása közben, egyszóval az elesett, másik emberhez lehajló, szolgáló, alázatos szeretetben. Ezért tanácsolja az írástudónak a párbeszéd végén búcsúzóul - s itt és most nekünk is -: "Menj el, te is hasonlóképpen cselekedj!"

4. E jézusi tanács gyakorlására nekünk, ma élő, modern keresztényeknek is bőségesen van alkalmunk. A modern társadalmi élet tele van "jerikói" utasokkal; emberekkel, akik egyik óráról a másikra a "rablók" kezébe esnek, s önmagukkal tehetetlen tehetételekké válnak a család, a társadalom számára. Itt vannak, körülöttünk élnek pl. a gyógyíthatatlan betegségek áldozatai, az orvostudomány minden erőfeszítése ellenére is ágyhoz kötött, munkaképtelenné vált, szerencsétlen emberek. Itt vannak az országutak, üzemek, gyárak, bányák, vasutak áldozatai. Még mindig itt élnek körülöttünk a második világháború "jerikói" utasai közül is sokan, bēna, sérült, nyomorék emberek. Itt vannak társadalmunkban a családi viszályok, tragédiák áldozatai, az árva gyermekek és árva felnőttek; a magánéves fiatalok és a szívtelenül magukra hagyott öreg szülők. S ott vannak körülöttünk az elemi csapások, az éhség, árvíz, földrengések segítségre szoruló "jerikói" utasai. Rengeteg

a sérült, a testi vagy lelki sebet kapott ember a mi világunkban is. Az út "Jeruzsálemtől Jerikóig", mindennapi életünk útja, ma is tele van "rablókkal", reánk leselkedő veszedelmekkel az utcán, a gépek mellett a gárakban, üzemekben, a levegőben, a laboratóriumokban, a mindig vannak "jerikói" utasok körülöttünk.

Meg kell látnunk őket, tenni kell valamit értük, segíteni kell rajtuk, nem szabad mindent az államra hagyni, hanem lehetőségeink szerint áldozatot kell hozni értük: időt, fáradságot, pénzt, imádságot; mindent, ami csak módunkban áll. Az írástudónak itt adott tanácsában - és nekünk is adott tanácsában - azt kéri tőlünk Urunk, hogy rohanó világunkban legyen időnk, türelmünk, vigasztaló szavunk, áldozatos, szolgáló szeretetünk ezeknek a szegény, elesett testvéreinknek a számára.

A debreceni Nagytemplomban egy diakóniai vasárnapon /1972. február 13-án/ az egyházkerület püspöke, Dr. Bartha Tibor elmondta prédikációjában, mint személetes tapasztalatt, hogy az északi, lett, litván evangélikus egyházak szeretetintézményeiben nincsen munkaerőhiány, mert a gyülekezetekben mindig van bőven jelentkező a több hónapi ápoló, gondozó, gyógyító szolgálatra. Ugyanakkor nálunk, a mi egyházunkban hiány van nőkben és férfiakban, akik képesek és képesek ezt a szolgálatot vállalni hitben, Istennek oda-szentelt élettel.

Tudjuk, hogy egyházi főhatóságunk azóta elindította már az intézményes diakóniai munkásképzést,¹⁰ hogy megannyi irgalmas samaritanus állhasson oda a református szeretetintézményekben élő "jerikói" utasok szolgálatára. E szent vállalkozás nemcsak hitünket, szívünket, imádságunkat, szolgálatunkat kéri és várja, hanem komoly anyagi támogatást is. Hozzuk meg ezeket az anyagi áldozatokat örömmel e szép intézmény kifejtéséért!

A Budapesten felépült 100 ágvas "Schweitzer Otthon", a legújabb, legnagyobb és legmodernebb szeretetintézményünk tömör sok pénzbe került és még lesznek kiadások, melyekre újabb pénzbeli segítséget vár tőlünk a "jerikói" utasok nagy Irgalmas Samaritanusa: Jézus Krisztus. Nagy anyagi támogatást, de nem lehetetlent. Ha meggondoljuk, hogy mennyi pénzt költünk el mi, magyarországi reformátusok, akik Isten megváltott gyermekeinek s az ő országa munkásainak tartjuk magunkat, mennyi pénzt költünk el csak egy karácsonyi ünnepen, a szeretet ünnepén ajándékokra, a karácsonyfa-kultusszal járó rengeteg kiadásra, az ünnepi nagy eszem-iszomokra, s ugyanakkor még mindig nincsen együtt az építési költsége ennek a "Szent Vendégfogadó"-nak. Pedig mekkora összeg gyűlné be egyetlen karácsony-estén is, ha odatenennék a karácsonyfa alá a többi ajándékok közé egy ajándékot az Ur Jézus "jerikói" utasainak épülő Otthon költségeire! Biztosan jobban örülne ennek, mint a mennyezetig érő, drága, csillogó díszekkel és édességekkel roskadásig megrakott karácsonyfának.

Nos, itt vannak számunkra most a felebaráti szeretet gyakorlásának az alkalmai. Éljük hát e szent lehetőségekkel! Adakozzunk! S ne koldus alamizsnát adjunk, hanem úgy,

hogv megérezze a zsebünk; adakozzunk úgy, mintha nekünk épülne ez az Otthon. Ki tudja nem nekünk is épül-e? Adakozzunk örömmel és a szegény özveg hitével.

Ne engedjük, hogv hiába várja tőlünk a mi Megváltó Urunk ezt a segítséget elesett felebarátaink számára, s ne engedjük, hogv megszégyenüljön azoknak a buzgósága és testvéri felelősségérzete, akik a hit kockázatával bele mertek fogni ebbe a szent vállalkozásba!

S azt se feledjük el, hogv az irgalmas samaritanus alakja mögött a mi nagy Irgalmas Samaritanusunk, maga Jézus Krisztus áll, aki a menn dicőségéből leszállt hozzánk a földre, a sátán kezébe esett, halálra sebzett, földi vándorokhoz, mert megesejt rajtunk a szive. Sebei-vel meggyógyított, halálával életre keltett. Földi vándorútunkon is mellettünk áll, amikor a "jerikói" utas elhagyott, nyomorult állapotában vagunk. És ő az, aki majd ha megkondul felettünk a hazahívó harang szava - irgalmas szeretetével lehajol hozzánk s átvisz abba az égi vendégfogadóba, amelynek ajtaját ő nyitotta meg számunkra, s ahol Atyánk vár bennünket.

Boldog ember az, aki már meglátta és megtapasztalta Istennek Jézus Krisztusban hozzánk lehajló, mentő szeretetét, s háláját igyekszik megmutatni "jerikói" utas felebarátai iránt gyákorolt szolgáló szeretetével; mert valahányszor ezt teszi, a nagy Irgalmas Samaritanussal találkozik.

A gazdag és Lázár

/Lk 16,19-31/

1. Színes keleti képpel kezdődik a példázat: "Volt egy gazdag ember, aki biborba és patvolatba öltözött és nap mint nap fénves lakomát rendezett." /19. vers/

Hogv ez az ember valóban gazdag volt, mutatja az, hogv biborba és patvolatba öltözve járt. A biborszínű szövet ugyanis a tengeri biborcsiga testének festő anyagával megfestett, igen értékes szövet volt, amelyet csak uralkodók, főpapok, előkelő, dúsgazdag emberek viseltek. Tudjuk, hogv a halálra ítélt Jézusra is bibor palástot adnak a katonák, királvi méltóságát akarván ezzel kigúnyolni /Mt 27,28/. A patvolat pedig a gyapotecserje terméséből készített, finom, vékony, értékes kelme volt, amelyből a gazdag emberek fehérneműi készültek. Szegény embernek ilyen alsóneműre nem telt.

Gazdagságát mutatja az is, hogv mindennap fénvűzően mulatozott. Vigadni, mulatozni pedig nem lehet az embernek egyedül; ahhoz társak kellene, evő, ivó, nótázó társak.

Az ilyen mulatozások, a sok jó enni- és innivaló, a muzsika, a tánc sokba kerülnek. Különösen sokba kerültek Keleten, ahol a táncot fizetett táncosnők szolgáltatták

a mulatozóknak. Ennek a gazdag embernek pedig mindennap hangos volt a háza a mulatozástól.

Aki mindennap társaságot hív a házába és mulat, az nem dolgozik; egy átmulatott éjszaka után ehhez sem kedve, sem ereje nincs. A nagy evéssel, ivással, nótázással töltött éjszaka után pihenni kell. Márpedig, aki nem dolgozik, az valamiképpen a másik ember munkájából él. Ez a gazdag is biztosan a helyette dolgozó emberek verejtékes munkájából tudta ezt a költséges életmódot folytatni. A másokat kizsákmányoló, naplopó ember pedig utálatos az Isten előtt; az ilyen embernek nincs joga az élethez. "...Ha valaki nem akar dolgozni, ne is egyék", olvassuk a Szentírásban /2Thess 3, 10/.

Ez az ember nyilván úgy rendezte be az életét, mintha Isten nem is volna, se az Ő akaratát kifejező törvény; különben tudta volna, hogy ezen a világon minden az Isten tulajdona, s az ember csak sáfára, megbízott keze. Isten által neki adott és rábízott javaknak; szellemi és anyagi javaknak egyaránt. "Mindán az enyém az ég alatt" - olvassuk Jób könyvében. /Jób 41,3/ "Enyém az ezüst és enyém az arany" - mondja a Seregek Ura. /Hag 2,8/ Ezt a vagyont tehát nem szabad mulatozásokra elkölteni. Isten ígéje szerint az anyagi és egyéb javak tékozlása olyan bűn, amit az Isten nem hagy büntetés nélkül. Ezt minden istenfélő ember tudja, s a biblia, hívő keresztyének mindig egyszerűek, puritánok igyekeznek lenni öltözetükben és életmódjukban, akármilyen tehetősek is. A tékozlás csakúgy, mint a fősvénység, Isten megrablása.

Ez a gazdag ember nem vette figyelembe ezt az isteni ígényt. Nem fogadta el azt, hogy minden vagyonának Isten a tulajdonosa, ő pedig csak sáfár. S mert így gondolkozott, nem Isten akaratára szerinte élt a vagyonnal, hanem azt csinálta azzal, amit akart, arra fordította, ami neki élvezetet nyújtott. Hogy a vagyonából másokon segítenie kellene, azal egyáltalán nem gondolt.

2. "Volt egy Lázár nevű koldus is, aki ott feküdt a gazdag előtt, fekélyekkel tele. Ez azt kívánta, hogy bárcsak jönlakhatna a gazdag asztaláról lehulló morzsákkal; de csak a kutyák jöttek hozzá, és nyaldosták a sebeit". /20-21.v./

Micsoda ellentét! Egy gazdag ember biborban patyolatban, dúsan megterített asztal mellett, és egy fekélyes, magatehetetlen, éhes koldus rongyokban! Jézus bizonyára szándékosan adta neki a "Lázár" nevet. E szó ugyanis az eleázár szó rövidítése, és azt jelenti, hogy Isten a segítsége. Vagy ha a szó másik változatát vesszük, a ló ázár-t, akkor a szó jelentése: "Nincsen segítsége". Akár az egyiket, akár a másikat vesszük, az tűnik ki e névből, hogy ennek a szegény, fekélybeteg koldusnak semmi bizalma nincs már önmagában; annyira elesettnek, segítségre szorultnak érzi magát. Dehát hogy is lenne, hiszen súlyos fekélybeteg, szegény. Nem lepés, mert akkor a városban, a lakott területen kívül kellett volna tartózkodnia, mivel a lepra fertőző betegség. Hogy ez a szerencsétlen koldus a betegségnek már

az utolsó szakaszában lehetett, erre enged következtetni az a tény, hogy már nem tudott a saját lábán elmenni a gazdag kapuja elé kéregetni; úgy vitték oda hozzátartozói, vagy más irgalmas szívű emberek gyékényén, amely egyben az ágya is volt, s az eredeti szöveg szerint ott "levetették", azaz letették.

Várta a szerencsétlen az alamizsénát, főképpen azt, hogy vetnek neki valamit azokból a kenyérdarabokból, amiket a gazdag ember vendégei ledobtak, miután azokkal étkezés előtt kezéket tisztára dörzsölték.¹ A jómódu zsidó családoknál szokás volt a kenyérbelet kéztisztításra használni. - S várta talán az eldobált csontokat is.

De hiába várta. A gazdag meg se látta. Pedig láthatta volna, hiszen az ott feküdt a ház bejáratánál, a kapuban. Nem volt azeme a szerencsétlen embertársa meglátására.

Nem olvassuk erről a gazdagról, hogy valami bünt követett el, amiért azután kárhozott lett a sorsa. Nem zavarta el kapujából Lázárt; nem adott parancsot szolgálóinak, hogy hordják el azonnal onnan ezt az undorító sebekkel borított, egyáltalán nem kellemes látványt nyújtó koldust. Nem az volt a bűne, hogy rosszat tett, hanem hogy nem tett jót egy segítségre szoruló embertársával, amikor arra módja, lehetősége lett volna. Nem egy konkrét gonosztett volt a bűne, hanem az, hogy elmulasztott jót tenni, amikor arra alkalma lett volna. Ott volt előtte a lehetősége s ő nem élt vele. "Aki azért tudna jót cselekedni, és nem cselekszik, bűne az annak" - olvassuk a Bibliában. /Jak 4,17/

Éhezni hagyott egy éhező másik embert, és nem próbált enyhíteni szenvedő embertársa kínjain; magára hagyta. Csak a kutyák mentek oda és nyalták a sebeit.

3. "Egyszer aztán meghalt a koldus, és felvitték az angyalok Ábrahám kebelére. Meghalt a gazdag is és eltemették. Amint ez a pokolban kinok között gyötörődve felemelve a tekintetét, látta távclről Ábrahámot és kebelén Lázárt". /22-23. vers/

a/ E versekben Jézus két nagy tanítást ad. Az egyik: van élet a halál után s ez rögtön megkezdődik, amint a földi életünk végetér. Tévedés tehát úgy gondolkozni, hogy a halállal végetér minden: megszűnik minden szenvedés, megoldódik minden probléma, mert belezuhanunk az öntudatlanság állapotába, a semmibe. Nem! Jézus félreérthetetlenül megmondja itt, hogy van élet a halál után is!

b/ A másik tanítás: ez a halál utáni élet örökkétartó boldogság vagy borzalmas szenvedés, amint ezt a két ember halál utáni sorsa mutatja: vagy a menny vagy a pokol.

A pokol az Istentől elszakítotttság gyötrelmes állapotát, egyben a kárhozatra jutott életek bűnhődésének a helyét jelenti; már amennyiben lelki dolgokban lehet helyről beszélni. A poklot sem lehet helyhez kötni, mert az nem térben és időben létező valóság, mint a mi földi életünk, kivéve az emberi szellemet. A pokolba jutott gazdag iszonyatos kínok között gyötörődik, mintha tűzben égne. Ezért kéri Ábrahámot, hogy enyhítsen szenvedésén.

Ezzel szemben a menny, ahová Lázár jutott, valami kibeszélhetetlen boldogságot jelent. Az "Ábrahám kebele" képes beszéd; Ábrahám, a hit atyja, a boldog örökélet tulajdonosa, a menny lakója, s Ábrahám kebelén pihenni annyit jelent, mint ott lenni, ahol ő van.

E kétféle embersors láttán felmerül a kérdés: miért kerül a gazdag a gyötrelmek világába? Mi volt a bűne?

Talán az, hogy gazdag volt? Nem. Egy gazdag sem jut a pokolba csupán azért, mert gazdag. A gazdagság magában véve még nem bűn. Ez a példázatbeli gazdag sem azért jutott a kárhozatra, mert szép ruhákban járt, jól evett, ivott. Amikor bűnhődésének az okát keressük, ne a külsejét nézzük, hanem a szívét. Itt van ugyanis tragédiájának a forrása, itt van a bűn fészke.

Bűne volt, hogy vagyonával úgy bánt, mintha az az övé lett volna, s nem az Isten tulajdona; ahelyett, hogy mint sáfár gazdálkodott volna a rábízott vagyonnal, magát tette meg tulajdonosnak, és azt tette a tömérdek vagyonnal, amit akart, Isten akaratát teljesen emellőzte.

Ebből a téves és bűnös felfogásból következett aztán tétlen, üres élete, féktelen élvezetvágya és szociális érzéketlensége.

Rengeteg vagyona lévén, s mert egészsége is jó volt, úgy gondolta, nincsen szüksége semmire és senkire; sem emberre, sem az Istenre. Ez az önteltsége és az ebből származó embertelensége volt a bűne. Ennek a gőgös lelki beállítottságnak volt a következménye emberi vonalon a koldus Lázárral szemben tanusított szívtelensége. Ezért ítéli el Jézus.

S miért jutott a mennybe Lázár? Ahogy a gazdag nem azért kárhozott el, mert gazdag volt, Lázár sem azért jutott a mennybe, mert szegény és gyógyíthatatlan beteg volt. Vannak gonosz gazdagok és jó szegények, és megfordítva: vannak jó gazdagok és vannak gonosz szegények. Lázár azért volt kedves az Isten előtt, mert - mint neve is mutatja - Istenben volt minden bizodalma. Ebből a hitből fakadt türelme, békessége, amellyel szörnyű keresztjét viselte hosszú éveken át.

A történet itt nem ér véget. Folytatódik a két ember túlvilági sorsának további leírásával.

Az első különös esemény, amire felfigyelhetünk, az, hogy a rettenetes kinok közt gyötrődő gazdag a halottak birodalmában látja Lázárt a mennyben. A földről elköltöztek tehát látják egymást; a két világ közt átlátás van. Amikor a gazdag meglátja Lázárt a menny békességében és szépségében örülni, felkiált Ábrahámmal rimánkodó kiáltással:

"Atyám, Ábrahám, könyörülj rajtam és küldd el Lázárt, hogy ujjá hegyét mártsa vízbe, és hűsítse meg a nyelvemet, mert igen gyötrődöm e lángban. De Ábrahám így válaszolt: Fiam, jusson eszedbe, hogy te megkaptad javaidat életedben, épen úgy, mint Lázár a rosszat. Ő most itt vigasztalódik,

te pedig gyöttrődaz. Ezen felül még közöttünk és közöttetek nagy szakadék is van, hogy akik innen át akarnak menni hozzátok, ne nehessenek, se onnan ide át ne jöhessen senki."
/24-26. vers/

Íme, az istentelen gazdag a pokolban atyjának szólítja Ábrahámot. Azt mutatja, ez, hogy Isten választott népe köze számítja magát. Ám ez az ügyvélt kiváltság nem szabadítja meg a kárhozat gyötrelmeitől; mégcsak nem is enyhíti kínjait, mert hiányoztak életéből a megtérés gyümölcsei, amiket Lázár megsegítésével mutathatott volna meg, de ezt elmulasztotta. Az Ábrahámra, mint ősatyára való hivatkozás nem elég. Ábrahám ugyan részvételt van a pokol kínjait szenvedő gazdag iránt, ami kitűnik a "Fiam" megszólításból is, de nem teljesítheti kérését. Emlékezteti, hogy milyen jól ment a sorsa a földön, s milyen szörnyű volt a Lázaré. Most fordítva van.

Aztán megmondja a gazdagnak, hogy a két világ, a menny és a pokol között áthidalhatatlan szakadék van; sem onnan ide, sem innen oda nem lehet menni.

Azt olvassuk ezekben a sorokban, mint Jézus kijelentését, hogy az elhunytak látják egymást, de átjárás nincs a két világ között. Nincs purgatorium, egy átmeneti állapot, amely után a lélek átmehet a gyötrelmek tüzéből a menny boldog világába. A halott sorsán nem lehet változtatni; a szív utolsó dobbanásával az végleg le van zárva.

4. Ezeket kénytelen a gazdag is tudomásul venni, de nem hallgat el. Ha már a saját sorsán nem tud változtatni, a földön maradt öt testvérét szeretné megmenteni az övéhez hasonló sorsától. Ezért így könyörög Ábrahámnak:

"...Akkor arra kérlek, atyám, hogy küldd el őt, - t.i. Lázárt - apám házához; mert van öt testvérem, beszéljen a lelkükre, hogy ők is ide ne kerüljenek a gyötrelmek helyére. Ábrahám így válaszolt: Van Mózesük és vannak próféták, hallgassanak azokra!" /27-29. vers/ Ábrahám ezt a kérését sem teljesíti, sőt egyenesen visszautasítja azzal, hogy van Mózesük és vannak próféták, hallgassanak azokra.

Miről beszélnek Mózes és a próféták az embereknek, aminek meghallgatását és megfogadását itt Ábrahám a gazdagnak tanácsolja, mint az idvesség útját? Beszélnek Istenről, a látható és a láthatatlan világ, tehát az egész mindenség teremtettségéről, gondviselőjéről és Uráról, aki az egész világ. Beszélnek az Ő törvényeiről, amelyekben szent akarata jut kifejezésre, s amelyeknek megtartását kéri az embertől. Beszélnek Istenről, mint kegyelmes Atyáról, s az Ő szent Fiáról, a Szabadítóról, akiben hinni kell, mert ő az egyetlen út a kárhozathoz való megmenekülésre. Mózes és a próféták, Istennek e küldöttei tehát hitről és engedelmisségről, az Istennek odaszentelt életéről beszélnek az embernek.

A gazdag nem hallgatott földi életében ezekre a beszédekre. Későn ébredt fel szívében a hit és az engedelmisség. Későn tért meg. Mert megtért, de - bármilyen különösen hangzik is - a pokolban tért meg: s ez már késő volt. Sorsán ez már nem változtatott.

Az ember számára^a földi élet a kegyelmi idő és lehetőség a megtérésre. Ezért mondja a Szentlélek az apostol szavain keresztül: "Ma, ha az Ő szavát halljátok, meg ne keményítsétek szíveteket..." /Zsid. 3,7-8/ Addig hallgassunk "Mózes és a próféták" beszédére, az Isten ígéjére, amíg tart a ma, vagyis földi életünk. S ki tudhatja, meddig tart? A bűnbánatra, a megtérésre, a hitben és engedelmes-ségben Istennel járó élet folytatására adott kegyelmi idő egyszer véget ér. S ha nem akarok a példázatbeli gazdag sorsára jutni, akkor már itt, a földön, a kegyelmi időben hallgatnom kell Isten ígéjére, s a hit és az engedelmesség útján kell járnom.

A gazdagot nem győzi meg Ábrahám tanácsa. Nem engedi elhallgattatni magát. Tovább rimánkodik, harmadszor is atyjának szólítva: "Nem úgy, atyám, Ábrahám, de ha a halottak közül megy valaki hozzájuk, akkor megtérnek. Ábrahám azt felelte: Ha Mózesre és a prófétákra nem hallgatnak, az sem győzi meg őket, ha valaki feltámad a halottak közül". /30-31. vers/

Ábrahám nem osztja a gazdag véleményét, s most sem teljesíti kérését; nem küldi vissza a földre Lázárt a gazdag öt testvéréhez, hogy megtérésre bírja őket. Válaszának lényege: akit az Isten ígéje nem indít bűnbánatra és megtérésre, nincsen olyan személy - angyal a mennyből vagy ördög a pokolból /Luther Márton kifejezése/ -, aki hitre tudná azt juttatni.

Megdöbbenő bizonyítékát látjuk ennek a megállapításnak a betániai Lázár - Mária és Márta testvére - feltámasztásának a csodájánál /Jn 11,1-15/. Amikor Jézus isteni hatalma által életre kelti a negyednapos holttestet, és Lázár kilép a sírboltból az összegyűlt emberek szemeláttára, azt olvasuk, hogy "sokan" hittek Jézusban, mint Isten Fiában /45. vers/; sokan, de nem mindenki!

5. Felületes olvasó azt mondhatná e történet elolvasása után, hogy ez ma már, a mi világunkban időszerűtlen bibliai tanítás. Nálunk nincsenek ilyen származású állapotban élő, szerencsétlen emberek, mint Lázár, ez a példázatbeli koldus. Valóban, nálunk hiába keresni rongyos, éhező, beteg kéregető koldusokat. Hála szocialista államkormányzatunknak, teljesen eltűntek utcáinkról; kórházakban, szociális otthonokban gondoskodás történik róluk. S eltűntek a nagy osztálykülönbségek is. Eltűnt társadalmunkból a dúsgazdagok társasága is.

De valamilyen vonatkozásban lehet az ember mégis gazdag a másik emberhez viszonyítva. Még anyagi vonatkozásban is. Elhet környezetünkben vagy ismerőseink között, akin segíteni kellene anyagiakkal, s tudnánk is, ha éppen akarnánk. Mielőtt pálcát törnénk efelett a szívtelen bibliai gazdag felett, feleljünk magunknak arra a kérdésre, hogy pl. hoztunk-e anyagi áldozatot az egyházi szeretetintézményekben gondozottakért annyit, amennyit minden vagyoni megrázkódtatás nélkül tudtunk volna hozni, és amennyit Isten, minden vagyonunk tulajdonosa, vár tőlünk?

Lehetek gazdag szeretetben. Szép családom van. Szerető szívű feleség, férj, kedves, jó, egészséges gyermekek vesznek körül, s árad szívükből felém a szeretet melege. Szeretnek, és én is szeretem őket. Boldog vagyok. Van értelme az életemnek. Ugyanakkor él a környezetemben, a szomszédságomban, a munkahelyemen, ismerőseim között valaki, akinek nincsen senkije. Szülei elhaltak, testvérei, élettársa, gyermekei nincsenek; éli a magányos emberek árva, szomorú életét. Egy szegény Lázár az én gazdag életem kapuja előtt. Adtam-e neki hacsak morzsákat is szeretetemből valamilyen formában? Hiszen a szolgáló szeretetnek ezer módja van!

Ott vannak beteg embertársaim: családtag, rokon, barát, ismerős, munkatárs, testi vagy lelki sérültek, köztük olyanok is talán, akik évek óta még az ágyról se tudnak leszállani. Van-e szemem ezeknek az elesett felebarátainak a meglátására, nekem, egészségben gazdag embernek? Van-e számukra időm, türelmem, szolgáló szeretetem őket, szegény Lázárokat meglátogatni otthonukban vagy kórházi betegágyuknál, s velük elbeszélgetni, nekik örömet szerezni, őket vigasztalni az evangélium vigasztalásával, s értük imádkozni?

És ez a segítségre szoruló Lázár lehet nemcsak egy ember; lehet egy nép is elesett állapotban, segítségre szorulva, éhezve, a legszükségesebb létminimum hiányában, betegségekkel küzdve, magára hagyva. Itt vannak pl. földünk távoli vidékeinek éhezők, betegségek miatt szenvedők, szellemi és lelki elcsúszottság állapotában élők, színes bőrű népei. Közülük csak éhség következtében milliók halnak meg évente! Mi, gazdag, fejlett kulturájú, keresztyén emberek, akik tudjuk és valljuk, hogy mindnyájan egy Atyának a gyermekei vagyunk színre, fajra való tekintet nélkül, teszünk-e valamit értük, hozunk-e komoly áldozatokat annak érdekében, hogy megjavuljon a helyzetük, mint pl. Schweitzer Albert² tette az afrikai négerekkel? A "Brot für die Welt" /Kenyeret a világ számára/ mozgalmat, melynek keretében külföldi protestáns testvéreink évtizedek óta rendszeresen küldik az anyagi segítséget az éhezők, nélkülözők tengerentúliaknak, mi, magyarországi reformátusok csak hírből ismerjük; pedig anyagi helyzetünk megengedné, hogy bekapcsolódjunk adományainkkal ebbe a szép segélyakcióba.

Nincsen olyan ember a mi világunkban sem, akinek a kapujában ott ne feküdne valamilyen formában a szegény, segítségre szoruló Lázár. Meglátjuk-e és segítünk-e rajta az Istentől sáfárkodásra kapott gazdagságunkból? Ettől függ földi boldogságunk és halál utáni sorsunk.

6. E példázat páratlan a példázatok között, sőt Jézus többi tanításai között is abban a tekintetben, hogy több súlyos tanítás van benne, amelyek közül számunkra a legidősebb és legfontosabb talán az, amire Jézus a gazdag öt testvérével kapcsolatosan akarja figyelmünket felhívni. Amint a példázatban láttuk, a gazdag ezeket a testvéreket Lázár földre küldetésével meg akarja menteni a kárhozattól, mivel még nem tértek meg. A gazdag saját szörnyű sorsán okulva tisztán látja, hogy ennél végzetesebb mulasztást ember nem követhet

el. Lázárnak az lenne a küldetése, hogy vegye rá ezt az öt testvért, hogy hallgassanak Isten ígéjére, s rendeljék alá életüket Isten akaratának a földön. Szándékát azonban nem tudja megvalósítani, akármilyen nemes és jó szándék is. Már nincs lehetősége rá.

A mi számunkra sincs idősezerűbb és fontosabb kérdés a megtérésnél,³ tanítja a példázatot. De ezt itt, a földön kell megtennünk. Aki földi életében meg nem tér, az soha és sehol nem fog megtérni és idvezülni. A mi számunkra még megvan a lehetőség erre. Még tart a kegyelmi idő. Élünk vele, mig nem késő!

A tiz szüz

/Mt 25,1-13/

1. "Akkor hasonló lesz a mennyek országa a tiz szüzhöz, akik fogták lámpásukat, és kimentek a vőlegény fogadására. Öt közülök balga volt, öt pedig okos. A balgák ugyanis fogták lámpásukat, de nem vitték magukkal olajat, az okosok viszont lámpásukkal együtt olajat is vittek korsóikban. Mivel pedig a vőlegény késett, elszunnyadtak mind, és elaludtak. Ejjéltkor aztán kiáltás hangzott: Ime, a vőlegény! Jöjjetek a fogadására! Akkor felebredtek a szüzek mind, és rendbe hozták lámpásukat. A balgák így szóltak az okosokhoz: Adjatok nekünk az olajotokból, mert lámpásunk kialszik. Az okosok így válaszoltak: hátha nem lesz elég nekünk is meg nektek is: menjetek inkább a kereskedőkhöz, és vegyetek magatoknak." /25,1-9/

Itt egy zsidó lakodalomról van szó. Ez adja a szemléltető képet a példázat jelentéséhez. A zsidó családok életében ünnepi esemény volt a menyegző; ahogy nálunk is az. A zsidó lakodalom hét napig tartott, s a hőség miatt az esti órákban volt. A legünnepélyesebb és legfontosabb mozzanata az volt, amikor a menyasszony belépett a vőlegényes házba. Ezen az estén a menyasszony otthon, szülei házában várta vőlegényét, hogy az legény barátaival érte menjen és új otthonába vigye. Nem egyedül várta, hanem legkedvesebb barátainak, nőinek, ma úgy mondanánk, nyoszolyólányainak a társaságában, akiknek az volt a feladata, hogy a menyasszonyos ház előtt legyenek, s amikor a vőlegény közeledett, s a lakodalmi szokás szerint a hírnök elkiáltotta magát: Ime, a vőlegény! Jöjjetek a fogadására!, elébe menjenek és bevezessék a menyasszonyos házba.

Mivel a vőlegény este ment a menyasszonyáért, a nyoszolyólányoknak lámpást kellett magukkal vinniök. - Ilyenféle lámpásokat használtak nálunk a falvakban régen, amikor még nem volt villanyvilágítás. Négy kis ablaka volt; egy belőlük nyitható. Bezárva tartották, hogy az eső ki ne oltsa, a szél el ne fújja a lángot.

Soh'se lehetett tudni, hogy az éjszaka melyik órájában jön a vőlegény. A lámpásokban elhelyezett mécsbe kevés olaj fért. Ezért a nyoszolyólányok közül öt külön is korsókban

olajat is vitt magával, hogy a mécset újratölthessék, ha kifogyott az olaj. Ezeket a nyoszolyólányokat nevezi Jézus a példázatban okosoknak; a másik ötöt pedig, akik nem vittek magukkal tartalék olajat, balgáknak.

Amikor a vőlegény megérkezett barátaival a menyasszonyos házhoz, ott a násznépet megvendégelték, majd az atya megáldotta menyasszony lányát. Ezzel az atyai áldással becsátotta el a szülői háztól. A zsidó menyegzőben ez volt az egyetlen vallásos cselekmény.

Az atyai áldás után a menyasszony a kezükben lámpásait tartó nyoszolyólányoktól, a vőlegénye fáklyás barátaiktól körülvéve, tehát a násznéppel elindult tánc és muzsika kíséretében a vőlegényes házhoz. Itt újabb atyai áldás² hangzott el, s a násznép elfogadta az újabb menyegzői vacsorát.

Általában ez volt Izráelben a menyegző rendje. Kivételesen azonban tarthatták a nagy menyegzői lakomát a menyasszonyos háznál is, mint ahogy ebben a példázatban is történt.

A násznép bevonulása után bezárták a ház ajtaját, hogy senki és semmi ne zavarhassa a vigadó násznépet.

Ez a példázatbeli vőlegény alaposan megvárakoztatta a násznépet: éjjélkor érkezett meg. Közben a nyoszolyólányok mind elaludtak. Amikor a hírnök kiáltására, hogy jön a vőlegény, felriadtak, gyorsan hozzáláttak lámpásaik rendbe hozásához. Ez abból állt, hogy megnézték, van-e elég olaj a mécsesben? Ha nem volt, öntöttek bele. Azután lecsípték a mécsbe dugott kanóc megszemenesedett tetejét is, hogy nagy lánggal égjen és jól világítson.

Az okos nyoszolyólányok ezt el is végezték. A balgák azonban nem tudtak olajat önteni lámpásaikba, jellehet látták, hogy az olaj már fogytán van bennük. Ezért kérték okos társaikat, hogy adjanak nekik olajat, mert lámpásuk kialszik. Ezek azonban nem adtak, azzal érvelvén, hogy netalán egyiküknek sem lesz így elég olajuk. Pedig most lett volna igazán szükség a világító lámpásokra, amikor a nyoszolyólányoknak fogadni kellett a barátaival érkező vőlegényt, és bekísérni őket a menyasszonyos házba a menyegzői lakomához. A balga nyoszolyólányok így kénytelenek voltak elszaladni a kereskedőhöz olajért.

Mig azonban odajártak, megérkezett a vőlegény, a násznép bevonult a lakodalmas házba, az ajtót pedig menyegzői szokás szerint bezárták, hogy zavartalanul mulathassanak.

A visszaérkező nyoszolyólányokat igen kellemetlen meglepetés érte: hiába zörgettek a bezárt ajtón, nem eresztették be őket. Hiába könyörögtek: "Uram, Uram, nyiss ajtót nekünk!". Elkéstek. Az ajtó nem nyílt ki. A vőlegény csak ennyit válaszolt nekik: "...nem ismerlek titeket". Ezzel azt akarta mondani, hogy nem akarja ismerni őket.

2. E színes, keleti lakodalmas képben Krisztus várásáról van szó.

A Biblia, tudjuk, két krisztusvárási időről, két adventről beszél; két olyan korszakról, amikor szabadítóra és boldog jövőre vár az embervilág. Az első advent már elmúlt. Ez az első advent a bűneset utáni kegyelmi ígérettel indult /1Móz 3,15/, amikor Isten a bűnbeesett első pár embernek megígérte, hogy küld nekik szabadítót, aki kimentí őket a bűn halálos rabságából, s visszahelyezi őket eredeti, boldog állapotukba. Ez az ígélet Jézus Krisztus földre szállásával megvalósult.

A másik adventi idő, a második krisztusvárás ideje az Ur Jézus ígéretével kezdődött, amely szerint ő megdicsőült testben e földi világkorszak végén visszatér a földre, hogy megítélje a világot, s helyreállítsa Isten királyi uralmát.

Ezt ő földi életében többször és félreérthetetlenül megígérte /Mt 25,31-34; Jn 14,3,18; Jel 22,20/; több példázatában és hasonlatában beszélt róla /Mt 24,35-51; 25,1-13; Lk 12,35-46/. Nagyon elevenen él e második advent híte az első keresztyén gyülekezetekben is /1Kor 11,26; 1Thessz 4,16; 2Pt 3,1-15/, hogy az Ur szent ígérete szerint visszajön a földre, ítéletet tart, a föld tűzben elég, mint egy papírlap, s új ég és új föld lesz, egy egészen más életforma, új világkorszak, amelyben nem lesz többé semmi emberi nyomorúság; se bűn, se halál, hanem igazság, békeség, szeretet, öröm, kibeszélhetetlen boldogság.

Ez a Krisztus visszavárásáról szóló példázat Krisztus tanítványaihoz, minden idők keresztyén gyülekezeteihez szól, akik ebben a második adventi várakozásban élnek, várva a földre visszatérő, megdicsőült Urat, a Vőlegényt a menyegzőbe, amikor fényes örömnep lesz a mennyben: a Bárány menyegzője /Jel 19,6-22/.

E várás kétféleképpen történhetik, olvassuk a példázatban. Lehet őt úgy várni, ahogy az okos nyoszolyólányok várták. Ezek a lányok, amikor a hírnők kiáltott, hogy jön a vőlegény, felébredtek, s rendbe hozva lámpásaikat kimentek a vőlegény fogadására, bevezették kíséretével együtt a menyegzői házba, s maguk is bementek oda a nagy örömnepre.

És lehet őt úgy várni, ahogy a balga nyoszolyólányok tették, akik szintén várták ugyan a vőlegényt, lámpás is volt a kezükben, de mikor megérkezett a vőlegény, nem tudták meggyújtani, mert nem volt bennük olaj, tartalék olajat pedig elmulasztottak magukkal vinni. Ezért mondja őket Jézus balgáknak. Balgaságuk az volt, hogy nem vittek tartalék olajat korszakban. Ezért késtek el olaj után szaladgálva a vőlegény közelodtekor, ezért zárult be előttük a menyegzői ház ajtaja, s ezért maradtak ki a menyegzőből.

A másik öt nyoszolyólányt pedig azért nevezi Jézus okosnak, mert vittek magukkal tartalék olajat korszakban. Hogy így jártak el, amögött az a meggondolás állott, hogy hátha sokára jön a vőlegény és elfogya lámpásokban levő olaj, akkor pedig nem találkozhatnak a vőlegénnyel és nem mehetnek be a menyegzőbe.

3. Nekünk, mai keresztyéneknek is azt tanítja Jézus a példázatban, hogy mi is várjuk őt, a visszatérő Urat.

Mit jelent ez? Mit jelent a mai keresztyén embernek a megdicsőült testben visszatérő Krisztust várni? A krisztusvárás nem időbeli számítás kérdése, hanem életünk megszentelődésének a kérdése. Nem az az okos krisztusvárás, ha talál-gatjuk az időpontot, hogy mikor jön el Krisztus a földre, vagy egyenesen pontos dátumhoz kötjük az ő visszaérkezését, amint ezt egyes szektáskodó keresztyének teszik. S ezt hiába is tennénk, mivel az Ur Jézus földre visszajövetelének ide-jét senki nem tudhatja; még az angyalok sem, csak egyedül az Atya /Mt 24.36/. Okos nyoszolyólányok módjára várni a viss-zatérő Krisztust nekünk, huszadik századbeli keresztyének-nek annyit jelent, mint napról-napra mind engedelmesebben alávetni magunkat Isten akaratának; érvényesülni engedni az Ő szent akaratát minden dolgunkban; időnk, szellemi és anyagi javaink, lehetőségeink felhasználásában, munkánkhoz és embertársainkhoz való viszonyulásunkban. Egyszóval: az Ő szőlőskertjében dolgozni bármely posztón állók is. Ez az okos krisztusvárás.

4. Ebben az ilyen krisztusvárásban, láttuk, döntő sze-repe van a példázatban szereplő olajnak. Az őt okos nyoszolyólány ennek köszönhetette, hogy találkozott a vőlegénnyel és bejutott a menyegzőbe; a balga lányok pedig azért talál-tak zárt ajtóra a menyegzői háznál, mivel nem volt olajuk.

Mi ez az annyira fontos "olaj" a példázatban?

Bár a példázat főmondanivalója kétségtől a földre visszatérő Krisztus várása és annak okos módja, felelnünk kell erre a kérdésre is, hogy mit értsünk ezen az olajon, aminek üdvösségünk elnyerésében olyan fontos szerep jut?

Lámpás és olaj! Vannak keresztyének, akiknek Isten ke-gyelmi ajándékként van "lámpása" azaz Krisztust váró hi-te. E pislákoló kicsi lángot, a hit lángját azonban állandó-an táplálni kell, különben elalszik s csak füstölő kanóc marad utána. A hitre jutást, a megtérést követni kell a na-ponkénti Isten előtt való megállásnak, önvizsgálattartásnak, a bűnbánatnak, az Isten ígéjével való rendszeres táplálko-zásnak - olvasva és hallgatva Isten beszédét -, s a napon-kénti buzgó könyörgésnek, hogy hitem lángja erősödjön, s gyümölcsei, a jó cselekedetek ne maradjanak el.

Az a megtért keresztyén ember, aki ezt nem teszi, hanem úgy gondolkozik, hogy egyszeri döntésével biztosítva van boldog örök élete, valóban olyan végzetesen tévedne, mint az az asszony, aki az esküvő megtörténte után úgy gondolja, hogy házassága most már rendben van, s neki nincsen több tennivalója a tekintetben, hogy a férje megmaradjon mellet-te s ígig hűséges, szerető szívű élettársnak. Az igazság az, hogy a házasságot az esküvő után is állandóan ápolni kell; olyan az, mint a virág, mindig gondozni kell, mert különben tönkremegy.³

Ugyanígy van a hit lámpásával is. Ha nem töltögetjük az "olajat" újra és újra hitünk lámpásába a "vőlegény" megérke-zéséig, elfogy. A másik ember hite, legyen az akár az édes-

anyám vagy az élettársam, nem segíthet rajtam; mint ahogy a balga nyoszolyólányok sem kaptak olajat az eszesektől. Mindenki a maga hitéből él!

Ezt azonban addig kell tennünk, amíg az ajtó be nem záródik előttünk, vagyis amíg tart földi életünk. Azután már nem várhatjuk Krisztust, és hiába zörgetünk a menyegzői ház ajtaján. Azt pedig, hogy földi életünk, s ezzel a krisztusvárás drága lehetősége meddig tart, nem tudhatjuk.

Üdvösségünk attól függ, hogy van-e "olaj" a lámpásunkban, amikor megérkezik a Vőlegény: Krisztus - ítéletre. Mert ahogy egyszer mindenki elalszik - az okos és a balga lányok egyaránt elaludtak -, az utolsó ítéletkor, a földi világkorszak elmúlása után, a feltámadáskor mindenki felébresztetik. Ez akkor lesz majd, olvassuk a Bibliában, amikor "maga az Ur riadóval, arkangyal szózatával és isteni harsónával leszáll az égből: és feltámadnak először, akik meghaltak volt a Krisztusban; azután mi, akik élünk, akik megmaradunk, elragadtatunk azokkal együtt... az Ur elébe...". /1Thessz 4,16-17/

Ekkor azok, akik az okos nyoszolyólányok módjára várták a vőlegényt, Krisztust, bemennek a Bárány menyegzőjébe, a mennybe, azok előtt azonban, akik, mint a balga nyoszolyók, vak lámpásokkal várták a visszatérő Urat, bezárul a menny kapuja, s csak az ítéletes szavait hallják a Vőlegénynek: "... nem ismerlek titeket".

Vigyázzatok, mondja Jézus a példázatban, hogy legyen "olaj" lámpásaitokban, amikor az angyalok megfujják majd a trombitát, és a hirnők kiált: "Jön a vőlegény, gyertek elébe!" - "Vigyázzatok tehát, mert sem a napot, sem az órát nem tudjátok!"

A talentumok

/Mt 25,14-30/

ORBÁN KÁLMÁN
1128. Budapest XVIII.,
Rákóczi u. 81.

Ez a példázat egyike azoknak a bucsubeszédeknek, amelyeket Jézus nem sokkal halála előtt mondott tanítványainak. Mint a tíz szüzzől szóló példázat, ez is Jézus visszajövetelével kapcsolatos tanítás. Tanítványainak itt arról beszél, hogyan kell, illetve hogyan nem szabad tölteniök az ő mennybemenetele és a földre való visszatérése közötti időt.

1. "Mert úgy van ez, mint amikor egy ember, aki idegenbe készült, hívatta szolgáit, és átadta nekik vagyonát. Az egyiknek adott öt talentumot, a másiknak kettőt, a harmadiknak pedig egyet, kinek-kinek képessége szerint, és elment idegenbe". /25,14-15/

A példázat magyarázatánál nem szabad szem elől tévesztünk azt, hogy Jézus itt, csakúgy, mint a közvetlenül előtte olvasható példázatban, amely a tíz szüzzől szól /Mt 25,1-13/ és amely tartalmilag rokon a talentumokról mondott példázattal, Isten országról, az Ő királyi uralmának a megvalósulásáról beszél.

A példázatbeli "ember", aki útra akar kelni, a útra indulása előtt magához hivatja szolgálait, hogy kiossza köztük minden vagyonát, maga Jézus, "szolgái" pedig, akik között vagyonát kiosztja, a tanítványok. A szolgákon tehát nem minden embert kell itt értenünk, nem a világ fiait, akik Krisztust nem ismerik, vagy nem ismerik el Uruknak, hanem csak azokat az embereket, akik a közelében élnek, szeretik őt, engedelmesen követik, hisznek az ő földre történő visszatérésében, és akik szeretnének bejutni az Isten országába. Mind a három szolga, a harmadik is ilyen embert jelent. Az idő pedig, amelyben a szolgák kereskedni tartoznak a nekik adott talentumokkal, hogy gyarapítsák azokat, a Jézus mennybemenetele és a földre visszatérése közötti idő.

A kérdés csak az, mit jelent a példázatban az útra induló ember minden vagyona, amit szétoszt a szolgálai között, amit a szentíró a "talentum" szóval fejez ki? És mit jelent a három szolga között öt, kettő és egy arányban kiosztott nyolc talentum, az útra induló ember vagyona?

Tudjuk, hogy a talentum nem egy bizonyos értékű pénzért mért jelentett abban a korban, hanem egy meghatározott súlyú aranyat vagy ezüstöt.¹

A ninivei ásatásokból ismeretes, hogy pl. az óbabiloni királyi normál súly, amihez az arany értékének mérésénél az óriási birodalomban, s a hozzátartozó, meghódított országokban is igazodtak, az "oroszlánsúly", illetve a "kacsa-súly" volt. E tárgyak aranyból öntött oroszlán-, illetve kacsa-szobrok voltak. Az aranyból öntött oroszlánszobor súlya 58.944 kg volt, míg az arany kacsa-szoboré ennek pontosan a fele. Ezt a súlyt nevezték talentumnak; nehéz, illetve könnyű talentumnak. Jézus korában tehát egy nehéz talentum egy jó kiló híján 60 kg szín-aranyat jelentett.

Ezt a normál súlymértéket a környező népek, így a föníciaiak és az izraeliták is átvették. A talentum babiloni felosztását is megtaláljuk Izraelben. Eszerint egy talentum 60 minára oszlik, egy mina pedig 60 sekale. Így egy nehéz talentum súlyú aranyból 3600 sekel telt ki. A mina és a sekel karika alakú arany tárgyak voltak.²

Igy látva a talentum értékét, bizonyosra vehetjük, hogy nem élt Izraelben olyan ember, akinek nyolc talentum arany vagyona lett volna; olyan még kevésbé akadhatott, aki egy rabszolgára öt vagy akár csak egy talentum aranyat is rá mert volna bízni.

Nyilvánvaló tehát, hogy a példázatban említett talentumokat nem szabad szó szerinti értelemben venni. A talentum szó használatával Jézus itt valami kimondhatatlanul nagy kincset akar jelezni; ezt osztja ki az útra készülő ember a szolgáltnak, hogy gazdálkodjanak vele, amíg ő távol lesz tőlük.

Mi ez a kimondhatatlanul nagy kincs, mit jelent itt a talentum?

A magyar szóhasználatban talentumon általában valami "képességet" szoktunk érteni. Azt mondjuk, hogy vannak egy

talentumos, és vannak sok talentumos emberek, s hogy aki-
nek sok talentuma van, attól sokat várnak; értve talentu-
mon kiváló szellemi képességet, nagy tudást, művészi te-
hetséget, nyelvkészséget, különös testi erőt, ügyességet
stb.

Erről a talentum-magyarázatról találóan jegyzi meg az
egyik magyar szentírásmagyarázó³, hogy "...ez a szokásos
magyarázat nemcsak hogy nem találja el a helyes értelmet,
hanem azt egyenesen meghamisítja, a nyárpolgári gonderko-
zás ruhájába öltözteti fel". A példázatban ugyanis azt ol-
vassuk, hogy "kinek-kinek képességei szerint" adja az útra
induló ember a talentumokat. Márpedig képességet képessé-
gek szerint adni önmagának ellentmondó magyarázat lenne,
és e magyarázat szerint a képességek lennének az a kimond-
hatatlanul nagy vagyon, amivel az útra induló ember rendel-
kezik.

a/ A talentum szó értelmezésének keresésekor különféle
magyarázatokkal találunk. Találunk olyan magyarázatot, mely
szerint a talentumok "azokra a munkafeladatokra"⁴ vonatkoz-
nak, amelyeket Jézus tanítványaira bíz, kinek-kinek képes-
ségei szerint. Az útra induló ember tehát azzal is számol,
hogy szolgálai nem egyenlő képességű emberek; ezért kapnak kü-
lönböző értékű kincseket s ezzel különböző mértékű megbízás-
okat; ki öt, ki két, ki egy talentumot.

b/ Lényegileg ugyanezt mondja az a szentírásmagyarázó⁵
is, aki a talentumokat kisebb-nagyobb súlyú megbízásoknak⁵
veszi. Eszerint a szolgák az Ur visszaérkezéséig a gyüleke-
zetben különféle mértékű és jelentőségű megbízatással szol-
gáló keresztyének.

c/ Van olyan értelmezése is a talentum szónak, hogy földi
javakat⁶ jelent a példázatban, s itt e javak hűségese, il-
letve hűtelen kezeléséről van szó. Ez azt jelentené, hogy
Jézus a tanítványokat a minél több földi vagyon gyűjtésére
akarja itt ösztönözni.

Ez a magyarázat teljesen ellenkezik Jézusnak a földi ja-
vakról és a gazdagságról mondott tanításaival. Gondoljunk
csak a gazdag ifjúról, a bolond gazdagról szóló tanításaira
/Mt 19,16-24; Lk 12,13-14/, vagy arra a beszédre, amelyben
éppen a mulandó földi kincsek gyűjtésétől óvja tanítványait.
/Mt 6,19-21/

d/ Van olyan szentírásmagyarázó, aki a talentumon Jézus
szereteté⁷ érti. Jézus egész életműve, Jézus küldetése,
tudjuk, az volt, hogy e földi világban megkeresse és megtart-
sa, ami elveszett, s őt e küldetés betöltésében az ember i-
ránti, mindhaláláig tartó szeretete vezette; egész földi éle-
te az embereket szolgáló, áldozatos szeretet volt egészen a
golgotai váltságshaláláig. Jézus tanítványaitól is azt várja,
hogy kövessék őt a szeretet gyakorlásában. Búcsubeszédében
ezt mondja nekik: "Új parancsokat adok néktek, hogy egy-
mást szeressétek; amint én szerettelek titeket, úgy szeres-
sétek ti is egymást". /Jn 13,34/ Ez lenne tehát az a talen-
tum, amit Jézus adott a tanítványoknak azzal a megbízatás-
sal, hogy gyümölcsöztessék az emberek között az ő mennybe-
menetele és a földre való visszatérése közötti időben.

Ebből a talentum-értelmezésből már világosan kitűnik, hogy a példázatban nem csupán munkafeladatokról, megbízásról van szó, amiket a tanítványoknak el kell végezni, nem csupán lehetőségekről, amelyekkel a rendelkezésükre álló időben élniök kell, még ha kockázatvállalással, kemény munkával és áldozathozattal jár is az, hanem adományról is, valami kincsről, és a szolgák - a tanítványok - feladata éppen az, hogy ezzel a rájuk bízott nagy vagyonnal hűségesen sáfárkodjanak uruk távollétében.

e/ Ugyanezen a nyomon halad a talentum értelmezésében az a szentírásmagyarázó is, aki szerint a talentum Isten igéjét jelenti; közelebbről az evangéliumot.

Ebben a talentum-értelmezésben is benne van, mint lényeg, a krisztusi szeretet, fogalmi köre azonban sokkal tágabb, mert benne van nemcsak a krisztusi szeretet, hanem benne van Krisztus békessége, alázatossága, hűsége, az Atyához mindhaláláig való engedelmissége és gyermeki viszonyulása is.

Ezt a talentum-értelmezést alátámasztja a földről távozó Jézus főpapi imádságának az a mondata, amelyet Atyjának mond tanítványaival kapcsolatban: "Én a te igédet nekik adtam". /Jn 17,14/ Tanítványainak pedig ezeket mondja: "Békességet hagyok nektek; az én békességemet adom néktek..." /Jn 14,27/. Alátámasztja a tanítványok lábát megmosó Jézus parancsa is: "Ha tehát megmostam a ti lábatokat én, az Ur és a Mester, nektek is meg kell mosnotok egymás lábát. Mert példát adtam nektek, hogy amint én tettem veletek, ti is úgy tegyetek" /Jn 13,14-16/. Vagyis: gyakoroljátok a másik emberhez lehajló szeretetet, az alázatosságot. Alátámasztja ezt a talentum-értelmezést Jézusnak az Atyához való viszonya, ahogy pl. egész éjszakákat az Atyához való imádkozásban tölt; továbbá engedelmissége, ahogyan mindenben aláveti magát Atyja akaratának mindhaláláig, egészen a kereszten elszenvedett, rettenetes kínhaláláig /Fil 2,8/, hogy Istentől kapott hivatását betöltsse. Ugyancsak egyik búcsubeszédében olvassuk Jézusnak ezt a felhívását is a tanítványokhoz: "...higgyetek Istenben, és higgyetek énbennem" /Jn 14,1/; tehát az Istenbe vetett hitet is hagyja, mint talentumot, a tanítványoknak.

De mivel a "talentum" mérhetetlenül nagy kincset jelent, beleférnek és beletartoznak abba az emberi képességek is: a tehetség, a gazdagság, a kiváló képességek; hiszen a legmagasabb fokon minden vagyon az "átira induló ember", az Isten vagyona.

Ebből a mérhetetlen vagyonból minden szolga kap; ki többet, ki kevesebbet képességei szerint. Egyiknek kisebb a képessége, a másiké nagyobb. Ennek megfelelően az egy talentumos szolgától nem vár annyit ura, mint az öt talentumostól. Azt azonban kivétel nélkül mindegyiktől elvárja, hogy képességéhez és lehetőségeihez mérten gyümölcsöztessen a rábízott kincset és ne ássa el, ne tartsa meg úgy écs annyinak, ahogyan kapta.

A talentumokkal való gazdálkodás és a felelősség mértéke tehát a szolgák képességének fokától függ. Más egy ige-

hirdetőnél, egy gyülekezeti lelkipásztornál, és más annál, akinek világi hivatása van. Más egy testben és szellemi-ekben erős embernél, és megint más egy mindkét vonatkozásban gyengébb valakinél. Más egy gazdag embernél, és más egy szegénynél. Más egy vezető állásban levő, a különféle jó szolgálatokra, az igazság melletti kiállásra, a békeség munkálására, a küzdelemre, a harcra, az Isten országának e földön való megvalósulására sok lehetőséggel bíró embernél, és megint más a társadalomnak egy kis szürke köz-katonájánál. Más ez egy orvosprofesszornál, aki kivételesen nagy szaktudásával betegeket operál és gyógyít, és más egy műtős asszisztensnél, aki neki az altatásnál segédkezik, vagy egy ápolónőnél, aki az ágyhoz kötött, szenvedő betegeknek szolgál.

Igen, más a talentumokkal való gazdálkodás mértéke és a felelősség a szolgáltnál, de azt minden szolgájától elvárja a talentumok ura, hogy mindent kövessen el a rábízott talentum vagy talentumok minél gazdagabb gyümölcsötetéseért. Ne tartsa meg magának, ne tetszelegjen benne, ne csak magát szeresse, ne csak magával törődjön: ne adja vissza úgy, ahogy kapta.

2. Ezt értette meg a példázatbeli első két szolga, amint ez a következőkből kitűnik:

"Az, aki az öt talentumot kapta, azonnal elindult, vállalkozásba fogott velük, és nyert másik ötöt. Ugyanígy az, aki a kettőt kapta, nyert másik kettőt". /16-17. vers/

Ennek a két szolgának bizonyosan tömérdek munkájába, fáradozásába, lemondásába, kitartásába kerülhetett a kapott talentumok megduplázása, hiszen itt óriási kincsekkel való gazdálkodásról van szó! A talentum gyarapítása sok munkával, testi, lelki töredelemmel, önmegtágadással, kényelmetlenséggel, önzetlen szolgálattal jár.

Nem könnyű dolog pl. egy lelkipásztornak hirdetni az ígét úgy, hogy az ne emberi bölcsesség hitető beszéde legyen, hanem az isteni kijelentés fejtegetése, hasogatása, semmit hozzá nem adva és semmit el nem véve belőle. Ehhez rendszeres, elmélyült bibliatanulmányozás, tömérdek és sokirányú ismeretszerzés, sok mindenről lemondás, önvizsgálat, aktív bűnbánat, tusakodó könyörgés az ige üzenetének megtalálásáért, és alázatos szív szükséges.

Nem könnyű dolog a keresztyén embernek bizonyosságot tenni hitéről, a "kereszt bolondságáról" a modern világban.

Nem könnyű dolog a keresztyén embernek szeretni és szolgálni a másik embert; gyakran még akkor sem, ha vérségi vagy más természetű szoros kapcsolatban áll vele, mint házastárs, gyermek, szülő, más családtag, rokon, barát, jóismerős. Nem könnyű megnyitni a szívemet és a pénztárcámat a segítségre szoruló felebarát megsegítésére; nem könnyű dolog időt szakítani, áldozatot hozni a másik emberért, vagy akárcsak meg is hallgatni bajait, keserveit. Nem könnyű dolog lehajlani, alázatos szeretettel szolgálni az elesetteket, a nyomorúság keresztféleit hordozó testvéreket.

Nem könnyű dolog az ellenem vétőnek szívből, fenntartás nélkül megbocsátani és megkövetni azt, akinek a szíven gonoszul sebet ejtettem.

Nem könnyű dolog békességben élni; sokszor még a családban sem, és a szomszédokkal sem; hát még a kívül állókkal, az ismeretlenekkel. Még kevésbé könnyű harcolni is a békeség megmaradásáért vagy létrehozásáért.

Nem könnyű dolog elszenvedni egymást szeretettel úgy, amint azt a talentum ura kéri tőlünk /Ef 4,2/, mert az az ő akarata. Nem könnyű elszenvedni hosszútűrő szeretettel talán egy munkatársat, a felettesünket, vagy beosztottjainkat, nem egyszer még családtagjainkat is.

Nem könnyű együtt örülni és együtt sírni a másik emberrel!

Nem könnyű Istennek engedelmeskedni inkább, mint az embereknek, s nem együttüvölni a farkasokkal, még ha megesszük is!

Egyszóval: nem könnyű dolog a talentumokkal sáfárkodni. De mindez együtt jelenti a talentumokkal való sáfárkodást. Nem szabad leszűkíteni a talentumot emberi képességekre, s az ezekkel való gazdálkodásban látni a talentumokban rejtőzött kincsek kamatoztatásának a feladatát. Aki ezt tenné, megsegényítené és meghamisítaná az Ur Jézus példázatát.

A példázatbeli első két szolgának sem volt könnyű a talentumokkal gazdálkodni, de mégis megtették, és boldogok voltak, amikor hazatért uruk számonkérve tőlük a talentumokat megdicsérte és megjutalmazta őket: "Jól van, jó és hű szolgám, a kevesen hű voltál, sokat bizok rád ezután, menj be urad ünnepi lakomájára!" /21. és 23. vers/

Az ünnepi lakoma itt a Bárány menyegzőjét jelenti: a megdicsőült Krisztussal való örvendezés boldogságát, az örökéletet.

3. Az első két szolga tehát fáradhatatlan volt a talentumok gyümölcsöztetésében, és gazdagon gyarapította azokat. Nem így a harmadik szolga.

Ez a szolga elásta a kapott egy talentumot, s amikor ura számonkéri tőle, ezt feleli neki:

"Uram, tudtam, hogy te kemény ember vagy, aki ott is aratsz, ahol nem vetettél, és onnan is gyűjtesz, ahová nem szórtál. Félelmemben elmentem tehát, és elástam talentumodat a földbe: nézd, itt van, ami a tied. Ura így válaszolt neki: Te, gonosz és rest szolga, tudtad, hogy ott is aratok, ahol nem vetettem, és onnan is gyűjtök, ahová nem szórtam? Ezért el kellett volna vinned a pénzedet a pénzváltókhoz, és mikor megjöttem, kamattal kaptam volna vissza azt, ami az enyém". /24-27. vers/

Van olyan szentírásmagyarázó, aki ezekben a versekben látja az egész példázat csúcspontját; itt, a harmadik szolga magatartásában a példázat főmondanivalóját olyan értelemben, hogy így nem szabad a szolgának a gazdájától kapott talentummal bánni.

Mi ez a mondanivaló?

Ez a szolga, mivel szigorú embernek tartotta a gazdáját, és félt, hogy ha kereskedni kezd a talentummal, s - mert minden ilyen vállalkozás kockázattal jár - esetleg nem tudja azt hiánytalanul visszaadni, gazdája megbünteti, vagy talán meg is öleti, elásta a talentumot, hogy hiánytalanul vissza tudja adni, s neki ne legyen bántódása.

Gazdája azonban nem így gondolkozik. Nem fogadja el a szolga érvelését, hogy félt a kockázattól s azért nem gyarapította a rábizott talentumot. Azt feleli neki, hogy el kellett volna legalább a pénzváltóknál helyezni, ami neki, a szolgának, se munkát, se kockázatot nem jelentett volna, és kamatozott volna. Nem dicséri meg, mint az első két szolgát, hanem keményen megfedi: gonosz és rest szolgának mondja.

Hogy ez a szolga valóban gonosz ember volt, kitűnik abból, hogy beszámolóját rögtön a gazda vádolásával kezdi. Azal vádolja a gazdáját, hogy mások verejtékes munkájából él, hogy embertelen, akitől rettegnek a munkások.

Egészen éles fogalmazásban találjuk e vádat a Lukács írása szerinti szent evangéliumban: "Féltem ugyanis tőled, mivel könyörtelen ember vagy: azt is behajtod, amit nem fektettél be, és learatod azt is, amit nem vetettél el". /Lk 19,21/

Ez a szolga teljesen figyelmen kívül hagyja ura akaratát, s a maga lustaságát gazdája gonosz voltával akarja megindokolni. Nincs a szívében tisztelet ura iránt; még kevésbé szeretet és felelősségérzet a rábizott talentumért. De még a gazdájától való félelem is hiányzik belőle, aki ezt a fejére is olvassa, amikor megmondja neki, hogy ha már lusta volt és félt, legalább annyi fáradságot vehetett volna magának, hogy beadja a talentumot a pénzváltóknak, és a rengeteg érték nem maradt volna kamat nélkül. Belelát a szolga szívébe. Látja, hogy gonosz és rest szolga, aki nem törődött ura akaratával; csak a maga kényelmét nézte. Ezért hangzik el felette a rettenetes ítélet:

"Vegyétek el tőle a talentumot, és adjátok annak, akinek tíz talentuma van! Mert mindenkinek, akinek van, adatik, úgyhogy bővelkedni fog: attól pedig, akinek nincs, még az is elvételik, amije van. A haszontalan szolgát pedig vessétek ki a külső sötétségre: ott lesz majd sírás és fogcsikorgatás". /28-30. vers/

A harmadik szolgának tehát kárhozat lett a sorsa, pedig megőrizte a rábizott talentumot, abból semmit el nem vesztett; hiánytalanul kapta vissza a gazda. De nem is gyarapította, s ez volt a bűne. Ezért vette el tőle ura, és adta annak, akinek már tíz talentuma volt.

Jézus nem azért adja a talentumot vagy talentumokat tanítványainak, hogy földi életünkben sértetlenül megőrizzük, magunknak megtartsuk, hanem azért, hogy gyümölcsöztessük azokat Isten dicsőségére, embertársaink javára.

Az csak természetes, hogy elveszi a gazda ettől a szolgától a talentumot, hiszen, ha nála hagyja, továbbra is holt tőkéje marad. A beszámoló után, ahogy a szolga a maga lustaságát és gonoszságát próbálta megokolni, gazdája semmi biztosítékot nem láthatott arra, hogy a jövőben másképpen viselkedik majd. Ezért adja oda annak a "jó és hű" szolgának, akinek már tíz talentuma van, a gonosz és rest szolgát pedig, mint hasznavehetetlent, a "külső sötétségre" vetteti, ami a kárhozat gyötrelmét jelenti.

Ma, a mi világunkban azt a keresztyén embert jelenti ez a harmadik szolga, aki az Istentől kapott talentummal nem szolgál a világban, nem az Isten akaratára szerint él a rábízott, drága kincssel. Ismeri pl. az Ur Jézus tanításait a megbocsátásról /Mt 6,12; Lk 17,3-4/, de nem bocsát meg. Ismeri Isten akaratát - hallja a szószékről, olvassa a Bibliában -: "...szeresd az Urat, a te Istenedet ... és szeresd felebarátodat, mint magadat!", de valójában csak magát szereti, csak magával törődik, s nem hajlandó vállalni a talentummal való gazdálkodás töredelmeit, kényelmetlenségeit, az ezzel járó áldozatokat, önmegtagadást. Ugy gondolkozik, hogy elég, ha nem tesz semmi rosszat. Pedig ez tévedés, sőt bűn!

A keresztyén embernek nem elég tartózkodni a rossztól, cselekedni is kell a jót! Nem elég tudni az evangéliumot Isten bűnbocsátó szeretetéről, s hogy nekünk is meg kell bocsátanunk az ellenünk vétőknek, hanem meg is kell bocsátani, ha csak a legkisebb jelét is látjuk a bűnbánatnak. Nem elég tudnunk Isten szeretetéről, hanem szeretnünk kell Istent a másik embert szerető, áldozatos, lehajló, önzetlen testvéri szeretettel, így munkálkodva Isten országának megvalósulásán.

A talentummal való gazdálkodásnak, természetesen, csak egy módja a szolgáló és megbocsátó krisztusi szeretet gyakorlása. A mennybe távozó Jézus talentumként adja tanítványainak - mint kegyelmi ajándékokat - a békességet, alázatosságot, hitet, az Istennek való engedelmisséget is. Krisztus tanítványainak ezeket mind gyümölcsöztetniük kell a mindennapi életben. Ebben áll a keresztyén ember élete.

Nem könnyű és nem kényelmes életforma ez, de gazdag, értelmes és boldog életforma, mert miközben a talentumokkal sáfárkodik, Azzal kerül élő kapcsolatba, Akitől a talentumot és a sáfárkodás megbízatását kapta: Jézus Krisztussal. Kitűnik ez az utolsó ítéletre megjelenő Krisztus szavaiból, amiket a jobb keze felől állóknak mond, akik a szolgálatukban gyarapították a rájuk bízott talentumot: "...amikor megtettétek ezeket akárcsak eggyel az én legkisebb atyámfiái közül, én velem tettétek meg". /Mt 25,34-40/ Ez a kapcsolat pedig újabb kincsek, erő, öröm, békesség, boldogság forrása a jó és hű szolga számára. Egy szóval: további gazdagodás.

A nagy református szentírásmagyarázó, Fr. Godet¹⁰ írja ezzel kapcsolatosan a következőket: "...minden kegyelem, amit cselekvően elfogadunk, növeli fogékonyságunkat újabb és újabb kegyelmi ajándékok elfogadására. Az erkölcsi élet törvényei szerint ennek az lesz a következménye, hogy lassanként minden kegyelem a hűséges szolgákra összpontosul, a hűtlen szolgáktól pedig elvételük".